

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜLERİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İzzet Fatih ATASEVER

**SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA
RÜCU DAVALARININ İNŞAAT İŞ
KAZALARI ÖZELİNDE
İRDELENMESİ**

İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI

OSMANIYE - 2015

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
MUSTAFA KEMAL
ÜNİVERSİTESİ

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAK YÜKSEK LİSANS**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA RÜCU
DAVALARININ İNŞAAT İŞ KAZALARI ÖZELİNDE
İRDELENMESİ**

İzzet Fatih ATASEVER

**İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ
ANA BİLİM DALI**

**OSMANIYE
OCAK-2015**

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü “İnşaat Mühendisliği” Ana Bilim Dalı “12İNŞ03” no’lu öğrencisi “İzzet Fatih ATASEVER” tarafından “Yrd. Doç. Dr. Hilmi COŞKUN” danışmanlığında hazırlanan “SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA RÜCU DAVALARININ İNŞAAT İŞ KAZALARI ÖZELİNDE İRDELENMESİ” başlıklı bu çalışma aşağıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından oy birliği/çokluğu ile Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Yrd. Doç. Dr. Hilmi COŞKUN

.....

Doç. Dr. Ercan ERDİŞ

.....

Prof. Dr. Mehmet Emin ÖCAL

.....

Yukarıdaki Jüri kararı Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../..... tarih ve /..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ali GÜRTEN

Enstitü Müdürü

Bu tezde kullanılan özgün bilgiler, Şekil, izelge ve fotoğraflardan kaynak göstermeden alıntı yapmak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine tabidir.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, bu çalışma sonucunda elde edilmeyen her türlü bilgi ve ifade için ilgili kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını ve bu tezin Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlandığını bildiririm.

(İmza)

İzzet Fatih ATASEVER

Üniversitesi : **Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi**
Enstitüsü : **Fen Bilimleri Enstitüsü**
Anabilim Dalı : **İnşaat Mühendisliği**
Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Hilmi COŞKUN**
Tez Türü : **Yüksek Lisans**
Tarihi : **Ocak - 2015**

İzzet Fatih ATASEVER

**SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA RÜCU DAVALARININ İNŞAAT İŞ
KAZALARI ÖZELİNDE İRDELENMESİ**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı inşaat işlerinde meydana gelen kazaları detaylı şekilde incelemek ve bu inceleme sonucunda kazaların oluşmasını engelleyecek tedbirlerin tespitidir. Detaya inebilmek için öncelikle en detaylı bilginin nereden bulabileceği saptandı. Olaya dair en geniş bilginin bilirkişilerin incelemeleri sonucu yazdıkları bilirkişi raporları ve bilirkişi hesap raporlarında bulunabileceği düşünülerek, SGK verilerindeki 152 adet bilirkişi raporu incelendi. Kazanın gerçekleştiği ay, gün ve saat, kazanın meydana gelmesinde sorumluluk oranları, kazazedelerin malüliyet oranı, kazazedenin son durumu, kazazedenin çalıştığı yapı ve proje tipi, kişisel ve toplu koruyucu önlemlerin varlığı, kazazedenin kaza esnasındaki görevi, kazazedenin uzmanlık alanı, yüksekte düşme ise düşme yüksekliği, kazazedenin yaşı, bilirkişi raporları sonucu kazanın meydana gelmesine sebep olan nedenler değerlendirildi. Ayrıca, SGK'nın kaza sonucu ortalama maddi zararı ve kurumun işverenden her kaza için ortalama rücu hakkı tespit edilmiştir. Bu veriler kendi içlerinde de değerlendirilerek sonuçlarının istatistiksel analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, bilirkişi, bilirkişi raporu, rücu davası, iş kazası.

University : **Osmaniye Korkut Ata University**
Institute : **Institute of Natural and Applied Sciences**
Science Programme : **Civil Engineering**
Supervisor : **Assist. Prof. Dr. Hilmi COŞKUN**
Degree Awarded : **M.Sc.**
Date : **January - 2015**

İzzet Fatih ATASEVER

**ANALYZING RECOURSE CASES IN SOCIAL SECURITY LAW RELATED
TO CONSTRUCTION WORKS ACCIDENTS**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine in detail the accidents in construction jobs and to determine the measures that prevent the occurrence of these accidents as a result of this review. Firstly, to get the most detailed information, the place where this detailed information can be obtained is found out. It is concluded that the needed information can be found within the expert reports and expert witness accounts. Hence, 152 expert reports out of SGK database are examined. The expert reports are analyzed according to month, day and hour of incident, liability rates in the accidents, the disability rate of survivors, the latest situation of disabled survivors, construction and project type, the presence of personal and collective protective measures, task of the survivors at time of the accident, the specialty of the survivors, height of fall if the accident is a falling down, the age of the survivors, and the causes of accident mentioned in expert reports. The cases are studied further according to the average accidental damage incurred to Social Security Institution and the average right of recourse litigation for each accident from the employer. The data is also evaluated statistically considering the results within themselves.

Key Words: Occupational health and safety, expert witness, expert report, recourse proceedings, work accident.

9s kazası sonucu mağdur olan tüm insanlara ve ailelerine...

TEŞEKKÜR

Öncelikle, yüksek lisans tez konumun belirlenmesinde ve çalışmalarımnda beni yönlendiren ve benden değerli yardımlarını esirgemeyen, danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hilmi COŞKUN ve Sayın Doç. Dr. Ercan ERDİŞ'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca, eğitimime katkısı bulunan tüm hocalarıma, özellikle Çukurova Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü ve Çukurova Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü akademisyenlerine teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana her zaman destek olan değerli arkadaşım ArŐ. Gör. Bahadır OK' a teşekkür ederim.

Son olarak, her zaman bana destek olan, yardımlarını esirgemeyen ve eğitim hayatımdaki zorlu maratonda beni hiç yalnız bırakmayan ailem; annem, babam, ablam ve sevgili Merve TAŐ'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	
TEZ BİLDİRİMİ	
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İTHAF SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. İş Kazası	3
1.1.1. Kazaların Oluş Nedenleri	5
1.1.2. İş Kazalarının Maliyetleri	6
1.1.2.1. Doğrudan Kayıplar.....	7
1.1.2.2. Dolaylı kayıplar	7
1.1.3. İş Kazalarının Önlenmesinde Sorumluluklar	8
1.1.3.1. Devletin Görev ve Sorumlulukları	8
1.1.3.1.1. Devletin Resmi Denetimi İle İlgili Mevzuatları	8
1.1.3.2. İşverenin Görev ve Sorumlulukları	14
1.1.3.2.1. Mevzuatı Uygulama Görevi	18
1.1.3.2.2. Denetim Görevi	18
1.1.3.2.3. Eğitim Verme Görevi	19
1.1.3.2.4. İşverenin Sorumluluk Çeşitleri.....	19
1.1.3.2.4.1. İdari Sorumluluklar.....	19
1.1.3.2.4.2. Hukuki Sorumluluklar	20
1.1.3.2.4.3. Cezai Sorumluluklar	20
1.1.3.3. İşçinin Görev ve Sorumlulukları	21
1.1.3.4. Yapı Denetim Şirketlerinin Görev ve Sorumlulukları.....	22
1.2. İş Kazası Sonucu Yapılacak Olan Yardımlar	22
1.2.1. Sigortalının Hekime Muayene ve Tedavi Ettirilmesi.....	23
1.2.2. Rehabilitasyon	23
1.2.3. Parasal Yardımlar	24

1.2.3.1.	Geçici İş Göremezlik Ödeneği	25
1.2.3.2.	Sürekli İş Göremezlik Ödeneği	26
1.2.4.	Sigortalının Ölümü Halinde Hak Sahiplerine Yapılacak Yardımlar	28
1.2.4.1.	Cenaze Yardımı	28
1.2.4.2.	Gelir Bağlanması	29
1.2.4.2.1.	Eşe Gelir Bağlanması	30
1.2.4.2.2.	Çocuklara Gelir Bağlanması.....	31
1.2.4.2.3.	Ana ve Babaya Gelir Bağlanması.....	31
1.2.4.3.	Kız Çocuklarına Evlenme Ödeneği Verilmesi	32
1.3.	Kurumun İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında İşverene Karşı Dava Hakkı	32
1.3.1.	Kaçınılmazlık.....	35
1.3.2.	Rücu Tazminatının Hesaplanması	35
1.3.2.1.	Dış Tavan	37
1.3.2.1.1.	Sigortalının Cismani Zarara Uğraması Halinde Dış Tavanın Hesaplanması	39
1.3.2.1.2.	İş Görebilme Çağının ve Yaşam Süresinin Belirlenmesi	40
1.3.2.1.3.	Meslekte Kazanma Gücü Kaybının Belirlenmesi.....	41
1.3.2.1.4.	Sigortalının Ücretinin Tespiti	41
1.3.2.1.5.	Destek Kavramı	43
1.3.2.1.6.	Sigortalının Ölümü Halinde Dış Tavanın Hesaplanması.....	43
1.3.2.2.	İç Tavan	44
1.3.3.	Kusurun Belirlenmesi	45
1.3.4.	Kurumun Rücu Alacağında Zamanaşımı	47
1.4.	Bilirkişi Kavramı.....	49
1.4.1.	Bilirkişilerin Seçilmesi ve Sayısı.....	49
1.4.2.	Bilirkişinin Reddi	50
1.4.3.	Bilirkişi Raporu	51
1.4.4.	Bilirkişi Raporunun Hukuki Değeri.....	52
2.	ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	55
3.	MALZEME VE YÖNTEM.....	69
3.1.	Tez Çalışmasındaki İnşaat İşleri.....	70
4.	BULGULAR VE TARTIŞMA	72
4.1.	Bilirkişi Raporundaki “Olay” ve “Tespit Edilen Hususlar” Bölümlerinin Değerlendirilmesi	72
4.1.1.	Kazaların Meydana Geldiği Bölgeler, Aylar, Mevsimler, Günler, Saatler ve Değerlendirmeleri	72
4.1.2.	Kazazedelerin Yaşlarının, Çalıştıkları Proje ve Yapı Tiplerinin, Görevlerinin ve Uzmanlık Alanlarının Değerlendirmeleri	79

4.1.3.	Yüksekten Düşme Sonucu Meydana Gelen Kazaların Değerlendirilmesi.....	86
4.1.4.	Kazazede İşçinin Kazadan Sonraki Son Durumunun Değerlendirilmesi.....	90
4.2.	Bilirkişi Raporundaki ‘‘Bilgi, Belge, Delil ve Tespitlerin Değerlendirilmesi’’ Bölümünün Değerlendirilmesi	101
4.3.	Bilirkişi Raporunun ‘‘ Sonuç ve Kanaat ‘‘ Bölümünün Değerlendirilmesi	113
4.4.	Bilirkişi Hesap Raporunun Değerlendirilmesi	114
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	117
5.1.	Sonuçlar.....	117
5.2.	Öneriler	124
	KAYNAKLAR	128
	ÖZGEÇMİŞ	134
	EKLER.....	135
	EK-1: ÇALIŞMAMIZDA KULLANILAN BİLİRKİŞİ RAPORLARINDAN BİRİ.....	135
	EK-2: ÇALIŞMAMIZDA KULLANILAN BİLİRKİŞİ HESAP RAPORLARINDAN BİRİ	140

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1.	SGK'nın yayımladığı 2011 yılında gerçekleşen iş kazalarına ait istatiki bilgiler.....	4
Çizelge 1.2.	Tez çalışmasında kullanılan karne katsayıları.....	37
Çizelge 3.1.	Çalışmadaki kazaların meydana geldiği yıllar ve kazazede sayıları ..	70
Çizelge 4.1.	Çalışmadaki kazaların meydana geldiği bölgelerin yüzde ve frekansları.....	73
Çizelge 4.2.	Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ay ve mevsimler ile frekans ve yüzdeleri.....	75
Çizelge 4.3.	Çalışmadaki kazaların hafta içi ve hafta sonu meydana gelme frekansları ve günlük ortalamaları.....	76
Çizelge 4.4.	Çalışmadaki kazaların haftanın günlerine göre frekans ve yüzdeleri.	78
Çizelge 4.5.	Çalışmadaki, saat aralıklarına bağlı kaza meydana gelme frekans ve yüzdeleri.....	79
Çizelge 4.6.	Çalışmadaki kazazedelerin yaş aralıklarına bağlı frekansları ve yüzdeleri.....	80
Çizelge 4.7.	Çalışmadaki kazazedelerin uzmanlık alanlarına bağlı yaş ortalaması ve frekansları.....	81
Çizelge 4.8.	Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı proje tipine bağlı frekans ve yüzdeleri.....	82
Çizelge 4.9.	Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı yapı tipine bağlı frekans ve yüzdeler.....	83
Çizelge 4.10.	Çalışmadaki kazazedelerin kaza esnasındaki görevlerine bağlı frekans ve yüzdeler.....	85
Çizelge 4.11.	Çalışmadaki işçi ve ustaların uzmanlık alanlarına bağlı frekans ve yüzdeler.....	86
Çizelge 4.12.	Çalışmadaki yüksekten düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı frekans ve yüzdeler.....	87
Çizelge 4.13.	Çalışmadaki yüksekten düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların düşme yüksekliği aralığı ile bu aralığa bağlı kazazede frekans ve yüzdeleri.....	89

Çizelge 4.14. Çalışmadaki kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna bağlı frekans ve yüzdeler.....	91
Çizelge 4.15. Çalışmadaki uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzva ait frekans ve yüzdeler	92
Çizelge 4.16. Çalışmadaki kalıpcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler.....	93
Çizelge 4.17. Çalışmadaki vasıfsız işçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler	94
Çizelge 4.18. Çalışmadaki demirci kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler.....	95
Çizelge 4.19. Çalışmadaki elektrikçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler.....	96
Çizelge 4.20. Çalışmadaki, uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler	98
Çizelge 4.21. Çalışmadaki, duvarcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler.....	99
Çizelge 4.22. Çalışmadaki, uzmanlık alanı izolasyon ve sıva olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler	100
Çizelge 4.23. Çalışmadaki, uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler	101
Çizelge 4.24. Çalışmadaki tüm kazazedeler içinde kişisel ve toplu koruyucu önlemlerin var olup olmadığı ile bunların frekans ve yüzdeleri.....	101
Çizelge 4.25. Bilirkişi raporlarına göre çalışmadaki iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeleri.....	104
Çizelge 4.26. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre kalıpcıların geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler .	105
Çizelge 4.27. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre demircilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler .	106
Çizelge 4.28. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre elektrikçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler .	107
Çizelge 4.29. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre düz işçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler .	108

Çizelge 4.30. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler.....	109
Çizelge 4.31. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler.....	110
Çizelge 4.32. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı duvar olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler.....	111
Çizelge 4.33. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı sıva ve izolasyon olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler.....	112
Çizelge 4.34. Çalışmadaki inşaat iş kazalarının meydana gelmesinde sorumluluk oranlarına ait frekans ve yüzde değerleri.....	113
Çizelge 4.35. Bilirkişi hesap raporu bulunan kazazedelerin son durumlarına bağlı frekans ve yüzdeleri.....	116

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. ABD inşaat sektöründe yıllık iş kazası oranlarının son 20 yıldaki değişimi	5
Şekil 1.2. ABD inşaat sektöründe ölümlü iş kazalarının yıllara göre değişimi.....	5
Şekil 4.1. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği bölgelerin yüzdeleri.....	72
Şekil 4.2. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ayların yüzdeler.....	74
Şekil 4.3. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği mevsimlerin yüzdeleri.....	74
Şekil 4.4. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ayın günlerine bağlı ortalama kaza sayıları.....	76
Şekil 4.5. Çalışmadaki kazaların hafta içi ve hafta sonu toplam ortalama günlük kaza sayısı	76
Şekil 4.6. Çalışmadaki kazaların haftanın günlerine göre yüzdeleri	77
Şekil 4.7. Çalışmadaki, saat aralıklarına bağlı kaza meydana gelme yüzdeleri	79
Şekil 4.8. Çalışmadaki kazazedelerin yaş aralıklarına bağlı yüzdeleri	80
Şekil 4.9. Çalışmadaki kazazedelerin uzmanlık alanlarına bağlı yaş ortalaması	81
Şekil 4.10. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı proje tipine göre yüzdeleri.....	82
Şekil 4.11. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı yapı tipi ve yüzdeleri	83
Şekil 4.12. Çalışmadaki kazazedelerin kaza esnasındaki görevleri ve yüzdeleri.....	84
Şekil 4.13. Çalışmadaki işçi ve ustaların uzmanlık alanlarına bağlı yüzdeleri	85
Şekil 4.14. Çalışmadaki yüksekte düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı yüzdeleri.....	87
Şekil 4.15. Çalışmadaki yüksekte düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların düşme yüksekliği aralığı ve bu aralığa bağlı kazazede yüzdeleri.....	88
Şekil 4.16. Çalışmadaki her zanaatın kendi içinde, yüksekte düşerek kaza geçirenlerin yüzdeleri.....	89
Şekil 4.17. Çalışmadaki kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri	91
Şekil 4.18. Çalışmadaki uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzuv ve yüzdeleri	92
Şekil 4.19. Çalışmadaki kalıpcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	93

Şekil 4.20. Çalışmadaki vasıfsız işçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	94
Şekil 4.21. Çalışmadaki demirci kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	95
Şekil 4.22. Çalışmadaki elektrikçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	96
Şekil 4.23. Çalışmadaki, uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri	97
Şekil 4.24. Çalışmadaki duvarcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	98
Şekil 4.25. Çalışmadaki, uzmanlık alanı izolasyon ve sıva olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri.....	99
Şekil 4.26. Çalışmadaki, uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri	100
Şekil 4.27. Bilirkişi raporlarına göre çalışmadaki iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzde.....	103
Şekil 4.28. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre kalıpcıların geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri.....	105
Şekil 4.29. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre demircilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri.....	106
Şekil 4.30. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre elektrikçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri.....	107
Şekil 4.31. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre düz işçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri.....	108
Şekil 4.32. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri.....	109
Şekil 4.33. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri	110
Şekil 4.34. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı duvar olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri	111

Şekil 4.35. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı sıva ve izolasyon olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri	112
Şekil 4.36. Çalışmadaki inşaat iş kazalarının meydana gelmesinde sorumluluk oranları	113
Şekil 4.37. Çalışmadaki bilirkişi hesap raporlarında hesaplanan kurumun zararı ve işverenden isteyebileceği rücu miktarları.....	115

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği	(-)
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	(-)
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu	(-)
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	(-)
ÇYS	Çevre Yönetim Sistemi	(-)
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla	(-)
HES	Hidroelektrik Santrali	(-)
HMK	Hukuk Mahkemeleri Kanunu	(-)
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü	(-)
İSG	İş Sağliğı ve Güvenliği	(-)
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu	(-)
SGP	Sağlık ve Güvenlik Planı	(-)
SSGSS	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası	(-)
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu	(-)
TSE	Türk Standartları Enstitüsü	(-)

1. GİRİŞ

Dünyanın engellenebilir en büyük sorunlarından biri iş kazalarıdır. Bu sorun ülkemizde de kendisini hissettirmiştir. Dünya da bazı ülkeler gelişen teknoloji, çıkarılan yasalar ve çıkarılan bu yasaların uygulamaya başarılı şekilde aktarılması ile bu sorunu asgari sınıra indirse de, ülkemizde bu sorun hala devam etmektedir. ILO verilerine göre ülkemiz işçi sayısına bağlı ölümlü iş kazası oranlarında Avrupa birincisi, dünya üçüncüsüdür. Türkiye ortalaması AB ortalamasının yedi katıdır. SGK verilerine göre inşaat ve madencilik işkolları, ölüm ve sürekli iş göremezlik bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Son yıllarda ülkemizde iş kazalarının önlenmesine yönelik çalışmalar gözle görünür şekilde artsa da istenilen verim alınamamıştır. İnşaat sektöründe çalışan işçilerin çoğunluğunu eğitimsiz ve vasıfsız insanların oluşturması önlem alınmasını zorlaştırır da, bu sorunun çözülmesi önem arz etmektedir.

Anayasamızın 17. maddesi gereğince herkes yaşama hakkına sahiptir. Sahip olunan bu hak en temel ve en insancıl haktır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile tüm iş kollarına yönelik çalışma yapılmıştır. Amaçlanan seviyeye ulaşmasa da iş kazalarının azaltılması konusunda iyileşme meydana gelmiştir. İnsan hayatı söz konusu olduğundan ölümlü iş kazaları sayısının Avrupa ortalamasına bir an önce indirilmesi kamu görevlileri açısından da son yıllarda amaç edinilmiştir. Birçok kamu kurum ve kuruluşları sorunun çözümünde çalışmalar yapmış, anketler uygulamış ve çözüm önerilerinde bulunmuştur. Özellikle ölümlü iş kazalarındaki Avrupa ile aramızdaki fark kamuoyunun odak noktasına oturtulmuştur.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sigortalıya veya hak sahiplerine yaptığı sosyal sigorta yardımları tutarını, iş kazasının, meslek hastalığının veya hastalığın meydana gelmesinde sorumluluğu söz konusu olan işveren veya üçüncü kişilerden geri isteme hakkına "rücu hakkı"; bu hakka dayanılarak açılan davaya ise "rücu davası" denilmektedir. Rücu davaları devletin iş kazalarındaki zararının karşılanmasının dışında sorumluluğu olan kişilerin maddi olarak da cezalandırılmasını sağlar. Bu sayede caydırıcı bir etkisi olduğu da söylenebilir (Güneş, 2011).

İş kazalarına ekonomik açıdan yaklaşıldığında ise iş kazaları ve meslek hastalıkları, yol açtıkları geçici ve sürekli iş göremezlik, ölüm vakaları gibi nedenlerle ülke ekonomisinde katma değer kayıplarına yol açmakta, işletmeler ve işverenler açısından üretim ve verim kayıplarına neden olmakta ve diğer devletler ile politik kayıplara yol açmaktadır. İşverenler ise iş sağlığı ve güvenliği konusunda iki tür ekonomik sorumluluğa sahiptir. İşverenler ya sigortalının sağlığı ve can güvenliğini korumak için özen göstermek ya da yüklü miktardaki rücu tazminatıyla yüzleşmek zorundadır (Güneş, 2011). Rücu alacaklarında, sigortalının kaza sonrası durumu, aileye ödenen tazminat ve yapılan harcamalar önem arz etmektedir. Kazazedenin geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik, malullük ve ölüm halinde hak kazandığı gelir, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Geçici iş göremezlik; kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla verilir.

Sürekli iş göremezlik; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve özürler nedeniyle kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden kurum sağlık kurulunca meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanır.

Malül; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği kurum sağlık kurulunca tespit edilen sigortalı, malül sayılır ve malullük aylığına hak kazanır.

Ölüm; iş kazası sonucu ölüm halinde ailesi hak kazanır.

SGK' nın rücu alacağı tahsilinde işveren ve üçüncü şahısların kusurları, bilirkişi raporu ile belirlenir. Belirlenen oranda kurum, kazalı işçiye yaptığı masrafları taraflardan tazmin eder.

İş kazalarında meydana gelen olayın analizi, sorunların çözümü için en önemli temel kaynaklardan biridir. Bilirkişinin yaptığı araştırma bu nedenle olayın aydınlatılması

ve sorunun temelini inilmesi için en kapsamlı verileri oluşturmaktadır. Usul hukukuna ilişkin bir kavram olan bilirkişilik kurumu, hâkimin yargılamada ortaya çıkan sorunları çözerken karşılaştığı bilgi eksikliğini gidermek için oluşturulmuştur. Bu bilgiler olayı tamamen kapsamakta, kusur oranlarının tespiti, kusurun mevzuatların hangi hükmüne göre oluştuğunun belirlenmesi açısından ayrıntıları içinde barındırmaktadır (Mecek, 2011).

1.1. İş Kazası

İş kazası 5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 13. maddesinde “sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda; emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda; sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olay” şeklinde tanımlanmıştır.

Ülkemizde iş kazası ve meslek hastalıkları, diğer sektörler nazar n yazık ki madencilik ve inşaat sektöründe çok daha fazla sayıda meydana gelmektedir. İş kazası ve meslek hastalıklarının meydana gelmesinin önlenmesinin en önemli yollarından biri, işverenlerin bu konuda kendilerine düşen ödevleri yerine getirmeleridir (Baradan, 2006). İş güvenliği göz ardı edildiğinde, iş kazası ve meslek hastalıklarının oluşması kaçınılmazdır (Deveci, 2010).

Türkiye'deki inşaat şirketlerinin bazıları iş güvenliğine yeterli önemi vermediğinden, iş kazaları Avrupa ülkelerine göre çok daha fazladır. Bu nedenle ülkemizde inşaat sektörü diğer sektörler arasında, ölümcül iş kazalarının en çok rastlandığı sektördür. Türkiye'de tüm iş kazalarının yaklaşık % 9'u inşaat sektöründe meydana gelirken, sürekli iş görmezlik kazalarının %20'si, ölümlle sonuçlanan iş kazalarının ise %27'si inşaat sektöründe meydana gelmektedir (Aghazadeh, vd., 2013).

1.GİRİŞ

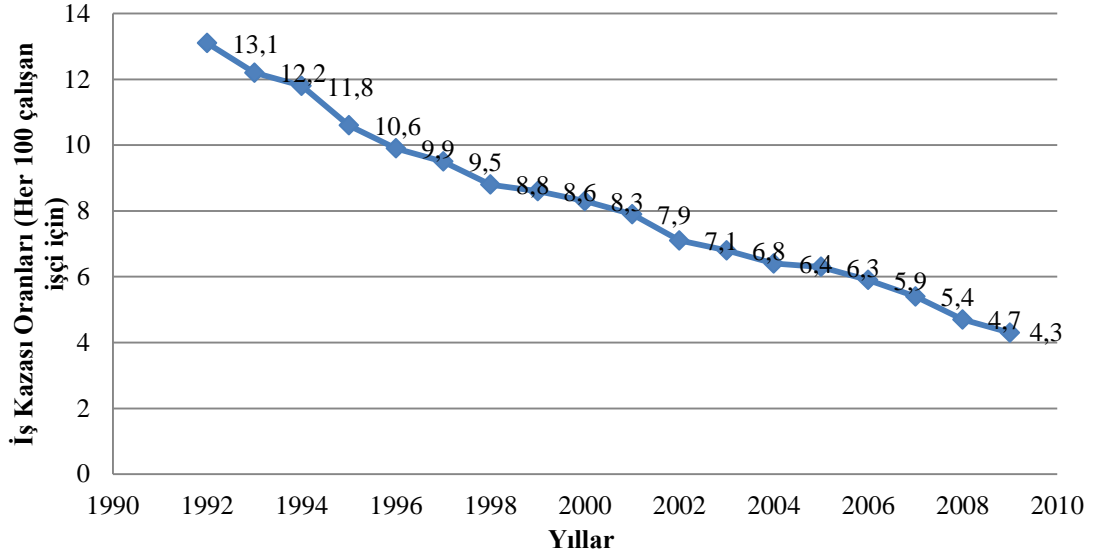
Ülkemizde SGK'nın yayınladığı 2011 yılı istatistiklerine göre, 2010 yılına oranla iş kazalarında %10 artış yaşanmıştır (Çizelge 1.1.). İş kazası sonucu yaşanan ölüm sayısında ise %17,72 artış meydana gelmiştir. Bu veriler 2008 yılı ile karşılaştırıldığında % 87 daha fazladır. Türkiye'deki iş kazaları iş kolları bazında incelendiğinde inşaat sektörü, iş kazalarının sayısal çokluğu ve ağır sonuçları bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. 2011 yılında meydana gelen iş kazalarında %11,85 ile inşaat sektörü ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca iş kazası sonucu hayatını kaybeden 1700 kişiden 570' i inşaat sektöründe olup, en çok ölümlü iş kazası yine inşaat sektöründe görülmüştür. Özellikle sigortasız ve mevsimlik işçi çalıştırılan inşaat sektöründe oluşan iş kazalarının, SGK iş kazası istatistiklerinin çok daha üzerinde seyrettiği de bir gerçektir (Kamber ve Başağa, 2013).

Çizelge 1.1. SGK'nın yayınladığı 2011 yılında gerçekleşen iş kazalarına ait istatiki bilgiler (Oral, 2013)

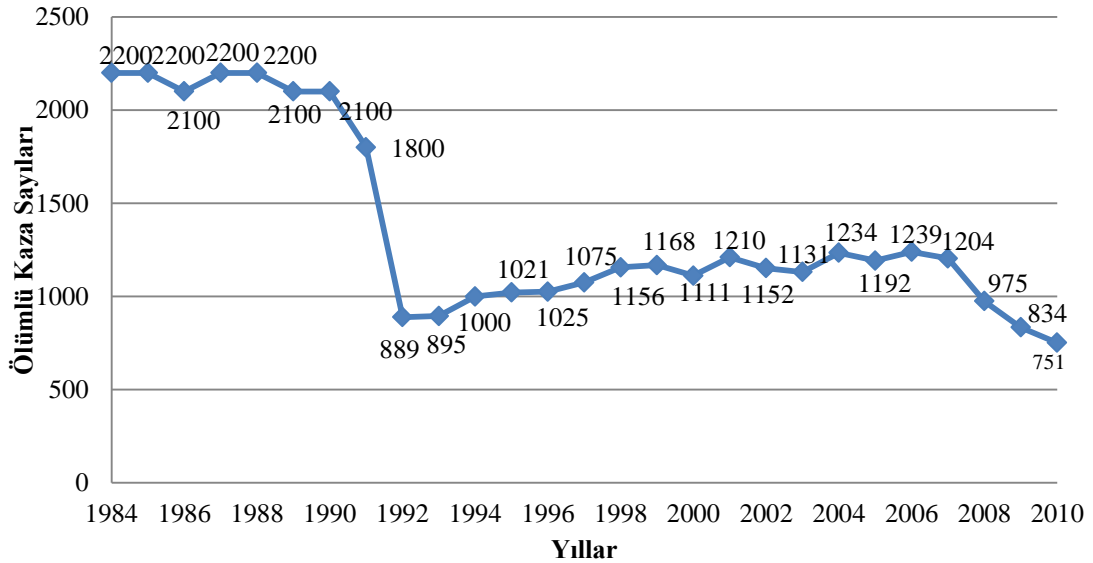
Yıllar	Toplam İş kazası sayısı	Sürekli iş göremez duruma düşenlerin	Ölenlerin sayısı	Geçici iş görmezlikle geçen gün sayısı	
				Yatakta	Ayakta
2011	69.227	2.216	1.710	59.412	1.713.488
2010	62.903	2.085	1.454	49.878	1.466.146
2009	64.316	1.885	1.171	55.367	1.533.749
2008	72.963	1.694	886	62.770	1.802.345
2007	80.602	1.956	1.044	60.170	1.882.403

Ülkemizde İSG konusunda ne kadar çalışma yapılmış olsa da SGK verilerine göre kazaların ve kaza sonucu ölüm oranlarının artarak devam ettiği görülmekte, ABD'de ise İSG konusunda yapılan çalışmalarda gelişme kaydedilmiş olduğu Şekil 1.1. ve Şekil 1.2. de görülmektedir. Çalışmamızın asıl amacı inşaat sektörü özelinde, İSG konusundaki bu kötü gidişatın durdurulamama sebeplerini araştırmak olmuştur.

1.GİRİŞ

Şekil 1.1. ABD inşaat sektöründe yıllık iş kazası oranlarının son 20 yıldaki değişimi (Usmen ve Baradan, 2011)

Şekil 1.2. ABD inşaat sektöründe ölümlü iş kazalarının yıllara göre değişimi (Usmen ve Baradan, 2011)

1.1.1. Kazaların Oluş Nedenleri

Kazanın oluşumunu inceleyen araştırmacılar farklı görüşler ortaya atmıştır, bu görüşlerden biri de “domino taşları” modelidir. Bu modele göre kaza zinciri belirli faktörlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu faktörler (Umurkan, 2012);

1.GİRİŞ

1. Doğa koşulları (doğal yapı),
2. Kişisel eksiklikler,
3. Güvensiz durum ve davranışlar,
4. Kaza,
5. Zarar (ölüm, yaralanma)' dır.

Bazı kavramsal yaklaşımlarda kazalara sebep olan en önemli faktör insandır. Mühendislik yaklaşımı ise insan davranışı ne olursa olsun, yeterli tasarım ve güvenli makinelerle kazaların meydana gelmesinin minimize edilmesi üzerine dayanır. Ancak kazaların nedenlerini sadece insana veya sadece olumsuz çevre şartlarına bağlamak yanlış olacaktır. Çevre, teknik olarak tam anlamı ile güvenli duruma getirilse bile, insan faktörü göz önüne alınmadığı sürece kaza oluşumu devam edecektir. Veya insana yönelik çalışmalara ağırlık verip, çevreyi dikkate almadığımız takdirde kazalar yine oluşacaktır. Dolayısıyla işletmeler kazalara neden olabilecek tehlikelerin araştırılması evresinde, sadece bir kurama bağlı kalmadan, tehlike yaratabilecek unsurları incelemeli ve bunların özelliklerine göre gereken önlemleri almaya çalışmalıdır. Yapılan araştırmalar da iş kazalarının insanlardan, çevreden ve teknik nedenlerden kaynaklandıklarını göstermektedir (Umurkan, 2012).

1.1.2. İş Kazalarının Maliyetleri

Gelişmekte olan ülkelerin iş kazası ve meslek hastalıkları sonucu meydana gelen ekonomik kayıplarının GSMH 'larının yaklaşık %4'ü kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bu kayıpları işyerlerinde alınacak tedbirler ile işletmeyi tehlikeye düşürebilecek durumları ortadan kaldırarak belirli ölçüde önlemek ve işletme güvenliğini sağlamak mümkündür. İş güvenliğini sağlama yöntemleri, üretimi engellememekte, verimliliği düşürmemektedir. Ayrıca iş kazaları azalırken maliyetlerde de düşme sağlanabilmektedir. En yüksek verimlilik, en düşük iş kazasının olduğu işletmelerde gerçekleşebilmektedir. Çünkü iş kazası sonucu işyerlerinde dolaylı ve doğrudan maliyetler ortaya çıkmaktadır (Genç, 2012).

1.1.2.1. Doğrudan Kayıplar

- Kaza anında yapılan ilk yardım masrafları,
- Kazalıya ödenen geçici ve sürekli iş göremezlik ödenekleri,
- Kazalıya ya da ailesine ödenen tazminatlar,
- Mahkeme giderleri,
- Ölümlü kazalarda uygulanacak cezai hükümlerin bedelleridir.

1.1.2.2 Dolaylı kayıplar

- İş gücü kaybı,
- Kazalıya yapılan ilk yardım,
- Kazalının çalışmaması,
- Kazalının işyeri arkadaşlarının verdikleri aralar,
- Usta ve yöneticilerin kazayı incelemek için kaybettikleri zaman,
- Yaralı işçinin üzerindeki işi yeniden düzene koymak,
- Yasal işlemler için kaybettikleri zaman,
- Üretim kaybı,
- Kaza sırasında üretime ara verilmesi,
- Üretimin aksaması nedeniyle iş programındaki aksamalar,
- Makinelerin durması ya da hasara uğraması,
- Malzeme ve hammaddenin zarara uğraması,
- Kazaya uğrayan işçinin işe dönmesi halinde verimdeki düşmeler,
- Siparişlerin zamanında karşılanamamasından doğan kayıplar,
- Firmanın şöhret kaybı,
- Geç teslim nedeniyle ödenen para cezalarıdır.

Yeterli düzeyde İSG önlemlerinin alınmaması sonucunda meydana gelebilecek iş kazası ve meslek hastalıkları; bir taraftan işçinin kendisine zarar vermekte diğer taraftan işçinin bakmakla yükümlü olduğu kişilerin de yaşamaları için gerekli olan destekten mahrum olmalarına sebep olmaktadır (Devebakan, 2007).

1.1.3. İş Kazalarının Önlenmesinde Sorumluluklar

1.1.3.1. Devletin Görev ve Sorumlulukları

Çağdaş devlet, bu görevini yerine getirecek olan tüm önlemleri belirlemek; bunların işyerlerinde uygulanmasını sağlamak ve bunları sürekli olarak düzeltmekle yükümlüdür. Bu anlamda devletin görevleri; iş güvenliği mevzuatını oluşturma, iş güvenliğini denetleme, iş güvenliği konularında eğitim verme şeklinde sıralanabilir (Genç, 2012).

1.1.3.1.1. Devletin Resmi Denetimi İle İlgili Mevzuatları

Anayasanın 17. maddesine göre herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun yedinci bölümünde "Çalışma Hayatının Denetimi ve Teftişi" başlığı altında devletin sorumluluklarına yer verilmiştir. Kanunun 91. maddesine göre devlet, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izler, denetler ve teftiş eder. Bu ödev Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı ihtiyaca yetecek sayı ve özellikle teftiş ve denetlemeye yetkili iş müfettişlerince yapılır. Kanunun 92. maddesine göre ise 91' inci madde hükmünün uygulanması için iş hayatının izlenmesi, denetlenmesi ve teftişiyle görevli olan iş müfettişleri; işyerlerini ve eklentilerini, işin yürütülme tarzını ve ilgili belgeleri, araç ve gereçleri, cihaz ve makineleri, ham ve işlenmiş maddelerle, iş için gerekli olan malzemeyi görmek, araştırmak ve incelemek ve bu kanunla suç sayılan eylemlere rastladığı zaman bu hususta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılmış olan İş Teftişi Tüzüğü'nde açıklanan şekillerde bu halleri önlemek yetkisine sahiptirler.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun dördüncü bölümünde "Teftiş ve İdari Yaptırımlar" başlığı altında iş teftişinin içeriğine değinilmiştir. Kanunun 24. maddesine göre bakanlık, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konularında ölçüm, inceleme ve araştırma yapmaya, bu amaçla numune almaya ve eğitim kurumları ile

1.GİRİŞ

ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde kontrol ve denetim yapmaya yetkilidir. Bu konularda yetkilendirilenler mümkün olduğu kadar iŖi aksatmamak, iŖverenin ve iŖyerinin meslek sırları ile gördükleri ve öğrendikleri hususları tamamen gizli tutmakla yükümlüdür. Kontrol ve denetimin usul ve esasları bakanlıka düzenlenmektedir. Kanunun 25. maddesi uyarınca iŖ mfettiŖlerinin bu maddedeki riskleri ve eksiklikleri görmesi halinde iŖi durdurma yetkisi ve sorumluluğu vardır.

3146 sayılı alıŖma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının TeŖkilat ve Görevlileri Hakkında Kanun'un 5. maddesine göre bakan, bakanlık kuruluŖunun en üst amiridir. Bakan, emri altındakilerin faaliyet ve iŖlemlerinden sorumlu olup, bakanlık merkez, taŖra ve yurt dıŖı teŖkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluŖlarının faaliyetlerini, iŖlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir. Bakan bu yetkisini iŖ mfettiŖleri, bağlı ve ilgili kuruluŖların mfettiŖleri ve uygun göreceği diğer personel aracılığıyla kullanabilir. Kanunun 15. maddesine göre ise İŖ TeftiŖ Kurulu BaŖkanlıđı, bakan adına aŖađıdaki görevleri yapmaktadır:

- a) *alıŖma hayatı ile ilgili mevzuat erevesinde programlı veya program dıŖı teftiŖ, inceleme, soruŖturma yapmak, gerekli önlemleri almak veya aldrmak.*
- b) *Uluslararası szleŖmeler erevesinde iŖ yerlerindeki uygulamaları incelemek ve izlemek.*
- c) *alıŖma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izlemek.*
- d) *alıŖma hayatı ile ilgili mevzuat alıŖmaları yapmak, gerektiğinde, teftiŖ ve denetimler sonucunda, mevzuatın aksayan yönleri, uygulanabilirliği, sektörel bazda ilgili kurum ve kuruluŖlarca alınması gereken önlemleri belirleyen Genel Değerlendirme Raporu hazırlamak.*
- e) *Denetim sonularına iliŖkin istatistikleri tutmak, değerlendirmek ve yorumlamak.*
- f) *zel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.*
- g) *MfettiŖlerin iŖ teftiŖi ile ilgili faaliyet ve iŖlemleriyle ilgili teftiŖ, inceleme ve soruŖturmaları yürütmek.*
- h) *4447 sayılı İŖsizlik Sigortası Kanunu ile 4904 sayılı Türkiye İŖ Kurumu Kanunu uyarınca iŖyerlerinde inceleme yapmak, iŖ ve iŖlemlerini teftiŖ etmek.*

1.GİRİŞ

- i) *Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek, bu amaçla sektörel analizlere dayalı denetimleri yürütmek ve bu konularda alınması gerekli tedbirleri önermek.*
- j) *Bakanlık makamı tarafından verilen benzeri işleri yapmaktır.*

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nde iş teftişi ve müfettiş kavramları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

İş teftişi: Çalışma süreleri, ücretler, iş sağlığı ve güvenliği, işçilerin refahı, çocuk ve gençlerin çalıştırılması, kayıt dışılık, işsizlik, istihdam ve işgücü piyasası uygulamaları gibi çalışma şartlarına ve ortamına ilişkin tüm mevzuat hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak araştırma, inceleme ve denetlemeyi de kapsayan ve devlet adına gerçekleştirilen teftiş faaliyetleri ile mevzuat ile verilen diğer teftiş faaliyetlerini ifade eder.

Müfettiş: Başkan, başkan yardımcıları, grup başkanları, grup başkan yardımcıları, başmüfettişleri, iş müfettişleri, teftiş yetkisi verilmiş iş müfettişi yardımcılarını ifade eder.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 11. maddesinde müfettişlerin görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- a) *Bakan, Başkan veya Grup Başkanı tarafından kendilerine verilen iş teftişi faaliyetlerini yürütmek, çalışmalarını neticesinde düzenleyecekleri rapor veya yazıları Başkanlığa veya grup başkanlıklarına intikal ettirmek,*
- b) *İş kanunları kapsamında olan veya kapsamda olduğu kanısına varılan işyerlerine, gündüz ve gecenin çalışılan herhangi bir saatinde işveren veya işveren vekillerine önceden haber vermeden girmek ve teftiş görevinin yerine getirilmesi işyerinin açılıp inceleme yapılmasını gerektiriyorsa, yasal bir sakınca olmamak koşuluyla, kapalı olan işyerlerini işveren veya vekiline açtırıp gerekli gördüğü incelemeyi yapmak,*
- c) *İşyerinde çalışma mevzuatı gereği bulundurulması gereken kayıt ve belgelerin işyerinde bulundurulup bulundurulmadığını tespit etmek,*

1.GİRİŞ

- ç) Gerekli gördükleri kimseleri buldukları veya uygun gördükleri yerde dinlemek, bilgi ve ifadelerine başvurmak üzere çağırmak,
- d) Görevleri ile ilgili gerçek ve tüzel kişiler ile resmi ve özel kuruluşlara ait her türlü kayıt ve belgeleri incelemek, ilgililerden bilgi istemek ve toplamak, mevzuat gereği tutulması zorunlu bulunan her türlü kayıt ve belgeleri işyerinde veya teftiş elverişli gördüğü bir yerde teftiş etmek ve incelemek üzere istemek, bunların suretlerini almak, konusu suç ve/veya kabahat oluşturan belge ve kayıtları idari ve kazai mercilerde kesin hüküm oluşuncaya kadar tanzim edilecek bir tutanakla alıkoymak,
- e) Çalışma koşullarıyla üretim ve yapım yöntemlerini incelemek, kullanılan makine, araç, gereç, aygıt, tesis vb. ile yapımda kullanılan veya işlenen hammadde ve bunların işlenmiş olanlarını görmek, iş sağlığı ve güvenliği bakımından zararlı, tehlikeli ve mevzuata uygun olup olmadıklarını incelemek ve araştırmak, gerektiğinde kullanılan veya işlenen hammaddelerle işyerindeki hava, duman, buhar, toz ve benzerlerinden örnekler alıp tahlil ve muayene etmek veya ettirmek, bu örnekleri işveren veya işveren vekili, bulunmadıklarında işyerinde çalışanlardan birinin önünde ve durumu bir tutanakla belgelemek ve bir kaba konup mühürlenmek suretiyle almak gerektiğinde fotoğraf, video gibi kayıtlar yapmak,
- f) Görevli oldukları mahallerde, programlarında bulunmayan, fakat iş sağlığı ve güvenliği yönünden hayati bir tehlike tespit ettiği işyerlerinde, Başkanlığa veya bağlı olduğu grup başkanlığına bilgi vererek teftiş yapmak,
- g) İşyerlerinde işçilerin yaş, cinsiyet ve sağlık durumlarına ilişkin mevzuata aykırılıklar tespit edilmesi halinde, ilgili mülki amire gönderilecek bir yazı ile bu işçilerin çalışmaktan alıkonulmasını talep etmek,
- ğ) Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek amacıyla sektörel analizlere dayalı olarak belirlenen denetimleri yürütmek ve bu konularda alınması gerekli tedbirleri önermek,
- h) Bakanın emri veya onayı üzerine Bakanlık merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların her türlü hesap, faaliyet ve işlemleri, buralardaki amir, memur ve diğer görevlilerin her türlü hal ve hareketleri ile ilgili olarak mevzuat ve Başkanlığın talimatları çerçevesinde teftiş, inceleme, ön inceleme ve soruşturma yapmak; bu görevler yerine getirilirken görevlilerin muhafazasına verilmiş olan

1.GİRİŞ

ayni, nakdi, menkul ve gayrimenkul her türlü varlıklara ilişkin sayım yapmak, bunlara ait gizli olsun veya olmasın her türlü evrak, dosya, vesika ve elektronik, manyetik ve benzeri bilgi işlem ortamındaki verileri tetkik etmek ve erişebilmek; bir yolsuzluğun kanıtını oluşturan evrak ve belgelerin asıllarını, tasdik edilmiş suretlerini bırakmak suretiyle almak,

ı) Teftiş, inceleme, ön inceleme ve soruşturma sırasında öğrenmiş oldukları ve görev emrinin dışında kalan yolsuzluk veya soruşturma açılmasını gerektiren konularda, gecikmeden hadiseye el koyabilmek amacıyla durumu Başkanlığa bildirmek, gecikmesinde zarara veya kayba meydan verebilecek hallerde delilleri toplamak,

i) Bu yönetmeliğin 53'üncü madde hükmü çerçevesinde memurları görevden uzaklaştırmak,

j) 19.4.1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu ile ilgili suçların soruşturulmasında söz konusu Kanun hükümleri uyarınca hareket etmek,

k) Teftiş, inceleme, ön inceleme ve soruşturma sonuçlarını bir rapora veya rapor gerektirmiyorsa bir yazıya bağlayarak Başkanlığa veya bağlı olduğu grup başkanlığına vermek,

l) Mevzuatta gördükleri boşluk ve aksaklıkların giderilmesi için önerilerde bulunmak,

m) Bakanlık faaliyetlerinin etkinliğini artırmak, mevzuata, plan ve programa uygun çalışılmasını temin etmek amacıyla teklifler hazırlamak ve Bakana sunulmak üzere Başkanlığa veya grup başkanlığına vermek,

n) Başkanlık tarafından düzenlenen anketler ile ilgili işleri yürütmek ve istenen istatistikî bilgileri derlemek,

o) Çalışma mevzuatı ve Bakanlığın faaliyetleriyle ilgili olarak; görevlendirildikleri konularda yurtiçinde ve yurtdışında araştırmalar yapmak, eğitim, komisyon, kurs, seminer ve toplantılara katılmak, kurs, seminer ve eğitim vermek,

ö) Hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasına katılmak,

p) Refakatlerine verilecek müfettiş yardımcılarının meslekte yetiştirilmelerini sağlamak, liyakat, temsil, çalışma azmi ve başarıları gibi konular hakkındaki

1.GİRİŞ

kanaatlerini 30 uncu madde uyarınca Başkanlığa ileilmek üzere grup başkanlığına bildirmek,

r) İdari teftiş faaliyetlerinde görevlendirilmeleri halinde, yürütülen teftiş, inceleme, soruşturma ve ön inceleme esnasında inceleme ve değerlendirilmesi uzmanlık bilgi ve tecrübesini gerektiren konuların varlığını tespit ettiklerinde, konunun uzman kurum ve kişilerce incelettirilmesini ve uzman kurum veya kişilerin ücretleri ile inceleme giderlerinin ödenmesini Başkanlıktan talep etmek,

s) Bakan, Başkan veya Grup Başkanı tarafından teftiş hizmetleri ile ilgili olarak verilen benzer görevleri yapmak ile görevli ve yetkilidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 44. maddesinde iş teftişi türleri "işin yürütümü" ve "iş sağlığı ve güvenliği" teftişleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bunlar gerçekleştirilirken "programlı teftiş" ve "incelemelerden oluşan program dışı teftiş" olmak üzere iki şekilde planlanmaktadır. Yönetmeliğin 45. maddesinde programlı teftiş, Genel Çalışma Planı kapsamında programlanan ve çalışma hayatındaki sorunların değerlendirilmesi ve önceliklendirilmesi sonucu işyerlerinde gerçekleştirilen teftiş şeklinde ifade edilmektedir. Program dışı teftiş ise Genel Çalışma Planı kapsamında programlanan ve çalışma hayatındaki sorunların değerlendirilmesi ve önceliklendirilmesi sonucu işyerlerinde gerçekleştirilen teftiş şeklinde tanımlanmıştır.

İş Teftişi Tüzüğü'nün 10. maddesinde İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın görev ve yetkileri aşağıda verilmiştir:

- a) Çalışma hayatıyla ilgili mevzuatın uygulanmasını denetlemek,
- b) İş teftişiyle ilgili mevzuat çalışması yapmak ve mevzuatta görülen boşluk ve aksaklıkların giderilmesi için alınması gerekli önlemler konusunda görüş bildirmek,
- c) İş teftişiyle ilgili istatistikleri tutmak, değerlendirmek, yorumlamak ve yayınlanmasını sağlamak,
- d) Mevzuatta öngörülen ve bakanlık makamınca verilen diğer işleri yapmak.

1.GİRİŞ

İş Teftişi Tüzüğü'nün 10. maddesinde müfettişlerin görevleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

- a) *İş Teftiş Kurulu Başkanı veya grup başkanınca kendilerine verilen işleri yapmak,*
- b) *Çalışmalarının sonuçlarını rapora bağlayarak grup başkanına vermek,*
- c) *Görevli oldukları yerlerde, programlarında bulunmayan, fakat işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden kesin ve ciddi zorunluluk bulunan durumlarda, kendilerinden ve derhal işe el koyarak gereğini yapmak ve durumu grup başkanına bildirmek,*
- d) *Mevzuatta gördükleri boşluk ve aksaklıkların giderilmesi için önerilerde bulunmak,*
- e) *İş Teftiş Kurulu Başkanlığınca düzenlenen anketleri yürütmek ve istenen istatistik bilgileri derlemek,*
- f) *Teftiş programı gereğince yapacağı işlerin yer ve gününü belirleyen aylık çalışma çizelgesini hazırlayarak iki örneğini grup başkanına vermek,*
- g) *Yasalarla verilen diğer görevleri yapmak.*

1.1.3.2. İşverenin Görev ve Sorumlulukları

İşletmelerde üretimin sağlanması için insan ve makinalar bir araya getirilir ve gerçekleştirilen organizasyon çerçevesinde üretim yapılır. Üretim organizasyonuna bağlı kaza nedenleri büyük ölçüde işverenle ilgilidir (Umurkan, 2012). Ülkemizdeki iş güvenliği müfettişlerinin sayısının yetersizliği ve sıklıkla denetlenmesi gereken işyerlerinin iyi belirlenmesinde yaşanan güçlükler, dışarıdan denetimin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesinde asıl rol işverenlere düşmektedir (Baradan, 2006). İş güvenliği, hukuki açıdan, “İşin yapılması sırasında işçilerin karşılaştığı tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması konusunda, esas olarak işverene, kamu hukuku temelinde getirilen yükümlülüklerle ilişkin hukuk kurallarının bütünüdür.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi hukuken iş kazalarının oluşmasını engellemesi gereken ve kaza meydana gelmesi halinde borcunu yerine getirmemesi dolayısıyla sonuçlara katlanması gereken işverendir (Görgülü, 2008). AB yeni yaklaşım direktiflerine uygun olarak yapılandırılan İSG mevzuatımız iş kazaları ve meslek hastalıklarının

1.GİRİŞ

önlenmesinde sorumlulukları ve yetkiyi işverene vermektedir (Genç, 2012). İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemelerin amacı, işverenlere ceza vermek değil, söz konusu işverenin denetim altında tutulması suretiyle yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamaktır (Bostancı, 2013). İş kazaları ve meslek hastalıklarının meydana gelmesinde işyerinin, çalışma ortamının sağlıklı olmaması önemli bir nedendir (Yılmaz, 2009). İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre inşaat işleri genel olarak çok tehlikeli iş sınıfına girmektedir. Bu nedenle işverenin sorumluluklarıyla bağlantılı olarak yaptırımlarda ağır olmaktadır. İş akdinden doğan gözetme borcu işvereni, işyerinde işçinin yaşam, sağlık ve beden bütünlüğünün korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlü kılmaktadır (Devebakan, 2007). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında işverenin en önemli yükümlülüğü risk değerlendirmesi yapma yükümlülüğüdür. Kanunun 4. maddesine göre, işveren risk değerlendirmesi yapar ya da yaptırır. İşverenin, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılacak risk değerlendirmesinin usul ve esasları İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği ile belirlenmiştir (Bostancı, 2013). Risk değerlendirmesi işçilerin sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlama amacı gütmektedir. Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak, çalışan kişilerin iş verimini olumlu etkileyeceği için risk değerlendirme çalışmaları işveren açısından da yarar sağlamaktadır (Deveci, 2010). 1926 yılında yürürlüğe giren 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 332'nci maddesi işverenin iş kazaları ve meslek hastalıklarından doğan hukuki sorumluluğunu getirmiştir. Hizmet akdi ve işin düzenlenmesi ile ilgili yeni hükümler getiren bu yasa sosyal güvenlikle ilgili herhangi bir zorunluluk getirmemekle birlikte iş kazası ve hastalık hallerinde işçi yararına bazı hükümler içermektedir (Baradan, 2006). İşveren veya proje sorumlusu tarafından iş sağlığı ve güvenliği konusunda, bir veya birden fazla koordinatör atanması, bu kişilerin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde ki 'İşverenin Sorumluluğu' prensibi sağlık ve güvenlik koordinatörlerinin varlığından etkilenmemektedir (Ünal ve Aykaç, 2010).

İş sağlığı ve güvenliği konusundaki işverenin genel yükümlülüğünü 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesinin 1. fıkrasında de işverenin,

1.GİRİŞ

çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu ve bu çerçevede aşağıdaki önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır:

- a) *Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.*
- b) *İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.*
- c) *Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.*
- ç) *Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.*
- d) *Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.*

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesinin 2. fıkrasına göre işyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmamaktadır. Kanunun 4. maddesinin 3. fıkrasına göre çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilememektedir. Kanunun 4. maddesinin 4. fıkrasına göre işveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamamaktadır (Kabakçı, 2009).

İşverenin iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri konusunda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 6. maddesinin 1. fıkrasına göre mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işverenin aşağıdaki önlemleri alması gerekmektedir:

- a) *Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik*

1.GİRİŞ

birimlerinden hizmet alarak yerine getirebilir. Ancak belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi üstlenebilir.

b) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılar.

c) İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlar.

ç) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir.

d) Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirir.

Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'ne göre yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden işverenin yükümlülükleri, yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilmiştir. Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin 5. maddesinin 1. fıkrasına göre işveren, yapı işlerinde, aşağıdaki hususları sağlamakla yükümlüdür:

a) Yapı alanının düzenli tutulmasını ve yeterli temizlikte olmasını,

b) Yapı alanındaki çalışma yerlerinin seçiminde; alana ulaşımın nasıl sağlanacağı ve ekipman, hareket ve geçişler için alan veya yolların belirlenmesini,

c) Malzemenin kullanım ve taşıma şartlarının düzenlenmesini,

ç) Tesis ve ekipmanın kullanılmaya başlamadan önce ve periyodik olarak teknik bakım ve kontrollerinin yapılmasını,

d) Çeşitli malzemeler ve özellikle tehlikeli malzeme ve maddeler için uygun depolama alanları ayrılmasını ve bu alanların sınırlarının belirlenmesini,

e) Tehlikeli malzemelerin kullanımı ile uzaklaştırılma koşullarının düzenlenmesini,

f) Atık ve artıkların depolanmasını, atılmasını veya uzaklaştırılmasını,

- g) *Çeşitli işler veya işin aşamaları için öngörülen sürelerin yapı alanındaki işin durumuna göre yeniden belirlenmesini,*
- ğ) *Alt işverenler ve kendi nam ve hesabına çalışanlar arasında işbirliğini,*
- h) *Yapı alanındaki veya yakınındaki endüstriyel faaliyetler ile etkileşimin dikkate alınmasını,*
- ı) *2.7.2013 tarihli ve 28695 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmeliğe ve uyumlaştırılmış ulusal standartlara uygun kişisel koruyucu donanımların bulundurulmasını ve çalışanlar tarafından kullanılmasını sağlamalıdır.*

1.1.3.2.1. Mevzuatı Uygulama Görevi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 4. maddesinde yer alan işveren “mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar” fıkrası uyarınca işverenin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü tedbiri alma sorumluluğu verilmiştir. Bu maddenin kapsamının çok geniş olması, işvereni alması gereken tedbirler konusunda sınırlandırmaması, işçileri güven altına alırken rücu davalarındaki işverenin sorumluluğunu arttırmaktadır.

1.1.3.2.2. Denetim Görevi

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 4. maddesinde yer alan işveren “işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar” fıkrası uyarınca iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasının ve eğitilmesinin yeterli olmadığı, çalışanların çalıştıkları süre içerisinde denetlenmesi ve izlenmesi gerektiğini bildirmiştir. Bu madde işverenin sorumluluktan kaçamayacağını en açık ve somut kanıtıdır.

1.1.3.2.3. Eğitim Verme Görevi

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi verme konusunda işverenin yükümlülükleri Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesinin 1. fıkrası uyarınca aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile ilgili;

- a) *Programların hazırlanması ve uygulanmasını,*
- b) *Eğitimler için uygun yer, araç ve gereçlerin temin edilmesini,*
- c) *Çalışanların bu programlara katılmasını,*
- ç) *Program sonunda katılanlar için katılım belgesi düzenlenmesini sağlar.*

Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrasına göre işveren, geçici iş ilişkisi kurulan diğer işveren bu konular hakkında çalışanlarına gerekli eğitimin verilmesini sağlar. Kanunun 5. maddesinin 3. fıkrasına göre 22.5.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 2'nci maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulan işyerlerinde, alt işverenin çalışanlarının eğitimlerinden, asıl işveren alt işverenle birlikte sorumludur. Kanunun 5. maddesinin 4. fıkrasına göre ise işveren, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanları işe başlatamaz ifadeleri bulunmaktadır.

1.1.3.2.4. İşverenin Sorumluluk Çeşitleri

1.1.3.2.4.1. İdari Sorumluluklar

4857 sayılı İş Kanunu'nda ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerde yer alan iş güvenliğine ilişkin hükümler emredici niteliktedirler. Bunlara uyulmaması kamu düzenini bozduğundan devlet bu hükümlere aykırılıkları idari yaptırımlara bağlamıştır (Müngen, 2011). Devletin uyguladığı idari yaptırımlar, işverene ait olan bu sorumluluklar aşağıda sıralanmıştır (Oral, 2013):

- İşin durdurulması,
- İşyerinin kapatılması,
- İşçilerin çalışmaktan alıkonulması,
- İdari para cezalarıdır.

1.1.3.2.4.2. Hukuki Sorumluluklar

Genel bir ifadeyle, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ortaya çıkan zararların tazminine ilişkin sorumluluklardır (Müngen, 2011). Bunlar işverene ait sorumluluklar olup aşağıdaki gibi örneklenebilir (Oral, 2013):

Ödenecek tazminatlar

- Maddi tazminat,
- Manevi tazminat,
- Destekten yoksun kalma tazminatı,
- Rücu tazminatı,
- İşçilerin çalışmaktan kaçınabilme hakkı,
- İş sözleşmesinin haklı nedenlerle işçi tarafından feshedilebilmesidir.

1.1.3.2.4.3. Cezai Sorumluluklar

İdari ve hukuki sorumluluktan farklı olarak cezai sorumluluk, suçun şahsiliği ilkesinden hareketle, cezaya neden olan fiilden sorumlu olanlara, kusurları oranında paylaştırılmaktadır. Bu husus, işverene birlikte, şantiyede sorumluluk üstlenen herkesi ilgilendirmektedir. Yeni ceza kanununda kaza nedeniyle ölüme veya yaralanmaya sebebiyet vermenin cezası önemli ölçüde artırılmıştır. Ayrıca, oluşan iş kazasının “taksir” veya “bilinçli taksir” sonucunda olması da verilecek ceza miktarını etkilemektedir (Oral, 2013).

1.1.3.3. İşçinin Görev ve Sorumlulukları

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin 13. maddesine göre işçiler işyerinde sağlık ve güvenlikle ilgili aşağıda belirtilen hususlara uymakla yükümlüdür:

a) *İşçiler, davranış ve kusurlarından dolayı, kendilerinin ve diğer kişilerin sağlık ve güvenliğinin olumsuz etkilenmemesi için azami dikkati gösterirler ve görevlerini, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yaparlar.*

b) *İşçiler, işveren tarafından kendilerine verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda, özellikle;*

1) *Makina, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını doğru şekilde kullanmak,*

2) *Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve kullanımdan sonra muhafaza edildiği yere geri koymak,*

3) *İşyerindeki makina, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalardaki güvenlik donanımlarını kurallara uygun olarak kullanmak ve bunları keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek,*

4) *İşyerinde sağlık ve güvenlik için ciddi ve ani bir tehlike olduğu kanaatine vardıkları herhangi bir durumla karşılaştıklarında veya koruma tedbirlerinde bir aksaklık ve eksiklik gördüklerinde, işverene veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisine derhal haber vermek,*

5) *İşyerinde, sağlık ve güvenliğin korunması için teftişe yetkili makam tarafından belirlenen zorunlulukların yerine getirilmesinde, işverenle veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi ile işbirliği yapmak,*

6) *İşveren tarafından güvenli çalışma ortam ve koşullarının sağlanması ve kendi yaptıkları işlerde sağlık ve güvenlik yönünden risklerin önlenmesinde, işveren veya sağlık ve güvenlik işçi temsilcisi ile mevzuat uygulamaları doğrultusunda işbirliği yapmak ile yükümlüdürler.*

1.1.3.4. Yapı Denetim Şirketlerinin Görev ve Sorumlulukları

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 2. maddesindeki yapı denetim kuruluşları ve görevleri başlığı altında iş yerinde, yapı denetim şirketlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyarma, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirme yükümlülüğü vardır. Ülkemizde yapı denetim şirketlerinin işlerinin sadece yapının, ruhsat ve ekleri ile mevzuata uygun olarak yapılmasını denetlemek olduğu düşünülmekte fakat kanuna göre bu denetimlerin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili denetimlerini de yapmaları gerekmekte, eksiklik gördükleri noktaları yazılı olarak işverene bildirip, uyulmaması durumunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının İl Müdürlükleri'ne bildirme sorumluluğu vardır.

Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin yapı denetim kuruluşunun görev ve sorumlulukları başlıklı 5. maddesinde yapı denetim kuruluşlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki görevleri, inşaat alanında işçi sağlığı ve iş güvenliği ile çevre sağlığı ve güvenliğinin korunması için gereken tedbirlerin alınıp alınmadığını kontrol eder, şeklinde ifade edilmiştir. Yönetmeliğin bu maddesine göre, sorumluluğun sadece işin başında uyararak olmadığı denetleme işlevinin süreklilik arz edeceği anlaşılmaktadır.

1.2. İş Kazası Sonucu Yapılacak Olan Yardımlar

SGK, iş kazasına uğrayan sigortalıya sağlık durumunun gerektirdiği tedaviyi yaptırmakta, geçici iş göremezlik süresince günlük ödenek verip sürekli iş göremezlik hallerinde gelir bağlamakta, cenaze yardımı yapmakta, ölüm halinde sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmaktadır (Müngen, 2011).

1.2.1. Sigortalının Hekime Muayene ve Tedavi Ettirilmesi

İşyerindeki herhangi bir kaza, yaralanma veya meslek hastalığının ortaya çıkması durumunda 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesine göre SGK tarafından sigortalıya gerekli olan sağlık yardımının yapılacağı yer almaktadır (Umurkan, 2012). Kanunun 13. naddesine göre sigortalıyı doktora muayene ettirme, teşhis için gerekli klinik ve laboratuvar muayenelerini yaptırma, gerekiyorsa sağlık kurumlarına yatırma ve her türlü tedaviyi yaptırma girmektedir. "Her türlü tedavisinin yapılması" şeklinde bir ifade kullanıldığından, sigortalının sağlığı açısından gerekli tüm tedavilerin SGK tarafından yapılması öngörülmüştür. Sağlık yardımlarında herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir (Şamiloğlu, 2008).

İş kazası ve meslek hastalığına tutulmuş sigortalıya yapılacak sağlık yardımının, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan sigortalının sağlık durumunun gerektirdiği sürece devam edeceğini, gerekli durumlarda da kurum dinlenme evlerine yatırılmak suretiyle bakımının sağlanacağını öngörmektedir. Kanunun 14. maddesinde sağlık yardımlarının başlangıç tarihinin iş kazasında kazanın olduğu, meslek hastalığında ise tedaviye alındığı tarih olduğu belirtilmiştir. Hekim tarafından gerekli görüldüğü sürece, SGK sağlık yardımlarını sağlamakla yükümlüdür ve sağlık durumunun gerektiği sürece devam eder ve herhangi bir zaman sınırlaması yoktur (Şamiloğlu, 2008).

1.2.2. Rehabilitasyon

Rehabilitasyonun amacı sigortalıyı başkasının yardımına ihtiyaç kalmadan kendi hayatını sürdürebilecek düzeye getirmektir. Her şeyden önce iş kazası sonucu sigortalıya verilen protez yada aletlerine alıştırmalarını sağlamaktır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 122. maddesine göre SGK'dan sürekli iş göremezlik geliri veya malûllük aylığı almakta olanların işe alıştırılmaları görevi de SGK'ya yüklenmiştir. Kurumun yazılı bildirisine rağmen işe alıştırılmaktan kaçınan sigortalıların, bu gelir ve aylıklarının yarısının, bildiriye belirtilen tarihten sonraki aybaşından başlanarak, alıştırma işine başlayınca kadar kesilir (Şamiloğlu, 2008).

1.2.3. Parasal Yardımlar

İş kazası ve meslek hastalıkları sonucu iş göremez duruma gelen sigortalıya SGK tarafından parasal yardım yapılır. İş göremezlik terimi, iş kazası veya meslek hastalığı yüzünden sigortalının çalışmasını engelleyen, beden ve ruh bozukluklarını anlatmaktadır (Şamiloğlu, 2008).

Sosyal riskle karşılaşan sigortalıya ekonomik güvence sağlamak sosyal güvenlik sisteminin temel amacıdır (Şamiloğlu, 2008). İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda üç ihtimalin gerçekleşmesi söz konusudur: ya sigortalı geçici bir süre iş göremezlik durumunda kalır, ya devamlı olarak iş göremezlik durumuna maruz kalır, ya da meslek hastalığı veya iş kazası sigortalının ölümü ile sonuçlanır. Birinci durumda, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası tarafından yapılan parasal yardım, geçici iş görmezlik ödeneği verilmesidir. İkinci durumda, sürekli iş göremezlik geliri verilir (Güneş, 2011). Sigortalı veya hak sahiplerine bağlanan sürekli iş göremezlik gelirleri, kanun ya da kanun hükmünde kararnamele kat sayının yükseltilmesine paralel olarak her yıl artırılmaktadır (Turan, 2010). Son durumda yani ölüm durumunda ise, hak sahiplerine yönelik çeşitli gelir ve ödenekler gündeme gelir (Güneş, 2011).

SSGSS Kanunu'nun 16. maddesinde iş kazası veya meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar (Turan, 2010);

- Sigortalıya geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
- Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması,
- Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi olarak belirlenmiştir.

1.2.3.1. Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Geçici iş göremezlik ödeneği; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde kanunda belirtilen geçici iş göremezlik sürelerinde verilen ödenektir (Bütüner ve Uzun, 2011). Geçici iş göremezlik ödeneğinin temel amacı, sigortalının çalışmadığı süre içerisindeki ücret kaybını kısmen de olsa gidermektir. Böylelikle, sigortalıya, çalışma gücünü yitirdiği süre içerisinde, yaşamını sürdürmesi için zorunlu araçlar sağlanarak, belirli bir ekonomik güvence tanınmış olur (Güneş, 2011). İş göremezlik derecesi % 10'dan aşağı olan durumlarda da işçinin cismani zararı olduğu halde, SGK tarafından geçici iş göremezlik geliri bağlanmamaktadır. SGK tarafından bağlanan gelir, gerçek zararın bir karşılığı olmayıp, bir sosyal güvenlik geliri niteliğindedir. Bu nedenle iş kazası nedeniyle iş görme gücünde azalma olan veya iş göremez duruma düşen işçi, iş göremezlik tazminat davası açarak, SGK tarafından karşılanmayan zararını işverenden isteyebilir (Yılmaz, 2005).

Geçici iş göremezlik ödeneği, sigortalının günlük kazancı üzerinden hesaplanmakta, günlük kazanç da, prime esas kazançlar dikkate alınarak belirlenmektedir. Geçici iş göremezlik ödeneği, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle çalıştığı işinde geçici bir süre çalışamayacağı doktor raporu ile saptanan sigortalıya çalışmadığı her gün için SGK tarafından yapılan parasal yardımlardır (Şamiloğlu, 2008). Sigortalının iş göremezlik durumunu, kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından alacağı bir raporla belgelendirmesi yeterlidir (Güneş, 2011).

Yardıma hak kazanmak için hastalık ve analık sigortalarından farklı olarak herhangi bir sigortalılık süresi veya prim ödeme şartı aranmaz. Sigortalı tedavisi devam ettiği sürece veya istirahatli olduğu dönemde herhangi bir işyerinde çalışmaz. Eğer işyerinde çalışırsa verilen iş göremezlik ödeneği geri alınır (Şamiloğlu, 2008).

Geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarı sigortalının günlük kazancı esas alınarak belirlenir. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 89. maddesine göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda verilecek geçici iş göremezlik ödeneği, hastalık halinde olduğu gibi, sigortalının sağlık tesislerine yatırılması veya bakımı kurumca

sağlanarak kaplıca veya içmelere gönderilmesi yoluyla tedavi ettirilmesi halinde, kanunun 77. ve 78. maddeler gereğince hesaplanacak günlük kazancın yarısı; şayet sigortalı ayakta tedavi ettirildiğinde ise günlük kazancın üçte ikisidir (Şamiloğlu, 2008). 5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 18. maddesinde de geçici iş göremezlik ödeneğinin, yatarak tedavilerde günlük kazancın yarısı, ayakta tedavilerde üçte ikisi olacağı öngörülmüştür (Güneş, 2011).

Bazı durumlarda sigortalının birden fazla geçici iş göremezlik ödeneği alması söz konusu olabilir. Sigortalıda aynı anda iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinden birkaçı görülebilir. Bu durumda 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 91. maddesi ve 5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 18. maddesi gereğince geçici iş göremezlik ödeneklerinin birleşmesi gündeme gelir ve sigortalıya hak kazandığı bu ödeneklerden en yükseği ödenir (Güneş, 2011).

1.2.3.2. Sürekli İş Göremezlik Ödeneği

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesine göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda, SGK tarafından sigortalıya sağlanması gereken yardımlardan biri de, sürekli iş göremezlik geliridir. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu, sigortalının meslekte kazanma gücünü azaltan beden veya ruhsal anormalliğe düşmesi ve bu durumun devamlılık göstermesi halinde sürekli iş göremezlikten söz edilmektedir (Şamiloğlu, 2008).

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve özürlü nedeniyle SGK tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum Sağlık Kurulunca meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanır (Bütüner ve Uzun, 2011). Sigortalı meslekte kazanma gücünü %100 oranında yitirmişse “sürekli ve tam iş göremezlik hali”, %10'dan fazla olmakla birlikte %100'e ulaşmayacak şekilde yitirmişse “sürekli ve kısmi iş göremezlik hali” söz konusu olur (Güneş, 2011).

1.GİRİŞ

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda sürekli iş göremezlik gelirine ilişkin bir tanım verilmemiş, fakat "sürekli iş göremezlik hali" kanununun 19. maddesinde sigortalının sürekli iş göremezlik gelirine nasıl kazanacağı şöyle açıklanmıştır: “Geçici iş göremezlik hali sonunda kuruma ait veya kurumun sevk edeceği sağlık tesisleri sağlık kurulları tarafından verilecek raporlarda belirtilen arızalarına göre, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 10 azalmış bulunduğu kurumca tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır” (Şamiloğlu, 2008). Sigortalı iyileşmediği müddetçe, sürekli iş göremezlik geliri bütün yaşamı boyunca verilir (Güneş, 2011).

Meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı durumlarında, meslekte kazanma gücü kayıp oranı % 10 ve daha fazla ise, SGK tarafından sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmaktadır. Ancak bu gelir sigortalanan gerçek zararına uygun düşmemektedir (Yılmaz, 2005). Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Kayıp oranı “Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği ” ile düzenlenir (Bütüner ve Uzun, 2011). SGK tarafından bağlanacak olan sürekli iş göremezlik geliri, işçinin yıllık kazancının % 70'inin iş göremezlik miktarıyla orantılı kısımandan ibarettir. Tam iş göremezlik durumunda bu gelir, işçinin yıllık kazancının % 70'ine eşittir. Oysa işçinin tam iş göremezlikteki gerçek kaybı kazancının tamamı, yanişşş % 100'üdür (Yılmaz, 2005).

Meslekte kazanma gücü kaybının, SGK tarafından ne şekilde saptanacağı, Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğünde 5-9. maddeleri arasında belirtilmektedir. İlgili hükümler uyarınca, sigortalının bedence veya ruhça uğradığı arıza ve sakatlığın niteliği göz önünde bulundurularak, tüzükte gösterilen cetvellere göre kayıp oranı SGK Başkanlığı Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilmektedir (Şamiloğlu, 2008).

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 22. maddesine göre, sürekli iş göremezlik gelirinin sigortalıya ömrü boyunca verilmesi esas olduğunu belirttikten sonra, üç koşulun bir arada bulunması halinde gelirin sermayeye çevrilebileceğini

belirtmektedir. Bu koşullar, sürekli iş göremezlik derecesinin %25'ten az olması, bunun üç yıl içinde değişmesinin kurumca mümkün görülmemesi ve sigortalının talebidir (Güneş, 2011).

Sürekli iş göremezlik kesin değişmezlik anlamına gelmemektedir. O halde buna bağlı olarak sürekli iş göremezlik geliri de değişebilmektedir. Gelirin bağlanmasından ve kesinleşmesinden sonra sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin değişmesi, bir başkasının bakımına muhtaç duruma gelmesi, gelirin de azalıp çoğalmasına yol açmaktadır (Şamiloğlu, 2008).

1.2.4. Sigortalının Ölümü Halinde Hak Sahiplerine Yapılacak Yardımlar

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelen ölümlerde, ölen işçinin desteğinden yoksun kalan kişiler tarafından işveren aleyhine destekten yoksunluk tazminat davası açılabilir. Bu kişiler tarafından işverenden tazminat talep edilebilmesi için, 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 45. maddesine göre, hayatta iken destek durumunda olan işçinin ölümü ile yardım gören kişilerin para ile ölçülebilecek bir zarara uğramış olmaları gerekmektedir. (Yılmaz, 2005). Sigortalının ölümü halinde Sosyal Güvenlik Kurumunun hak sahiplerine yapacağı yardımlar ise aşağıdaki gibidir:

1.2.4.1. Cenaze Yardımı

İş kazası ve meslek hastalıkları sonucu kurum tarafından yapılan yardımlardan biri, sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine cenaze giderlerinin ödenmesidir (Güneş, 2011).

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesinde, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle ölümü halinde hak sahiplerine cenaze yardımı yapılacağından bahsedilmektedir. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı ile sigortalı olarak çalışmakta veya malullük, yaşlılık aylığı almakta iken ya da sigortalı olarak çalıştığı işten ayrıldığı tarihten bir yıl geçmeden ölen sigortalının

ailesine; 5000 gösterge rakamının, sigortalının öldüğü tarihte yürürlükte bulunan devlet memurlarının maaş katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktar üzerinden cenaze masrafı karşılığı ödenir. Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen oranda cenaze giderleri karşılığı olarak bu para ödenir (Şamiloğlu, 2008). İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli iş göremezlik geliri, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerine cenaze ödeneği ödenir (Bütüner ve Uzun, 2011).

Sigortalının ölümü halinde cenaze gideri verilecek kişiler sırasıyla sigortalının eşi, eşi yoksa birlikte yaşadığı en büyük çocuğu, çocuğu da yoksa birlikte yaşadığı ana babası, onlar da yoksa en büyük kardeşidir. Cenazenin tüzel kişiler veya ailesi dışındaki gerçek kişiler tarafından kaldırılması halinde, cenaze giderinin, bu kimselerin yaptıkları masraf belgeleri karşılığında bu kişilere ödenmesi gerekmektedir (Şamiloğlu, 2008). Dolayısıyla aile teriminin sigortalının yakınlarını da kapsayacak şekilde belirlenmemesi önem teşkil etmemektedir. Bununla beraber, 5510 sayılı SSGSS Kanun'u, 506 sayılı kanundan farklı olarak bu kişilerin cenaze ödeneği alabilmesi için, aileye cenaze ödeneği verilmemiş olmasını koşul olarak aramıştır (Güneş, 2011).

1.2.4.2. Gelir Bağlanması

İş kazası ve meslek hastalıkları sigortasından sağlanan yardımlardan biri de iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda sigortalının ölümü halinde belirli şartların gerçekleşmesi durumunda hak sahiplerine aylık bağlanmasıdır (Şamiloğlu, 2008). Çünkü ölüm geride kalanlar bakımından da gelir kaybı anlamına gelir. Bu sebeple sigortalının ölümü halinde geride kalan hak sahiplerine de yardım yapılır (Güneş, 2011).

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesinde, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle ölümü halinde hak sahiplerine gelir bağlanacağından bahsedilmektedir. Hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için, ölüm olayının iş kazası

veya meslek hastalığı nedeniyle ortaya çıkmış olmalıdır. Hak sahibine gelir bağlanması için, ölenin belli bir süre sigortalı olma şartı aranmamaktadır.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortası çerçevesinde yapılan en önemli nakdi yardımlardan biri ölen sigortalının hak sahiplerine “ölüm geliri” bağlanmasıdır. Ölüm sigortasından hak sahiplerine bağlanan gelire “ölüm aylığı” denirken, İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak sahiplerine bağlanan gelire “ölüm geliri” denilmektedir. Burada amaç, Borçlar Kanunu’nun 45. maddesindeki gibi sigortalının ölümü nedeniyle destekten yoksun kalanlara yardım sağlanmasıdır. (Güneş, 2011).

1.2.4.2.1. Eşe Gelir Bağlanması

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının eşine gelir bağlanabilmesi için, ölüm anında evliliğin devam ediyor olması yeterlidir. Eşin evini terk etmesi, boşanma davası açılması, evliliğin mutlak butlanla malül olduğunun iddia edilmesi, dul eşin gelir talep etmesinde engel teşkil etmez. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 23. maddesine göre, eğer ölen sigortalının eşinin gelir alan çocuğu bulunmuyorsa, ölen sigortalının yıllık kazancının % 70’inin %75’i, eğer çocuğu bulunuyorsa %70’inin %50’si, dul eşe gelir olarak bağlanmaktadır (Güneş, 2011).

5510 sayılı SSGSS Kanunu’na tabi bir işte çalışan veya bu çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmış dul eşine, sigortalının 33. maddeye göre belirlenen aylık kazancının %50’si; çalışmayan veya kendi çalışmaları nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan veya aylık bağlanmış çocuğu bulunmayan dul eşine %75’i oranında bir gelir bağlanacağı ifade edilmiştir. Maddede "dul eş" kavramı yer aldığına göre yasa ölüm sonucu dul kalan eş yönünden kadın-erkek ayrımı yapmadan gelir bağlanır (Şamiloğlu, 2008).

Hem 5510 sayılı SSGSS Kanunu’nun 23. maddesinde hem 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 35. maddesinde, dul eşin evlenmesi halinde aldığı gelirin kesileceği, evliliğin sona ermesi ile tekrar bağlanacağı öngörülmüştür (Güneş, 2011).

1.2.4.2.2. Çocuklara Gelir Bağlanması

5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 34. maddesine göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının çocuklarına gelir bağlanabilmesi için öngördüğü en temel koşul, çocukların bu kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamasıdır. Kanuna göre, bu ön koşulu sağlayan çocuklardan 18 yaşını doldurmamış olanlar, Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malûl kalanlar ve yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlar gelire hak kazanabilmektedir. Bununla beraber, gene aynı maddeye göre, sigortalının çocuklarının lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanları da gelire hak kazanmaktadır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda da aynı yönde bir düzenleme öngörmektedir (Güneş, 2011). Kanunun 23. maddesine göre hak kazananların her birine sigortalının aylık gelirinin %25'i oranında gelir bağlanır. Sigortalının ölümü ile anasız ve babasız kalan veya sonradan bu duruma düşenlerle ana ve babaları arasında evlilik bağlantısı bulunmayan yahut sigortalı babanın ölümü tarihinde evlilik bağlantısı bulunmakla beraber anaları sonradan evlenenlerin her birine % 50'si oranında yıllık gelir bağlanır (Şamiloğlu, 2008).

1.2.4.2.3. Ana ve Babaya Gelir Bağlanması

5510 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 34. maddesine göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının ana ve babasına gelir bağlanmasının temel koşulu, sigortalının eş ve çocuklarına bağlanması gereken gelirden pay bulunmasıdır (Güneş, 2011). Sigortalının ölümü tarihinde eşine ve çocuklarına bağlanması gereken gelirlerin toplamı, sigortalının yıllık kazancının % 70 inden aşağı ise, artanı, eşit hisseler halinde sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi çalışmayan veya 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Kanunu'na göre bağlanan aylık hariç olmak üzere buralardan her ne ad altında olursa olsun gelir veya aylık almayan ana ve babasına gelir olarak verilir. Ancak, bunların her birinin hissesi sigortalının yıllık kazancının % 70 inin dörtte

birini geçemez. (Şamiloğlu, 2008). Mesela iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının dul eşi ve iki çocuğu varsa ana ve babasına gelir bağlanamayacaktır (Güneş, 2011).

1.2.4.3. Kız Çocuklarına Evlenme Ödeneği Verilmesi

Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde ödenir (Bütüner ve Uzun, 2011). Evlenme ödeneği, kız çocuğunun evlenmesi halinde, belli bir süreye ilişkin gelirinin kendisine topluca verilmesidir. Böylece evlendiği için geliri kesilen kız çocuklarına destek sağlanmaktadır. Sigortalının ölümü halinde, kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi, 5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 20. maddesinin göndermesiyle 37. maddede düzenlenmektedir. (Güneş, 2011). Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin ödenmektedir.

1.3. SGK'nın İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında İşverene Karşı Dava Hakkı

İş kazası sonucunda işverenler, hukuksal boyutu değişik olan 3 türlü dava ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bunlar kazaya uğrayan işçinin açabileceği maddi ve manevi tazminat davaları ile SGK'nın kaza geçiren işçiye yaptığı yardımları işverenden geri alma (rücu) davalarıdır (Yılmaz, 2009). Rücu hakkı, borçlunun borcunu ifa eden 3. kişinin malvarlığında meydana gelen kaybın giderilmesidir. Başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin asıl borçluya karşı bir alacak hakkı elde etmesi ve bu hakka dayanarak borçludan talepte bulunması mevcuttur. Rücu hakkı doktrinde, "başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin malvarlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelik tazminat niteliğinde bir talep hakkı" veya "tediye bulunan kişinin ödediğini, gerçekte ödemesi gerekenlerden geri alabilmesi imkânı" gibi tanımlarla ifade edilmektedir. İş kazası veya meslek hastalığı gerçekleştiğinde SGK, sigortalıya yahut ölümü halinde hak sahiplerine çeşitli yardımlarda bulunur ve bazı koşullar altında, bu yardımlar için yaptığı harcamaları rücu davası yoluyla

1.GİRİŞ

işverenden geri alır. İş kazası ve meslek hastalıklarının sonucu kurumun yaptığı masrafları belirli şartlar çerçevesinde işverenden geri alması kurumun rücu hakkı çerçevesinde değerlendirilmektedir (Güneş, 2011).

SSGSS Kanunu'nun 21. maddesinde iş kazası veya meslek hastalığı, 3. bir kişinin kasit veya kusuru yüzünden olmuşsa, kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3. kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir şeklinde ifade edilmiştir (Durmaz, 2009). İş kazası ve meslek hastalığı işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk pesin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği tutarlarla sınırlı olmak üzere, SGK'ca işverene ödettirilir. Bu maddeye göre Sosyal Güvenlik Kurumu' nun iş kazası veya meslek hastalığı sonucu zarara uğrayan sigortalı ve ölümü halinde sigortalının hak sahipleri için yapılan tüm gider ve ödemeleri sigortalının zarar uğramasına sebep olanlardan geri isteyebilme hakkı tanınmıştır. Sosyal güvenlik kurumunun bu hakkı uygulamada 'rücu', bu yolda işveren aleyhine açılan davalar da 'rücu davası' olarak tanımlanmıştır (Bütüner ve Uzun, 2011). İşyerinde yapılacak incelemeler sonucunda işverenin belirgin ihmali saptandığında, sigorta işçiye ödediği tazminatın bir bölümünü işverenden talep eder. İş hukukunda "rücu davası" olarak adlandırılan bu durum, meslek hastalıklarının hukuksal boyutu ile ilgili olarak özel bir yer tutar (Deveci, 2010).

Kurum kazaya uğrayan işçiye yaptığı ve ileride yapacağı yardımları geri almak için, şayet bu iş kazasında işverenin kastı, mevzuat hükümlerine aykırı davranışı veya suç sayılır bir eylemi varsa işveren aleyhine dava (rücu davası) açacaktır. Yine, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara da rücu davaları açabilecektir (Müngen, 2011).

SGK'nın iş kazası sonucu sigortalıya (işçiye) yaptığı yardımlar tutarı için rücu tazminat davası açma hakkı vardır (Yılmaz, 2009). Sigortalıya yapılan bu yardımlar

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 12. maddesinde belirtilmiştir. Tüm bu harcamalar kuruma çok fazla yük getirdiğinden ve kabul edilebilir sınırların çok üzerinde olduğundan, kurum kanununun 26. maddesi gereği bu kazalarda eğer var ise işverenin veya üçüncü şahısların kusurlarını araştırır. Kurum yapmış olduğu tüm masrafları kusurlu tarafa rücu eder (Umurkan, 2012). Maddi ve manevi tazminatı içeren bu davalarda hem sigortalının hem de işverenin, iş sağlığı ve güvenliği açısından kusurları, uzman bilirkişiler tarafından belirlenerek davanın ilerlemesi sağlanmaktadır. İşverenin kusurundan kasıt; hem kendisinin, hem de kendisi adına çalışan şantiye şefinin kusurları toplamıdır (Antmen, vd., 2013).

İşverenin ödediği primlere rağmen, rücu davası ile karşı karşıya kalması, devlete anayasa ile verilmiş sosyal güvenliği sağlama ödevinin bir aracıdır. Rücu davalarının en önemli işlevi, işverenin sigortalının sağlığı ve can güvenliğini koruma konusunda özen göstermesini sağlamaktır. Böylece, işverenler işçiyi gözetme borcunu eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışacak, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki kuralların uygulanması hususunda duyarlılık artacaktır. Kusurlu işveren ile bütün yükümlülüklerini yerine getiren işverenin aynı konumda değerlendirilmesi, kurumun tüm yükünün yükümlülüklerini yerine getiren işverene yükletilmesi anlamına gelecektir. Öte yandan, kuruma tanınan rücu hakkı ile iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle kurumun malvarlığında meydana gelen zarar da giderilecektir. Kurumun kusurlu işverene rücu davası açabilmesi için iş kazası ve meslek hastalığının varlığı dışında gereken diğer koşullar, işverenin kastı veya iş güvenliği mevzuatına aykırı hareketi ile işverenin bu hareketi ve iş kazası ve meslek hastalığı arasında neden-sonuç bağının bulunmasıdır (Güneş, 2011).

İş kazasının gerçekleşmesinde işçinin ağır kusuru varsa, uygun illiyet bağı kesilir ve işverenin sorumluluğu aranmaz. İş kazasında ölen işçi tam kusurlu ise işverene sorumluluk yüklenemeyeceği Yargıtay kararlarında belirtilmiştir (Yılmaz, 2009).

1.3.1. Kaçınılmazlık

Kaçınılmazlık, yargı kararlarında ve doktrinde, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen zararın önlenememiş olması, kısmen ya da tamamen meydana gelmesi hali olarak tanımlanmıştır (Güneş, 2011). İşverenin sorumluluğunun tespitinde ‘kaçınılmazlık ilkesi’ dikkate alınır. Kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez. Alınan tüm önlemlere rağmen zararın doğmuş bulunması ‘kaçınılmazlık’ olarak ifade edilmektedir (Bütüner ve Uzun, 2011). SSGSS Kanunu’nun 21. maddesine göre iş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, SGK’ca sigortalıya veya hak sahiplerine bu kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır (Müngen, 2011).

Yargıtay, içtihatlarla uyumlu olarak, iş kazası ve meslek hastalığının %100 kaçınılmaz olduğu durumlarda işverenin sorumlu olmadığını, kaçınılmazlık oranının daha düşük olduğu durumlarda ise bu oranda rücu tazminatında indirim yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başka bir deyişle, kaçınılmazlık oran olarak tespit edilmekte ve sadece kaçınılmazlığın %100 olduğu durumlarda bu ilke işverenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır (Güneş, 2011).

1.3.2. Rücu Tazminatının Hesaplanması

İşveren aleyhine açılan rücu davalarının büyük bir kısmı iş sağlığı ve güvenliği hükümlerine aykırılığa dayanmaktadır (Güneş, 2011). Rücu davalarında davalı, kendi kusuru oranında rücu alacağından sorumludur. SGK’nın rücu alacağı, hak

1.GİRİŞ

sahiplerinin tazmin sorumlularından isteyebilecekleri maddi tazminat miktarı ile sınırlıdır (Durmaz, 2009). Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinde düzenlenen SGK'nın işverenden isteyebileceği tazminat miktarı, uygulamada "iç tavan" ve "dış tavan" kavramları ile ortaya konmaktadır. Rücu tazminatının miktarının belirlenmesi amacıyla bilirkişi hesap raporları hazırlanmaktadır. Çalışmamıza konu olan bilirkişi hesap raporlarından biri EK-2'de örneklenmiştir. EK-2'deki bilirkişi hesap raporu detaylı bilgiler içerdiği için bu çalışmada örnek olarak verilmiştir. Yaptığımız çalışmada inşaat sektöründe gerçekleşen iş kazalarına ait rücu davalarındaki bilirkişi hesap raporlarındaki, rücu alacak miktarlarının 2014 yılına uyarlanması için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 6 Mayıs 2014 tarihinde 28992 sayılı resmi gazetede yayımlanan Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerinde Kullanılan Müteahhitlik Karneleri ve İş Bitirme Belgelerinin 2014 Yılına Ait Değerlendirme Katsayıları Hakkında Tebliğ kullanılmıştır. Karne katsayıları Çizelge 1.2.' de gösterilmiştir.

Dış tavan, sigortalının veya ölümü halinde hak sahiplerinin, genel hükümler uyarınca işverenden isteyebilecekleri tazminat miktarını belirtir ve kurumun rücu davasında isteyebileceği azami miktarı ifade eder. İç tavan ise, kurumun iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle yapmış olduğu harcamaların kusur karşılığı saptanan tutarıdır. Dış tavan, işverene karşı sonsuz kez rücu davası açılmasını engellemekte, kurum, en fazla, dış tavan saptanırken ortaya konan tazminat miktarı kadar işverene rücu edebilmektedir (Güneş, 2011).

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin ilk halinde işveren, kurum karşısında sınırsız bir şekilde sorumlu tutulmuşken, Yargıtay sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden haksız fiil hükümleri uyarınca isteyebilecekleri tazminat miktarını, kurumun rücu alacağı için bir sınır olarak kabul etmiştir. İçtihatlarla kabul edilen bu üst sınır, 1987 yılında "sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere" ibareleriyle kanuna alınmış, böylece "tavan" ilkesi pozitif dayanak kazanmıştır. SSGSS Kanunu'nun 21. maddesinde tavan ilkesi, "sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarla sınırlı olmak üzere" ibaresiyle korumuştur (Güneş, 2011).

Çizelge 1.2. Tez çalışmasında kullanılan karne katsayıları

Yıllar	2014 yılında uygulanacak katsayılar	Yıllar	2014 yılında uygulanacak katsayılar
53'den önceki yıllar	1.888.075,911	1988	3.933,761
1954	1.703.055,289	1989	2.386,474
1955	1.508.280,245	1990	1.447,541
1956	1.235.681,773	1991	928,852
1957	1.080.993,281	1992	557,781
1958	988.808,783	1993	336,472
1959-1966	839.962,753	1994	201,591
1967	762.045,614	1995	91,631
1968	699.514,075	1996	50,768
1969	666.352,550	1997	26,078
1970	621.889,215	1998	15,111
1971	559.507,842	1999	9,754
1972	474.184,166	2000	5,898
1973	419.465,702	2001	4,818
1974	311.329,441	2002	2,911
1975	248.267,701	2003	2,236
1976	211.758,276	2004	1,928
1977	155.326,957	2005	1,727
1978	111.072,651	2006	1,629
1979	82.238,738	2007	1,453
1980	38.415,292	2008	1,364
1981	26.589,626	2009	1,246
1982	22.108,782	2010	1,215
1983	19.218,653	2011	1,129
1984	15.375,536	2012	1,148
1985	10.599,256	2013	1,093
1986	7.676,804	2014	1,000
1987	5.917,075		

1.3.2.1. Dış Tavan

Dış tavan; rücu alacağıının üst sınırıdır. SSGSS Kanunu'nun 21. maddesinde, işverenin SGK karşısındaki sorumluluğu bir tavanla sınırlandırılmıştır. Adı geçen maddede, işverenin sorumluluğunun "...sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarla sınırlı..." olduğu düzenlenmiştir. Yargıtay kararlarında bu sınır "dış tavan" olarak adlandırılmaktadır (Turan, 2010).

Tavan hesabı, geleneksel tazminat hukukuna ilişkin ilkeler doğrultusunda yapılmaktadır. Başka bir deyişle; sigortalı veya hak sahipleri genel mahkemede

tazminat davası açıldığında yürürlükteki hangi mevzuatın uygulanması gerekiyorsa, rücu davasında da aynı mevzuat uygulanarak tavan saptanmaktadır. Sigortalının meslekte kazanma gücünü yitirmesi halinde cismani zararın hesabında dikkate alınan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 46. maddesi ve sigortalının ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatı hesap edilirken esas alınan mevzuat Borçlar Kanunu'nun 45. maddesidir (Turan, 2010).

SSGSS Kanunu'nun 21. maddesinde, SGK tarafından sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan gelirlerin ancak ilk peşin sermaye değeri toplamının işverenden istenebileceğini hükme bağlamıştır; ancak Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinde böyle bir sınırlama yer almamakta, bağlanan gelirlerin sermaye değeri toplamının işverenden isteneceğini öngörülmektedir. Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi kapsamında "ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderleri" de işverenden talep edilebileceği için dış tavan uygulaması Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi açısından önem arz etmektedir. Zira 26. madde hükmü uyarınca, açılan ilk rücu davasından sonra sigortalı veya hak sahiplerine, ilk rücu davasına neden olan iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle yeni ödemeler yapılması veya yapılan ödemelerin artması gündeme geldiği takdirde, işverene karşı yeni rücu davaları açılabilir. Dış tavan, işverene karşı sonsuz kez rücu davası açılmasını engellemekte, Kurum, en fazla, dış tavan saptanırken ortaya konan tazminat miktarı kadar işverene rücu edebilmektedir (Güneş, 2011).

Sigortalı veya hak sahipleri, tazminat davası açmış, o davada tazminat hesabı yaptırılmış ve bu hesap raporuna dayanılarak verilen hüküm kesinleşmiş ise; halefiyet kuralı gereğince, rücu davasında yeniden tavan hesaplaması yaptırılmasına gerek yoktur (Turan, 2010).

Sigortalının veya hak sahiplerinin açtıkları tazminat davasında taraf olmayıp da rücu davasında taraf olanlar için, yeniden tavan hesabı yapılması gerekmektedir. Yargıtay, yeni hesaplanacak tavanda, eski verilerin (tazminat davası sırasında geçerli olan asgari ücret tutarı gibi) esas alınması gerektiği görüşündedir (Turan, 2010).

1.3.2.1.1. Sigortalının Cismani Zarara Uğraması Halinde Dış Tavanın Hesaplanması

Bir hukuk terimi olan cismani zarar; maddi zarar, kişinin vücut bütünlüğüne verilen zarar anlamına gelmektedir. Borçlar Kanunu'nun "cismani zarar halinde lazım gelen zarar ver ziyan" başlıklı 46. maddesinde "Cismani bir zarara düşer olan kimse külliyen veya kısmen çalışmaya muktedir olamamasından ve ileride iktisaden maruz kalacağı mahrumiyetten tevellüt eden zarar ve ziyanını ve bütün masraflarını isteyebilir" hükmü öngörülmüştür. Bu madde uyarınca istenecek tazminatın kapsamında yer alan unsurlar, "masraflar" ve "kazanç mahrumiyeti" olarak gruplandırılabilir. Masrafların kapsamında her türlü tedavi masrafları ile tedavi masrafları dışında, hastaneye gidip gelme masrafları gibi masraflar da yer alır. Cismani zarara uğrayan, ihlal ile illiyet bağı içerisinde bulunan her türlü masrafı isteyebilir (Güneş, 2011).

Kazanç mahrumiyeti değerlendirilirken ise, davacının hüküm tarihine kadar mahrum kaldığı kazancın dışında, cismani zarar sebebiyle gelecekte uğrayacağı kazanç kaybı da ele alınır. Bu doğrultuda, tazminat hesabında iki dönem söz konusudur: kaza tarihi ile hükmün verildiği tarihe kadar geçen dönem, yani "bilinen dönem" ve hüküm tarihinden sonraki, kişinin çalışabileceği aktif dönem ile çalışmadan geçirdiği pasif dönemin toplamını anlatan "bilinmeyen dönem". İş kazaları yönünden hesaplama yapılırken, olay tarihi zararın başlangıcı olarak ele alınır (Güneş, 2011).

Mümkün olduğunca gerçek maddi zararı belirlemek için, iş kazası ve meslek hastalıkları sonucunda işçinin uğradığı zarar hesaplanırken, işçinin meslekte kazanma gücü kayıp oranı, iş görebilme çağının ne kadar olacağı, kaza anındaki ücreti ve sorumluların kusur oranları belirlenir ve bu unsurlar doğrultusunda tazminat hesaplanır. Meslek hastalığından doğan cismani zararda da, iş kazasından doğan cismani zararda da bu unsurlar esas alınır (Güneş, 2011).

1.3.2.1.2. İş Görebilme Çağının ve Yaşam Süresinin Belirlenmesi

Tavan incelemesi yapılırken, sigortalının ve hak sahibi kimselerin bakiye ömürleri Fransa'dan alınan "PMF" cetvelleri dikkate alınarak belirlenmektedir. Hak sahiplerinin bakiye ömür süresi, sigortalının bakiye omur suresinden uzun ise; destek hesabında, sigortalının bakiye ömür suresi dikkate alınmaktadır. Hak sahiplerinin bakiye ömür süresi, sigortalının bakiye ömür suresinden kısa ise; tavan hesabı, hak sahiplerinin bakiye ömür suresi ile sınırlı tutulmaktadır (Turan, 2010).

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan zararın hesaplanabilmesi için öncelikle, sigortalının iş görebilme çağının ve olası yaşam süresinin belirlenmesi gerekir. Aktif dönem olarak da ifade edilen iş görebilme çağı, "sigortalının, olağan biçimde iş görebilme (çalışabilme) gücünün devam etme süresidir". Sigortalının iş görebilme çağından sonraki dönem pasif dönem olarak adlandırılmaktadır. Sigortalının bu dönemde çalışmaya son vereceği ve geçimini aldığı yaşlılık aylığı ile devam ettireceği düşünülmektedir. Sigortalının, hayatının sonuna kadar çalışması olası görülmediği için, "yaşam süresi" hem aktif hem de pasif dönemi kapsayan ve iş görebilme çağından daha uzun olduğu kabul edilen bir süreyi ifade eder (Güneş, 2011).

Kural olarak, 60 yaşa kadar aktif ve 60 yaştan sonra pasif dönem hesabı yapılmaktadır. Aktif dönem ile sigortalının fiilen çalışıp kazanç elde edebileceği dönem kastedilmektedir. Pasif dönem ise, yaşlılık aylığının alınabileceği dönemi ifade etmektedir (Turan, 2010). Yargıtay'a göre, iş görebilme çağının, kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın 60 yaşına kadar devam edeceği kabul edilmiştir. Yargıtay maden işçileri açısından farklı bir uygulamaya gitmekte, bu işçilerin 50 yaşına kadar kendi ücretleri ile yer altında çalışacaklarını, 50-60 yaş arasında ise, yer üstünde çalışarak kazanç elde edeceklerini belirtmektedir (Güneş, 2011).

Pasif dönemde, sigorta olayı nedeniyle işten erken ayrılma veya ölme yüzünden sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı tamamlanamadığından koşulların oluşmaması sebepleriyle yaşlılık veya ölüm aylığı alınamıyorsa, yaşlılık veya ölüm

aylığı mahrumiyeti kazanç kaybı olarak düşünülmektedir. Ancak; pasif dönemde, iş kazası veya meslek hastalığı geliri dışında koşulların oluşması nedeniyle sigortalıya yaşlılık veya ölümüyle hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanmışsa, yaşlılık veya ölüm aylığından yoksun kalma söz konusu olmamaktadır. Bu durumda, pasif dönemdeki kazanç kaybı tavan hesabında dikkate alınmamaktadır (Turan, 2010).

1.3.2.1.3. Meslekte Kazanma Gücü Kaybının Belirlenmesi

Meslekte kazanma gücünün kaybı ile kastedilen sigortalının iş kazası geçirdiği veya meslek hastalığına tutulduğu sırada yapmakta olduğu meslekte kazanma gücünü yitirmesidir ve bu hususun tespiti Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır (Güneş, 2011).

1.3.2.1.4. Sigortalının Ücretinin Tespiti

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan zarar hesaplanırken başvurulması gereken bir diğer önemli unsurda işçinin ücretidir. Yargıtay konuya ilişkin kararlarında işçinin gerçek ücreti üzerinden hesaplama yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda, hüküm tarihine kadar süren “bilinen dönem” zarar hesabı yapılırken işçinin son ücreti esas alınır. Yargıtay, zarar hesabının giydirilmiş ücret üzerinden yapılması gerektiğine hükmetmiştir (Güneş, 2011). Tavan hesabına esas alınacak ücret, hüküm tarihine en yakın ücrettir. Sigortalının ücreti, kural olarak, yazılı delillere göre belirlenmektedir. Bu deliller, işyerindeki kayıtlar olabileceği gibi kurum kayıtlarında olabilmektedir. Sigortalının ücret miktarına ilişkin yazılı bir delil getirilmemiş ise, asgari ücret üzerinden hesaplama yapılması yoluna gidilmektedir. Sigortalının kazancının asgari ücretin üzerinde olması durumunda, tavan hesabı, gerçek kazanç üzerinden yapılmaktadır (Turan, 2010).

Yargıtay'a göre, gerçek ücretin aylık ücreti gösteren para makbuzları, banka kayıtları, ticari defter kayıtları, ücret bordroları gibi belgelerle ispatı mümkündür. Ancak, yerleşik içtihadında Yargıtay, tazminat hesaplanırken işçinin imzasının

1.GİRİŞ

bulunmadığı işyeri ve sigorta kayıtlarının nazara alınamayacağını, işçinin imzasının bulunduğu ücret tediye bordrolarının bulunmaması durumunda, işçinin yaşı, kıdemi, mesleki durumu dikkate alınarak emsal işi yapan işçilerin aldığı ücret göz önünde tutularak ücretin belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Güneş, 2011).

Mahkemece verilen hükmün Yargıtay tarafından bozulması durumunda, bozma tavan hesabına ilişkin değil ise; kazanılmış hak gereği, bozmadan sonra yürürlüğe giren asgari ücret tarifesi veya tarifeleri doğrultusunda yeniden hesap raporu alınamaz. Ancak; bozma, hesap raporuna ilişkin ise, bozmadan sonra yürürlüğe giren asgari ücret tarifesi veya tarifeleri esas alınarak yeniden tavan hesabı yapılmalıdır (Turan, 2010).

Hüküm tarihinden itibaren başlayan bilinmeyen dönem hesabına ilişkin ücret tespiti varsayımlara dayanılarak yapılmaktadır (Güneş, 2011). Yıllık ortalama çalışma gün sayısı saptanırken, yılın en az yarısına yansımayan çalışma günlerinin ait olduğu yıl hesaba dahil edilmezse de, yılın her ayında çalışılmış şart olmayıp çalışma sürecinin, yıllık ortalamayı etkileyecek oranda bulunması yeterlidir. Sigortalının aktif çalışma süresi 60 yaşın ikmaline kadardır (Durmaz, 2009). İşçinin, hüküm tarihinden 60 yaşına kadar geçecek dönemdeki ücreti belirlenirken bilinen dönem hesabı sırasında tespit edilen gerçek ücreti esas alınır. Yargıtay, 1980’li yıllara kadar enflasyonu dikkate alarak, bu ücrete her yıl için %5’lik artırım uygulamaktaydı. Ancak 1980 sonrası, ekonomide yaşanan olumsuzluklar %5 oranında artırım uygulamasının yetersiz kalmasına neden oldu. 1982-1984 yılları arasında, %7,5, %10, hatta %15 gibi farklı oranlar uygulandı. Nihayet, 1985’ yılından itibaren bu oran yıllık %10 olarak tespit edildi (Güneş, 2011). Yargıtay, gelecekte elde edilecek kazançların önceden ödenmesi sebebiyle sebepsiz zenginleşmeye yol açmamak için “bilinmeyen dönem” zarar hesabı yapılırken tespit edilen ücrete iskonto yapılması gerektiğine de hükmetmiştir. İskonto, vadesi gelmemiş bir borcun vadesinden önce ödenmiş olması, alınan paranın vadeye kadar değerlendirilme olanağının bulunması nedeni ile borcun haksız iktisaba imkân vermeyecek oranda indirilmesidir. Başlangıçta söz konusu iskonto oranı da %5 tespit edilmişken, daha sonra Yargıtay bu oranın da yıllık %10 olacağına hükmetmiştir. Böylelikle hüküm tarihinden işçinin 60 yaşına kadar geçen

dönem için ücretine yıllık olarak %10 artırım ve %10 iskonto yapılması Yargıtay'ın yerleşik içtihadı haline gelmiştir (Güneş, 2011).

1.3.2.1.5. Destek Kavramı

Destek, bir şahsa fiilen sürekli ve düzenli bir şekilde bakan ve olayların olağan akışına göre ona bu tarzda ileride bakması kuvvetle muhtemel kimse olarak tanımlanmaktadır. Bir kişinin destek olarak kabul edilebilmesi için arada mutlaka kan hısımlığı veya mirasçılık ilişkisi olması gerekmez. Zira kanun destekten yoksun kalma tazminatı isteme hakkını sadece fiili bir olguya, ölenin bir şahsa fiilen bakmasına yahut ona ileride bakması ihtimaline dayandırmaktadır. Yargıtay, nikâhsız eşin de destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceğini kabul etmektedir. Destek olarak kabul edilen kişinin “sürekli ve düzenli” yardımında bulunması şart ise de, burada ifade edilmek istenen yardımın mutlaka belirli aralıklarla yapılması değildir. Ancak yapılan yardım, yardım gören kişinin geçimini sağlamalı veya ona katkıda bulunmalıdır. Bu yardımın hizmet görme veya fayda sağlama şeklinde de olabileceği kabul edilmektedir (Güneş, 2011).

1.3.2.1.6. Sigortalının Ölümü Halinde Dış Tavanın Hesaplanması

Borçlar Kanunu'nun “ölüm takdirinde zarar ve ziyan” başlıklı 45. maddesine göre, “Bir adam öldüğü takdirde zarar ve ziyan, bilhassa defin masraflarını da ihtiva eder. Ölüm, derhal vuku bulmamış ise zarar ve ziyan tedavi masraflarını ve çalışmaya muktedir olamamaktan mütevellit zararı ihtiva eder. Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararını da tazmin etmek lazım gelir” (Güneş, 2011).

Görüldüğü gibi maddede, ölüm halinde maddi zararın, defin masrafları ve diğer giderler, ölüm derhal meydana gelmemiş ise tedavi masrafları ve bu sürede çalışmamaktan doğan zararlar ve son olarak destek yoksun kalma zararlarından oluşacağı belirtilmektedir (Güneş, 2011).

İşçinin ölümü üzerine hak sahiplerinin talep edebilecekleri destekten yoksun kalma tazminatı da, cismani zararı halinde hesaplanan tazminata ilişkin kurallar çerçevesinde belirlenir. Başka bir ifadeyle işçinin net geliri, bakiye ömrü, iş görebilirlik çağı ve kusur oranları tespit edilir. 60 yaş esasına göre aktif ve pasif dönem zarar hesabı yapılır (Güneş, 2011). Ölümle sonuçlanan iş kazalarında tazminat miktarı, işçinin olay tarihindeki bakiye ömrü nazara alınarak, aktif ve pasif dönemde elde edeceği kazançlar toplamından oluşur. Tazminata, olay tarihinden itibaren yasal faiz uygulanır (Durmaz, 2009). İşçinin bilinen dönemdeki kazancı mevcut veriler nazara alınarak iskontolama ve artırma işlemi yapılmadan hesaplanırken, bilinmeyen dönemdeki kazancı yıllık olarak %10 artırım ve %10 iskontoya tabi tutulur. Destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesinde özellikle arz eden hususlar ise, destek kavramının kapsamı, destek süresi ve paylaşım oranlarıdır (Güneş, 2011).

1.3.2.2. İç Tavan

İç tavan rücu alacağıının alt sınırıdır; işverenin kusur oranının SGK'nın yaptığı giderler ve peşin sermaye değerine uygulanması ile bulunacak miktardır. Kurum; dış tavanla sınırlı olmak koşuluyla, iç tavanı oluşturan miktarı işverenden rücu davası ile talep edebilecektir. İşverenin kurum karşısındaki sorumluluğu "...sigortalı veya hak sahiplerine kurum tarafından yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı" ile sınırlanmıştır. Uygulamada, kurumun isteyebileceği peşin sermaye değerinin belirlenmesine "iç tavan" denilmektedir (Turan, 2010).

İç tavan, kurumun iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle yapmış olduğu harcamaların kusur karşılığı saptanan tutarıdır. Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi uyarınca, iç tavanın kapsamına, kurum tarafından sigortalıya veya hak sahiplerine yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderler ile gelirlerin peşin sermaye değerleri toplamı girmektedir. SSGSS Kanunu'nun, Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan farklı olarak gelirlerin sadece başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerleri toplamının işverenden istenebileceğini öngörmüştür (Güneş, 2011).

1.3.3. Kusurun Belirlenmesi

SGK tarafından işçiye veya hak sahibi kişilere yapılan ve ilerde yapılmaya gereken her türlü giderin tutarı ile gelir ballanması durumunda bu gelirin hesap edilecek peşin sermaye değeri tutarı, işveren veya üçüncü kişilere, bu kişilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuat hükümlerine aykırı olan eylemlerinin kusur derecesi ağırlığında, Borçlar Yasası hükümlerine göre rücu edilir (Yılmaz, 2009). İşverenin rücu alacağından sorumlu tutulabilmesi için; kasti veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareket etmesi yahut suç sayılır eylemin bulunması gereklidir. İşveren bazı durumlarda kaza geçiren işçisi dışındaki işçilerinde kusurlarından sorumlu tutulabilmektedir. İşverenin, kazazede işçisi dışındaki işçisinin kusurundan sorumlu olabilmesi için çalıştırma (istihdam) kusurunun bulunması gerekir (Durmaz, 2009).

Rücu alacağı davasında, işverenin sorumluluğu belirlenirken, mahkemece, kazaya maruz kalan işçi ve kaza tespit tutanağını düzenleyen kişiler dinlenerek ve bilirkişi raporuna esas alınacak maddi olgu ve kusur durumuna etkili tüm deliller toplanıp değerlendirilerek, açık bir biçimde saptandıktan sonra, kusur oranı ve aidiyeti konusunda bilirkişi incelemesi yapılmaktadır (Durmaz, 2009). Çalışmamıza konu olan rücu davalarına ait bilirkişi raporlarından bir tanesi EK-1’ de örneklenmiştir. EK-1’deki bilirkişi raporu detaylı bilgiler içerdiği için bu çalışmada örnek olarak verilmiştir.

Borçlar Kanunu’nun 43. maddesi uyarınca, “hâkim, hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şümulünün derecesini tayin eder”. Bu doğrultuda, iş kazası veya meslek hastalığının oluşumunda kusur dağılımı, tazminat miktarının kapsamının belirlenmesinde başvuru ve tazminat miktarını doğrudan etkileyen önemli bir unsurdur (Güneş, 2011).

Doktrinde, maddi tazminat anlamında kusurun kural olarak işçi ya da işverenin iş kazasının veya meslek hastalığının oluşumuna yapmış olduğu katkıyı ifade ettiği belirtilmektedir. Kusurun tespiti teknik bilirkişiler tarafından yapılmaktadır. İş kazası

1.GİRİŞ

veya meslek hastalığının oluşuma ilişkin kusur oranları hesaplanırken her olayın özelliği ayrı ayrı dikkate alınır. Bununla beraber, objektifliği sağlamak adına kriter olarak benzer durum ve şartlar altındaki makul bir insanın zararlı sonucun doğmasını önlemek için göstereceği çaba ve özen esas alınır. Başka bir deyişle kişisel bilgi ve niteliklere göre değil, makul ve sorumluluk sahibi bir işverenin benzer durumda göstereceği davranışlara göre kusur tespiti yapılır. Kusur oranları tespit edilirken aynı iş kolunda ya da benzer işletmelerde iş güvenliği konusunda yerleşmiş bazı kötü uygulamalar işveren lehine değerlendirilmesi mümkün değildir. Zira objektif olarak kusurun değerlendirilmesinde esas alınan kıstas, aynı kategorideki işverenlerin ortaya koydukları tutum ve davranışlar değil, makul ve sorumluluk sahibi bir işverenin göstermesi gereken davranışlardır (Güneş, 2011).

Uygulamada, iş kazasına ilişkin dava dosyalarında genellikle üç çeşit kusur raporu ile karşılaşılır. Bunlardan birincisi, işyerinde incelemede bulunan kurum (ÇSGB) müfettişleri tarafından düzenlenen raporlardır. Bir diğer rapor, iş kazasının aynı zamanda bir trafik kazası olması halinde rastlanan trafik uzman ve polisleri tarafından düzenlenen raporlardır. Bu iki rapor mahkemenin talebi olmaksızın düzenlenir. Son rapor tipi ise, mahkemenin görevlendirdiği ve kazanın niteliğine göre seçilen teknik bilirkişi veya bilirkişi heyeti raporlarıdır. İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda hükmedilecek tazminat bu son rapor çerçevesinde belirlenen kusur oranlarına göre hesaplanır (Güneş, 2011).

İş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin kusur tespiti yapılırken dikkate alınan önemli bir husus da müterafik kusurdur. Müterafik kusur hukuk terimi olarak; ortak ve birbirine karışmış kusur anlamına gelir. Müterafik kusur, mağdurun makul bir insandan beklenen davranışta bulunmayarak zararın meydana gelmesinde veya artmasında etkili olmasını ifade etmektedir. Doktrinde müterafik kusurun kişi bir başka şahsa değil de kendine zarar verdiği için teknik anlamda kusur olmadığı belirtilmektedir. Ancak müterafik kusur deyimini hem doktrinde hem yargı kararlarında yerleşmiştir. Müterafik kusuru oluşturan davranış yapma veya yapmama tarzında olabilir. İşçi müterafik kusuru kasten veya ihmalle meydana getirebilir. Her iki durumda da işçinin iş kazası veya meslek hastalığına olan katkısı belirlenir. İşçi

bu katkı oranında tazminattan mahrum kalır. Müterafik kusurda da, değerlendirme yapılırken objektif bir ölçüye başvurulur ve işçinin durumu benzer şartlar altında, aynı konumda bulunan makul bir insanın zararın oluşması için göstereceği dikkat ve çabayla kıyaslanır (Güneş, 2011).

Yargıtay, kusurun belirlenmesinde sigortalının en son işten ayrıldığı tarihteki iş göremezlik derecesinin esas alınması gerektiği görüşündedir. Bu saptama, hangi işverenin sorumluluğu söz konusu ise o işverene ait işyerinden ayrılma tarihi itibarıyla yapılmaktadır. Sigortalının işyerinden ayrıldığı tarihteki iş göremezlik derecesinin esas alınmasının nedeni; sigortalının, bu tarihten itibaren işverenin fiili hâkimiyetinden çıkmış olmasından dolayı işverenin sorumlu tutulamayacağı gerçeğidir (Turan, 2010).

Yargıtay bazı kararlarında, işçi tarafından işveren aleyhine açılan tazminat davalarında alınan bilirkişi raporunun, bu dava sonucunda verilen hüküm kesinleşmiş olsa bile rücu davasında bağlayıcı olmadığını belirtmiştir. Yargıtay'a göre alınan kusur raporunun bağlayıcı olması için Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesi koşullarına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir (Güneş, 2011). Dava sonucunda, olayda kusurlu oldukları mahkeme kararıyla kesinleşen işverenler veya diğer kişiler, kusur dereceleri oranında, kurumun uğradığı zararı ödemektedirler (Müngen, 2011).

1.3.4. Kurumun Rücu Alacağında Zamanaşımı

SGK'nın açacağı rücu tazminat davaları da sigortalının veya hak sahiplerinin işveren aleyhine açabileceği davaların zamanaşımı süresine tabi olmaktadır. Rücu hakkı, hak sahibinin şahsında doğan ve önceki alacak hakkına bağlı olmayan yeni bir hak olduğu için, zamanaşımı süresi hak doğduğu anda işlemeye başlar. Alacak hakkının ifa ile sona ermesi sebebiyle, ona bağlı hakların intikali de söz konusu olmayacak, rücu hakkı sahibi alacaklının faydalandığı imtiyazlardan ve yetkilerden faydalanamayacaktır (Güneş, 2011).

Borçlar Kanunu'ndaki hükümlere göre, işçinin, işveren aleyhine açacağı tazminat davası 10 yıllık zaman aşımına tabiidir. İşçinin ölümü halinde yakınlarının işveren aleyhine açacakları tazminat davaları ile Sosyal Sigortalar Kurumu'nun işveren aleyhine açacağı rücu davaları da yine aynı yasal esaslar uyarınca 10 yıllık zaman aşımına tabiidir. İşçinin veya ölümü halinde yakınlarının üçüncü kişiler aleyhine açacakları tazminat davaları ile Sosyal Sigortalar Kurumu'nun üçüncü kişiler aleyhine açacağı rücu davaları "haksız fiil" zaman aşımına tabi olup süresi 1 yıldır (Müngen, 2011). Zarara uğrayan kurumun zararı öğrenme tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde ve her halde kazanın vukuundan itibaren 10 yıllık süre içerisinde rücu davasının açılması gerekir. SGK tarafından açılan rücu alacağı davalarında kusur oranları belirlenerek verilen hükmü temyiz etmeyen davalılar açısından, bu oranlar konusunda, Kurum lehine kazanılmış hak oluşturur (Durmaz, 2009). Kurumun rücu davasının tabi olduğu zamanaşımının başlangıç tarihi, kazanın meydana geldiği tarih değil, kurum tarafından sigortalı ve hak sahiplerine gelirlerin bağlandığı tarihtir (Güneş, 2011).

Bilirkişilerin rücu davalarında kusurları olabilmektedir. Bilirkişilerin kasıtlı olarak veya kasıtlı olmadan kusurlu rapor yazması sonucunda, devlet tarafından bilirkişiye karşı rücu davasında açılabilir. Bilirkişilerin rücu davalarındaki kusurlarına bağlı anayasanın 40/3. maddesine göre devletin, resmi görevliler tarafından yapılan haksız işlemler sonucu uğradığı zararın devlet tarafından tazmini halinde, sorumlu olan görevliye rücu hakkı bulunmaktadır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 286/2 ve 287. maddelerinde bu hakkın ne şekilde kullanılacağı düzenlenmiştir. Buna göre rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür. Rücu davasında zamanaşımı konusunda özel bir düzenleme getirilerek zamanaşımı ikili bir ayrıma gidilmiştir. "Devlet, ödediği tazminat nedeniyle, sorumlu bilirkişiye, ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder. Hükme esas alınan bilirkişi raporu kasten gerçeğe aykırı olarak düzenlenmişse, bu durumda, ceza zamanaşımı süresi uygulanır." Buna göre gerçeğe aykırı rapor ağır ihmâl suretiyle düzenlenmişse zamanaşımı süresi 1 yıldır. Kasten gerçeğe aykırı rapor düzenlenmesi halinde ise tazminat davası zamanaşımı süresi, eylem aynı zamanda suç teşkil ettiğinden 8 yıl olarak kabul edilmelidir (Mecek, 2011).

1.4. Bilirkişi Kavramı

Usul hukukuna ilişkin bir kavram olan bilirkişilik kurumu, hâkimin yargılamada ortaya çıkan sorunları çözerken karşılaştığı bilgi eksikliğini gidermek için oluşturulmuştur (Mecek, 2011). Bilirkişi kavramı ve bilirkişinin borçları tanımlanırken özellikle bu kavramın kendisinden ve bilirkişilik faaliyetinin amacından hareket edilmiştir. Buna göre, en kısa tanımıyla bilirkişi, belirli bir alanda uzman olan, uzmanlığı konusunda kendisine güvenilen ve uzmanlık bilgisini tarafsız olarak sunma iradesi olan kişidir (Tarman, 2005). 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 275. maddesine göre, bir davada, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü hâkim tarafından bilinmeyen özel veya teknik bir bilgiye bağlı ise, hâkim gerekli olan özel veya teknik bilgiye sahip kişi veya kişilerin konu ile ilgili görüşünü alabilir. Bilirkişi raporu kesin delil hükmünde olmayıp takdiri delil niteliğinde olduğundan, hâkim tarafından serbestçe takdir edilir (Turan, 2010). Bilirkişiler yargılamada etkin rol oynamaktadır. Yargılamanın sağlıklı ve hızlı bir şekilde sonuçlanması için onlara ihtiyaç duyulduğu açıktır (Mecek, 2011). Olayın niteliğine göre bilirkişiye olay mahallinde keşif yaptırılabilceği gibi sadece dosya üzerinde inceleme yaparak raporunu düzenlemesi istenebilir (Müngen, 2011).

1.4.1. Bilirkişilerin Seçilmesi ve Sayısı

Bilirkişi seçiminde son söz hâkimindir. Hâkim ilk önce üçten fazla olmamak üzere bilirkişi seçileceğini tespit eder. Sonra taraflara bilirkişi seçmelerini söyler. Taraflar anlaşarak bilirkişi seçebilirse bunlar bilirkişi olarak kabul olunur, aksi takdirde bilirkişi hâkim tarafından seçilir (Gülsoy, 1971). Belirli bir meslek sahibi olan kişiler kendi alanlarında birçok şey bilmektedirler, ancak meslek sahibi olmak tek başına bilirkişi olmak için yeterli sayılmamaktadır. Bu kişilerin bilirkişi sayılması ancak sınırları belirli bir alanda özel birtakım derin bilgilere sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu itibarla belirli bir mesleğe sahip olma sorumluluğu kuran değil, ancak sorumluluğu kuvvetlendiren bir unsur olarak kabul edilebilir (Tarman, 2005).

Bilirkişi sayısının belirlenmesinde üç kişiden fazla bilirkişi seçilemeyeceği kanun hükmüdür. Oysa iki kişinin bilirkişi seçilmesi mümkündür. Ancak iki kişinin oybirliği ile karar verememeleri halinde, işin yeniden bilirkişiye havale edilmesi gerekeceğinden bilirkişinin tek sayıda olması (bir veya üç) zaman, emek ve bilirkişi maliyetinde azalmalara neden olur (Gülsoy, 1971). Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, mahkemeye aittir (Müngen, 2011).

1.4.2. Bilirkişinin Reddi

Bilirkişiler, raporlarını objektif olarak hazırlamalıdır. Konunun uzmanı ve hâkimin danışmanı olan bilirkişiler, görevleri gereği tıpkı hâkimler gibi tarafsız, ahlaken de olgun olmalıdırlar. Bilirkişinin tarafsız olması için ayrıca davanın tarafları ile hiçbir menfaat ilişkileri bulunmamalıdır (Mecek, 2011).

Bilirkişiler seçildikten sonra taraflar bilirkişinin seçimini öğrendiği tarihten itibaren üç gün içinde, mahkemeye müracaat ederek, bilirkişiyi reddedebilir. Ret sebebi bu üç günlük süre geçtikten sonra öğrenilse veya daha sonra meydana çıksa dahi, artık bilirkişi reddedilemez. Ancak taraflardan biri bu sebebe dayanarak bilirkişi raporuna itiraz edebilir. Yeni bilirkişi seçilmesini isteyebilir (Gülsoy, 1971). Hâkimlik ve bilirkişilik sıfatının aynı kişide birleşmesi başka bir ret nedeni olarak kabul edilmelidir (Mecek, 2011).

Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafine veya kanuni temsilciye süre verilir. İtirazlar muhakemece uygun bulunursa, başka bilirkişi görevlendirilir, gerekirse aynı bilirkişiden ek rapor istenebilir (Müngen, 2011).

1.4.3. Bilirkişi Raporu

Bilirkişinin verdiği fikre rey veya mütalaa denir. Bilirkişi incelenecek meseleler hakkında incelemeler yapar (Gülsoy, 1971). Bilirkişi, incelemelerini bitirip çalışmasını sonuçlandırınca mütalaa yazılı olarak bildirir. İşte bu yazılı mütalaa bilirkişi raporu denir (Mecek, 2011). Bilirkişiye raporunu sunması için işin niteliğine göre uygun bir süre verilir. Bu süre üç ayı geçemez. Özel nedenlerle süre en çok üç ay daha uzatılabilir (Müngen, 2011).

Özel hukuk alanındaki bilirkişilik faaliyetinin en önemli tehlikelerinden biri, daha önce de belirtildiği üzere bilirkişinin verileri değerlendirme ve yorumlama aşamasında siparişi veren kişinin menfaatlerini dikkate alması yani raporu akıl ve mantık kurallarından ziyade duygularına göre yazmasıdır. Ancak, raporu ismarlayan kişi bilirkişinin kendi çıkarları doğrultusunda bir rapor hazırlamasını talep edemeyeceği gibi, bilirkişiye bu sonuca götürecek direktifler de veremez (Tarman, 2005).

6100 sayılı Hukuk Mahkemeleri Kanunu'nun 285. maddesindeki sorumluluk temel alınarak bilirkişinin hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. Buna göre bilirkişinin kasten veya ağır ihmal suretiyle düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı raporun, mahkemece hükme esas alınması sebebiyle zarar görmüş olanlar, bu zararın tazmini için devlete karşı tazminat davası açabilirler. (Mecek, 2011). Bilirkişinin kasten hakikate aykırı rapor düzenlemesi cezayı da gerektirir (Gülsoy, 1971). Devlet tarafından ödenen bu ceza nedeniyle bilirkişiye karşı devletin rücu hakkı doğer. Devlet tarafından bilirkişiden alacağın tazmini halinde, HMK 286/2 ve 287. maddelerinde bu hakkın ne şekilde kullanılacağı düzenlenmiştir. Buna göre rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür. Rücu davasında zamanaşımı konusunda özel bir düzenleme getirilerek zamanaşımı ikili bir ayrıma gidilmiştir. "Devlet, ödediği tazminat nedeniyle, sorumlu bilirkişiye, ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder. Hükme esas alınan bilirkişi raporu kasten gerçeğe aykırı olarak düzenlenmişe, bu durumda, ceza zamanaşımı süresi

uygulanır.” Buna göre gerçeğe aykırı rapor ağır ihmal suretiyle düzenlenmişse zamanaşımı süresi 1 yıldır (Mecek, 2011).

Bilirkişi raporunda bazı hususlarda eksiklikler mevcutsa yahut raporda bazı hususlar belirsizlik arz ediyorsa, taraflar, raporda eksik gördükleri hususların bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik arz eden hususların ise bilirkişiye açıklattırılmasını yahut yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılmasının temini için, mahkemeye itirazda bulunabilirler (Mecek, 2011). Birden fazla bilirkişi raporu alınır ise, raporlar arasındaki çelişki giderilmelidir (Turan, 2010).

1.4.4. Bilirkişi Raporunun Hukuki Değeri

Bilirkişi raporu kesin bir delil değildir. Kanun, bilirkişinin rey ve mütalaası hâkimi takyit etmez, demek suretiyle bunu açıkça ifade etmiştir. Bilirkişiler resmi sığata sahip olsalar; kararı da ittifakla vermiş olsalar dahi durum aynıdır (Gülsoy, 1971). Bilirkişi mütalaasının bazı hallerde delil, bazı hallerde delilleri değerlendirme aracı olduğu kabul edilmektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 62. maddesinde “bilirkişiliğın kendisi bir delil olmamakla birlikte, bilirkişi incelemesi sonucu elde edilen delil, iz, eser ve emare delildir. Başka bir deyişle bilirkişilik, delillere ulaşmak için bir araçtır.” denilmek suretiyle delil olmadığı görüşü benimsenmiştir. İfade edildiği gibi CMK gerekçesinde her ne kadar bilirkişiliğın delil olmadığı açıklanmış ise de; doktrinde baskın olan bu görüşe göre, bilirkişi raporları veya açıklamaları kendine özgü bir delildir. Çünkü bilirkişi görüşü neredeyse delil kadar hükme etkili olabilmektedir (Mecek, 2011). Bilirkişi kanaatini, açık ve kesin olarak ifade etmelidir. Aksi takdirde; raporunun, hükme dayanak yapılması mümkün değildir (Turan, 2010).

Sosyal güvenlik mevzuatlarının gelişen teknoloji ve değişen dünya nedeni ile dinamik olması gerekmektedir. Uyum süreci süreklilik arz etmekte değişen koşulların anında mevzuatlarda karşılığını bulması gereği ülkemizde sorunları beraberinde getirmektedir. Uluslararası örgütlerin standartları ülkemiz tarafından kabul edilememektedir, bunun temel sebebi bu koşullara uyum sağlamak amacıyla

sert geçiş sürecinin yaşanacak olmasıdır. Bu standartlar ile ülkemiz arasında büyük farklılıklar olması bu geçişi geciktirmektedir. Bu gecikme insan hayatına neden olduğu için telafisi imknsız sonuçları beraberinde getirmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin kapsamı çok geniştir. Bu nedenle bağlantılı tüm mevzuatlar ve kurumlar birlikte çalıştırılmaz ise başarı sağlamak mümkün değildir. Resmidenetim ve sosyal sigorta mevzuatları gibi birçok mevzuatta iş sağlığı ve güvenliği ile doğrudan ilişkilidir. Sosyal sigorta yasalarının oluşturulmasından önce ve onlardan bağımsız olarak, iş kazaları konusunda ayrı ayrı düzenlemeler yapılmış olması, toplumun gelişmesine ve sanayileşmesine paralel olarak, çalışma hayatını düzenleyen yasaların gncelleştirilmesine ve yenilenmesine gerek duyulması sorunun toplumsal önem ve boyutundan kaynaklanmaktadır. Güncelleştirme çalışmalarının yanı sıra, uygulanmakta olan sosyal güvenlik mevzuatının açıklanması, onların uygulanması sırasında ortaya çıkan sorunların tartışılması ayrı bir ihtiyaçtır (şamiloğlu, 2008).

Bu çalışmanın amacı inşaat işlerinde meydana gelen kazaları detaylı şekilde incelemek ve bu inceleme sonucunda kazaların oluşmasını engelleyecek tedbirlerin tespitidir. Detaya inebilmek için öncelikle en detaylı bilginin nereden bulabileceği saptandı. Olaya dair en geniş bilginin bilirkişilerin incelemeleri sonucu yazdıkları bilirkişi raporları ve bilirkişi hesap raporlarında bulunabileceği düşünülerek SGK verilerindeki 152 adet bilirkişi raporu incelendi. Kazanın gerçekleştiği ay, gün ve saat, kazanın meydana gelmesinde sorumluluk oranları, kazazedelerin malliyet oranı, kazazedenin son durumu, kazazedenin çalıştığı yapı ve proje tipi, kişisel ve toplu koruyucu önlemlerin varlığı, kazazedenin kaza esnasındaki görevi, kazazedenin uzmanlık alanı, yksekteen düşme ise düşme yüksekliliği, kazanın gerçekleşme zamanı, kazazedenin yaşı, bilirkişi raporları sonucu kazanın meydana gelmesine sebep olan nedenler, kurumun kaza sonucu ortalama maddi zararı ve Sosyal Güvenlik Kurumunun işverenden her kaza için ortalama rücu hakkı tespit edilmiştir. Bu veriler kendi ierindedeki değerlendirilerek sonuçlarının istatistiksel analizi yapılmıştır.

1.GİRİŞ

Çalışmamızın “Giriş” bölümünde çalışma hakkında genel bilgi verilmiş ve çalışmamıza ait bilirkişi, İSG konusunda sorumluluklar, rücu davaları gibi çalışmamıza temel olan kavramlar açıklanmıştır. “Önceki Çalışmalar” bölümünde çalışma konumuzla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ve bu konuda vardıkları sonuçlar verilmiş, “Malzeme ve Yöntem” bölümünde çalışmamızda kullandığımız bilirkişi raporları tanıtılmış, “Bulgular ve Tartışmalar” bölümünde bazı parametreler tek tek ve bazı parametreler birbiri ile bağlantılı şekilde değerlendirilerek inşaat işlerinde kazaların temeline inilmiş ve “Sonuçlar ve Öneriler” bölümünde ise çalışma sonucunda tespit edilen hususlar, varılan sonuç ve önerilere değinilmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Gülsoy (1971), “Bilirkişilik Hakkında Hukuki Bir İnceleme” isimli makalesinde, bilirkişilikte mühendisliğin önemi, bilirkişilik kavramı, bilirkişinin seçimi, bilirkişinin reddedilmesi, bilirkişi raporu, bilirkişi raporunun hukuki durumu gibi temel kavramlar üzerinde durmuştur.

Tarman (2005), “Bilirkişilik Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Bilirkişinin Üçüncü Kişiyeye Karşı Olan Sorumluluğu” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, özel hukuk alanında bilirkişilik sözleşmesinin hukuki niteliğini ve bilirkişinin üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunun hangi esaslara bağlandığını incelemiştir. Tarman, bilirkişinin mesleki sıfatı, özel ve teknik bilgisi dolayısıyla kendisi için özel olarak güven sağlayan bir kişi olduğunu; bilirkişi ile verdiği bilgilere güvenerek tasarruflarda bulunan üçüncü kişi arasında özel bir bağlantının meydana geldiğini bildirmiştir. Bu bağlantının dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde ihlalinin, sözleşme hükümlerinin uygulandığı bir sorumluluğa sebep olması gerektiği ve bilirkişinin üçüncü kişiyeye karşı olan sorumluluğunun, zımni bir sözleşmeden veya haksız fiilden değil; yaratılan güvenden kaynaklanması gerektiğini vurgulamıştır.

Baradan (2006), “Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması” isimli makalesinde, gelecekte iş sağlığı ve güvenliği konusunda neler yapılması gerektiğini, gelişmiş ülkelerdeki örnek uygulamalarla anlatarak, ülkemizle kıyaslamıştır. Baradan, Türkiye’deki hukuk sisteminin işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun ciddiye alınmasını zorlaştırdığını; ülkemizde yeteri kadar bu konuyla ilgili yargıç ve mahkeme salonu bulunmayışının ve dava açmanın gelişmiş ülkelerdeki kadar kolay olmayışının, birçok insanı “Kim uğraşacak şimdi mahkemeye” zihniyetine itmekte olduğunu ve mahkeme sonucunda verilen cezaların yeteri kadar caydırıcı olmadığına yer vermiştir.

Devebakan (2007), “Özel Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği” isimli doktora tezinde, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında temel taraflar olan devlet, işveren ve çalışan yükümlülüklerinin İzmir ilindeki özel hastanelerde çalışan

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

hemşireler tarafından, “Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği” anketi ile değerlendirilmesini kapsayan bir araştırmaya yer vermiştir. Araştırma kapsamındaki hastanelerde katılımcıların yaklaşık yarısı çalıştıkları hastanede İSG’ ne yönelik eğitimlerin yapılmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların devletin iş sağlığı ve güvenliğini sağlama konusunda yükümlülüklerini yerine getirmesini %24 ile %39,1 arasında değişen oranlarda “Ne Kötü/Ne İyi” şeklinde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç, katılımcıların, devletin İSG konusundaki yükümlülükleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmada iş kazaları ve meslek hastalıklarının alınacak önlemlerle büyük ölçüde engellenebileceği sonucuna varılmıştır. Çalışmada sağlık çalışanlarının maruz kaldığı iş kazası ve meslek hastalıklarının iş günü kayıplarına ve yapılan işin kısıtlanmasına neden olduğundan, verimliliği düşüren bir etmen olduğu belirtilmiştir. Sağlık işletmelerinin yöneticilerinin, verimliliği sağlamak için, iş kazası ve meslek hastalıklarının olası olumsuz etkilerini öngörmesini ve bu konuda düzeltici faaliyetlerden çok, önleyici faaliyetlere öncelik verip sorunları daha ortaya çıkmadan önlemesi gerektiği belirtilmiştir. Tüm çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği konusunda sürekli eğitim verilerek bilinçlendirilmesi gerektiği, İSG konusunda söz ve karar sahibi olmalarının sağlanması ve sağlık işletmelerinde iş güvenliği kültürü oluşturulması gerektiği düşünülmüştür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı başta olmak üzere, İSG ile ilgili kurum ve kuruluşların bilgilendirme ve eğitim etkinliklerine daha fazla önem vermesi, devletin İSG konusundaki yükümlülüklerinin çalışanlar tarafından daha fazla bilinmesine imkân sağlayacağı vurgulanmıştır. İSG konusunda en önemli taraflardan olan devletin, İSG ile ilgili bilincin yaratılması amacıyla, eğitim ve öğretime önem vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Görgülü (2008), “Yapı Üretiminde Temel Aşamalarında Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Öneri” isimli yüksek lisans tez çalışmasında yapı üretiminde temel aşamalarında karşılaşılabilecek iş kazası risk faktörleri incelenmiş; uygulama aşamasında kullanılmak üzere Sağlık ve Güvenlik Planı (SGP) ile inşaat aşamalarına yönelik kontrol listelerini geliştirmiştir. Görgülü çalışmasında işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki bilinçlendirmenin hızlanması için ilgili meslek odalarının konuya yönelik faaliyetlerini artırarak çeşitli kurs,

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

seminer ve eğitim programları düzenlemelerinin; üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinin ders müfredatlarında daha fazla yer vermelerinin, bu konudaki bilinçlenmenin eğitim kurumlarında başlamasına katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Şamiloğlu (2008), “Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, çalışma hayatını düzenleyen yasalardan biri olan Sosyal Sigortalar Kanunu ile Sosyal Güvenlik Kurumu’nun, iş kazası ve meslek hastalığına uğramış çalışanlara, bunların aile bireylerine olan sorumluluklarını incelemiştir. Çalışmada iş kazası ve meslek hastalığı sonucu SGK tarafından sağlanan yardımların yeterli boyutlara ulaşmadığı belirtilmiştir. Sorunların çözümünde ülkenin gelişmişlik düzeyinin ana etken olduğu ve bu düzey yükseltilmeden çağdaş ülkelerdeki işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin düzeyine çıkılamayacağı vurgulanmıştır.

Kabakçı (2009), “AB İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumu” isimli doktora tezinde, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun hazırlanmasında kullanılan çerçeve yönergenin mevcut iş denetimi sistemine uyum sağlayıp sağlamayacağı değerlendirmiş ve karşılaşılabilecek olası sorunlar ele alınmıştır. Ülkemizde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün mevcut şartlar itibarıyla belirtilen iş sağlığı ve güvenliği standartlarını oluşturma ve güncelleme işlevini yerine getiremeyeceği öngörülmüştür. Mevzuatın hazırlanmasında somut kurallara mümkün olduğu kadar yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yılmaz (2009), “İstanbul Kent İçi Ulaştırma Şantiyelerinde Şehir Şantiyeciliği Bağlamında İSG ve ÇYS Uygulamalarının Durumu” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, İstanbul kent içi ulaştırma şantiyelerinde anket yapmıştır. Bu tez çalışması kapsamında, İstanbul sınırları içinde bulunan karayolu, raylı sistem ve denizyolu olmak üzere toplam 82 şantiyede İSG ve ÇYS uygulamalarının durumunun sorgulandığı bir anket uygulanmıştır. Şantiyelerin %59’unda risk değerlendirme konusu sistematik olarak ele alınmadığı ve güncelliğinin

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

sağlanmadığı, düzenli takip edilir halde olmadığı belirtilmiştir. Şantiyelerin neredeyse % 100'ü taşeronlarla çalıştığı, eğitim bilinçlendirme performansının % 57 gibi düşük bir seviyede olduğu belirtilmiştir.

Sözen, vd. (2009), “Maluliyet (Meslekte Çalışma Gücü Kayıplarının) Hesaplanması” isimli makalesinde, devletin her ne kadar koruyucu, kollayıcı olsa da bazen ortaya çıkan olumsuzlarda bireyin sağlığındaki bozulmaların (maluliyet yâda özürlülük) oranlarını belirleyerek mağduriyeti bir nebze gidermeye çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bazı devlet hastanelerinin nasıl hesaplandığı belli olmayan maluliyet oranlarının, mahkemeleri çelişkiye düşürdüğünü saptamıştır. Ülkemizde maluliyet ve maluliyet oranlarının hesaplanmasının, Çalışma, Sağlık ve Adalet Bakanlıklarının sorumluluğunda olduğunu, bunun tek bir çatı altında birleştirilmesi ve tek bir cetvel ile hesaplanmasının ve yeni bir maluliyet tüzüğü oluşturulmasının sorunun çözümünde büyük önem arz ettiği bildirilmiştir. Davaların sonuçlanma sürelerinin iş kazalarında en önemli sorun olduğu; makalede 2002’de incelenen vakaların davaların en uzun 24 yıl, en kısa 2 yıl sürdüğü göz önüne alındığında mağduriyetin bir başka boyutunu ortaya çıkardığına yer verilmiştir. İş Mahkemeleri’nin sayısının ve niteliğinin artırılmasının davaların daha kısa sürede sonuçlanması bakımından kişilerin hak kaybını önleyeceği belirtilmiştir.

Durmaz (2009), “Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı ve Yeni Gelişmeler” isimli doktora tezinde, Rize, İyidere, Cevizlik Regülatörü ve HES inşaatı ile Ankara, Erzurum, Diyarbakır istinaf mahkemeleri bina inşaatlarını ve Türkiye de yol güvenliğinin arttırılması kapsamında 30’a yakın yol şantiyesini iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda 2008-2009 yılı boyunca inceleyip, değerlendirmiştir. Durmaz çalışmasında işçilerin eğitilmelerinin iş kazalarını azalttığı, işçilerin kişisel dikkatsizlikleri nedeniyle olan iş kazalarını önlemek için bir çalışma yapılmadığını belirtmiştir. Çalışmada ayrıca şantiyelerin hiçbirinde iş güvenliği eğitimi verilmediği; iş güvenliği ile ilgili denetim yapılmadığı; işçi, işveren, işveren vekili ve işin sahibinin iş güvenliği bilincine sahip olmadığı; kazaların kader olarak görüldüğü, göstermelik önlemler alındığı; İş Teftiş Kurulu tarafından iş yerlerinin sadece % 4’ ünün denetlendiği; iş kazaları sonucu ödenen

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

tazminatların düşük olduğu gözlenmiştir. Yasama ve yürütme organlarınca yapılacak düzenlemelerin kolay anlaşılabilir olması; iş sağlığı ve güvenliği konusunda tüm dünyanın izlenmesi, yasalarda fazla değişiklik yapmak yerine yürütmenin koyacağı kuralların güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Saat (2009), “İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Metotlarından Kontrol Listesi ve Matris Metotlarının Entegre Biçimde Bir İnşaat Şantiyesinde Uygulanması” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, İSG risk değerlendirmesi üzerine yapılan bu tez çalışmasında en sık kullanılan risk değerlendirme metotlarından, nitel bir metot olan kontrol listesi ve nicel bir metot olan matris metodu bütünleştirilerek bir inşaat şantiyesinde uygulamıştır. Çalışmanın uygulandığı inşaat şantiyesinin ilk 4 aylık çalışma sürecinde meydana gelen iş kazası sayısının 3 olduğu; bu kazalardan 2’sinin iş günü kayıpsız, 1’inin ise beş iş günü kayıplı olduğu saptanmıştır. Kontrol listesi ve matris metotlarının birleştirilerek uygulanmasının iş kazalarına karşı fayda sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal ve Aykaç (2010), “Yapı İşlerinde Asansör Kazaları ve Güvenlik Önlemleri” isimli makalesinde, inşaat sektöründeki asansörler konusunda güvenlik risklerine, asansör kazalarının nedenlerine değinmiştir. Asansör kazası öncesi ve sonrasında gereklilikler hususlarına dikkat çekilmiş, örnek bir risk analizi çalışması ile bir asansör kazası arasındaki tespit edilebilirlik-sonuç ilişkisi gösterilmiş ve yapı işlerinde asansör kazalarının önlenmesi amaçlanmıştır. Türkiye’deki tüm iş yerlerinin yürürlükteki mevzuat çerçevesinde ve yeterli sıklıkta denetlenmesiyle, yararlı sonuçların elde edileceği bildirilmiştir. Teftişlerle saptanan eksikliklerin ve mevzuata aykırı durumların giderilmemesi halinde, işin durdurulmasını ve gerektiğinde işyerinin kapatılmasını öngören yasal hükümlerin bulunmakta olduğu, ancak müfettiş sayısındaki yetersizlik nedeniyle bir yılda iş yerlerinin en çok % 10’unun denetlenebildiğine değinilmiştir. Asansör kazaları konusunda tecrübeli iş müfettişlerinin sayısının ve gözetim etkinliğinin artırılmasının kazaların engellenmesi konusunda büyük fayda sağlanacağı, asansör montaj işçilerinin, sektör ile ilgili iş güvenliği konularında eğitimi kadar, işverenlerin de iş güvenliği

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

prensipieri ve iş güvenliği ile ilgili yönetim sistemleri konularında eğitilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir.

Turan (2010), ‘‘Sosyal Güvenlik Hukuku’nda Rücu Davaları’’ isimli yüksek lisans tez çalışmasında, SSGSS Kaununda düzenlenmiş olan rücu hakkı ve bu hakka dayanarak SGK tarafından acılan rücu davalarını incelemiştir. Çalışmada iş kazası, meslek hastalığı ve hastalığa kusuru nedeniyle sebebiyet veren üçüncü kişi ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar ise, sigortalı ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı ile sorumlu tutulması ile yapılan kanuni düzenleme sonucu üçüncü kişi ve üçüncü kişiyi istihdam eden işverenin sorumluluk kapsamının daraltılmasının, kurum açısından yerinde bir düzenleme olmadığı vurgulanmıştır.

Bütüner ve Uzun (2010), ‘‘İş Kazalarının Maliyetleri ve Hesaplanmaları Üzerine Bir Araştırma’’ isimli makalesinde, iş kazalarını önleyici faaliyetler, iş kazalarının işletmeye olan maliyeti ve bu maliyetlerin hesaplanma yöntemini ele almıştır. Bütüner ve Uzun, çalışmalarında işverenlerin ısrarla iş güvenliği uygulamalarını gereksiz ya da dönüşü olmayan yatırım olarak değerlendirmelerinin, iş güvenliği bilincinin geliştirilmesini engellediğini; bugüne kadar yapılan araştırmalarda, iş kazaları ve meslek hastalıklarının gelişmiş ülkelerin GSMH’sında yaklaşık % 4 oranında kayıplar verdiğinin tespit edildiğini bildirmiştir. İşletmedeki teknik önlemlerin yetersiz olmasının yanında çalışan işçinin psikolojik durumunun kötü olmasının da iş kazasını etkileyen faktörlerden olduğuna çalışmada yer verilmiştir. Çalışmada ayrıca ailevi sorunlar, geçim sıkıntısı gibi sosyal sorunların verimliliği düşürdüğü ve kazaya neden olduğu anlaşılmıştır.

Meccek (2011), ‘‘Ceza Muhakemesinde Bilirkişilik’’ isimli yüksek lisans tez çalışmasında, usul yasası çerçevesinde yargılama faaliyetinde bilirkişilik kurumunun anlaşılabilirliği için; bilirkişiliğin tarihsel gelişimi, mukayeseli hukuktaki düzenlemeler, bilirkişiye başvurma, bilirkişinin seçimi, resmi bilirkişilik, bilirkişinin raporunu hazırlaması, bilirkişinin hak ve sorumluluklarını incelemiştir. Çalışmada bilirkişilik hakkındaki sorunların önemli kısmının uygulamadan kaynaklandığını,

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

uygulayıcıların bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bilirkişilerin seçiminde belli bir standardın sağlanması için bilirkişiler eğitimden geçirilmesi gerektiği, bir alanda diploma sahibi olmanın bilirkişi olmak için yeterli olmadığını, görevlendirilecek bilirkişilerin meslek yaşamlarındaki başarılarını gösteren sicillerin tutulması gerektiği vurgulanmıştır.

Müngen (2011), “İnşaat İşverenlerinin ve Teknik Elemanların İş Güvenliği Konusundaki Sorumlulukları ve Yaptırımlar” isimli makalesinde, işverenlerin ve sektörde çalışanların, taşıdıkları sorumluluk gereği, bilmelerinde yarar görülen cezai sorumluluk ve yaptırımlar konusundaki temel hususları ele almıştır. Çalışmada dava sürecindeki bilirkişi raporlarının mahkeme kararına dayanak oluşturduğu, bu nedenle bilirkişilerin konunun uzmanları arasından seçilmesine özen göstermek gerektiği, bu doğrultuda yasal hak kullanılarak mahkemeden talepte bulunulması gerektiği belirtilmiştir.

Güneş (2011), “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu’nun İşverene Rücu Hakkı ” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun iş kazası ve meslek hastalıklarında işverene rücu hakkı, 5510 ve 506 sayılı Yasalar ve yargı kararları çerçevesinde ele almıştır. Bu tez çalışması işverenin iş kazası ve meslek hastalıklarında kuruma karşı sorumluluğu ve kurumun iş kazası ve meslek hastalıklarında işverene karşı dava hakkı olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Çalışmada toplumda iş sağlığı ve güvenliği bilinci geliştirilmedikçe hukuki vasıtalarla yapılan müdahalelerin her zaman yetersiz kalacağı, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önüne geçmenin mümkün olmayacağı; yasal düzenlemeler ile iş sağlığı ve güvenliği alanında getirilen hukuki mekanizmalar ne kadar gelişmiş olursa olsun ilgili çevrelerde bu mekanizmaları etkinleştirmek konusunda yeterli bilinç oluşturulmadıkça söz konusu güvencelerin temenni olmaktan öteye geçemeyeceği belirtilmiştir.

Ofluoğlu ve Doğru (2011), “Türkiye’de İnşaat İşkolundaki İş Kazalarının Ekonomik Boyutları” isimli makalesinde, 1994–2008 yılları arasında inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarını incelemiş ve iş kazaları sonucunda gerçekleşen vakaları

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

analiz etmişlerdir. Bu analizler sonucunda Türkiye’de inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının ekonomik maliyetleri hesaplanmış, İş kazalarının yol açtığı tahmini katma değer kayıpları, iş kazalarının dolaylı maddi maliyetinin, dolaysız maddi maliyetinden çok daha fazla olduğunu görülmüştür; iş kazasına uğrayan kişinin maddi zarar dışında, iş kazasının başka yönlü zararları olduğu da saptanmıştır. İş kazalarının dolaylı etkileri ile ilgili ipuçları içeren manevi tazminat davalarının daha çok psikolojik etkisinin olduğu, dolayısıyla mahkeme kararlarının dolaylı maliyetlerin gerçek boyutunu yansıtmadığı; iş kazalarının dolaylı maliyetlerinin, Türkiye’de gelecek kuşakların sağlıklı yetişmesi üzerinde de etkisi bulunduğu belirtilmiştir. İş kazaları sonucunda meydana gelen zararların etkilerinin hangi kuşaklara ve hangi boyutlara ulaşacağına belirsiz olduğuna yer verilmiştir.

Bıyıklı (2011), “İSG’ de Risk Değerlendirmesi İçin Çok Parametrelili Hiyerarşik Bir Model Önerisi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, klasik yaralanma ve olasılık parametrelerinden ziyade, bu parametrelerin daha iyi tahmin edilebilmesine yönelik alt parametreleri üzerinde durmuştur. Bu parametreler yapay zekâ yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Bu çalışma sonucunda risk değerlendirme gibi bir konuda yapılacak ayrıntılı çalışmaların işletmelerin hem verimliliğini arttıracığı, hem kurumsal kimliğini olumlu yönde etkileyeceği, hem çalışanların kurumsal bağlılığını arttıracığı hem de işletmelerin kazalar ve meslek hastalıkları neticesinde karşı karşıya kalmış oldukları ağır maddi yüklerin minimum seviyelere ineceği tahmininde bulunulmuştur.

Baradan, vd. (2011), “Türkiye’deki İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Mevzuatının İnşaat Sektörü Açısından İncelenmesi” isimli makalesinde, inşaat sektörünü kapsamına alan kanun, tüzük ve yönetmelikleri tespit etmişler ve incelemişlerdir. Çalışmalar özellikle 27 Kasım 2010’da çıkan “İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri” ve “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri” yönetmelikleri üzerinde durularak, mevzuatın artıları ve eksileri değerlendirilmiş ve inşaat işyerlerinin yürürlükteki mevzuata uyması için yapması gereken düzenlemeler özetlenmiştir. Ayrıca, Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında uygulanan inşaat sektörüyle ilgili standartlar ve düzenlemeler

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

araştırılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda, Türkiye’de yürürlükte olan mevzuatın inşaat sektörünün ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı değerlendirilmiş ve teknik önlemleri içeren iş güvenliği mevzuatının eksikleri vurgulanmıştır. Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği konusunda yetişmiş teknik elemanın, özellikle de A ve B sınıfı iş güvenliği uzmanı, sayısının yetersiz olduğunu belirtmiştir. A, B, C sınıflandırılması yerine işyeri hekimliğine benzer kademesiz bir uygulamaya gidilmesinin sistemdeki sıkıntıları ortadan kaldıracığı; Amerika Birleşik Devletleri ve birçok gelişmiş ülkenin inşaat sektörü için ayrı standartlar, yönetmelikler hazırladığı bir dünyada, iş güvenliğinin ciddiye alınmadığı ve angarya olarak görüldüğü Türk inşaat sektörünün gerek idari düzenlemeler gerekse teknik önlemler açısından ihtiyaçlarının karşılanmadığı çalışmada vurgulanmıştır.

Baycık (2011), “Yeni Düzenlemeler Açısından İnşaat İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri” isimli makalesinde, ülkemizdeki iş kazası ve meslek hastalığının en yüksek oranda meydana geldiği iki sektörden biri olan inşaat sektörü bakımından, işyeri örgütlenmesi konusunda iş sağlığı ve güvenliği mevzuatımızda meydana gelen değişikliklerle birlikte işverenlere bu konuda yüklenen ödevleri ele almıştır. Çalışmada işyerlerinin dışarıdan denetlenmesi ve iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine aykırı davranan işverenlere idari yaptırımların uygulanmasının devlete düşen görevlerin başında geldiğini ancak ülkemizdeki iş güvenliği müfettişlerinin sayısının yetersizliği ve sıklıkla denetlenmesi gereken işyerlerinin iyi belirlenmesinde yaşanan güçlüklerin, dışarıdan denetimin yetersiz kalmasına neden olduğu belirtilmiştir. İnşaat sektöründe işverenlerin, mümkün olduğunca iş sağlığı ve güvenliği konusunda dışarıdan hizmet satın almak yerine işyerinde örgüt oluşturarak üzerlerine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmelerinin iş kazası ve meslek hastalığı sayısını azaltacağı sonucuna varılmıştır.

Usmen ve Baradan (2011), “İnşaat Sektöründe İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Alanındaki İyileştirmeleri Etkileyen Faktörler: ABD Örneği” isimli makalesinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSG) alanında Türkiye’den daha ileride olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin bu seviyeye nasıl geldiğini ele almışlardır. Çalışma sonucunda, İSG konusunda yapılacak iyileştirmeleri etkileyen faktörlerin: Mevzuat,

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

yaptırım ve cezalar hazırlamak; etkin ve yenilikçi İSG programları; akademik ve mesleki eğitim (genel ve özel); iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek için yöntemler, araç ve teknolojiler geliştirmek; İSG'yi sürekli iyileştirmek için meslek odaları ve sendikaların katkılarıyla, endüstri, devlet ve akademisyenler arasında işbirliği sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Kaya (2012), “Rücuen Tazminat İstemiyle Açılan Davalarda Görevli Yargı Yerinin Belirlenmesi Konusunda Uyuşmazlık Mahkemesi Uygulaması” isimli makalesinde, rücuen tazminat istemlerinin, özel hukuk kişisi tarafından zarara sebebiyet veren idareye karşı; idare tarafından zarara sebebiyet veren idareye karşı; idare tarafından zarara sebebiyet veren kamu görevlisine karşı; özel hukuk kişisi tarafından zarara sebebiyet veren özel hukuk kişisine karşı olabildiğine ve bu davaların hangi mahkemelerde görüldüğüne yer vermiştir.

Genç (2012), “Metalürji Sektöründe İş Güvenliği ve İşçi Sağlığının İstatistiksel Analizi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 4857 No' lu İş Kanunu'nun çıktığı 2003 yılından tezin yayımlanmasına kadar geçen sürede Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğine olan yaklaşımın değişmesine rağmen iş kazalarında belirli bir azalmanın gözlenmediğini, işverenlerin sorumluluk ve yetkilerinin gerekliliklerinin ancak doğru ve etkin risk değerlendirmesi ile mümkün olacağını belirtmiştir. Genç, iki döküm tesisinde risk analiz çalışması yapılmış ve iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının kendi alanlarında uzman olması gerektiği sonucuna varmıştır, örneğin metalürji mühendislerinin döküm sektöründe, kimya mühendislerinin kimyasal üretim fabrikalarında, inşaat mühendislerinin yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği uzmanı olarak çalışması gerektiğini belirtmiştir.

Tüzer (2012), “İstanbul Genelinde İnşaat İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, inşaat sektöründe 2003 yılında yürürlüğe giren yeni İş Kanunu'nda öngörülen iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin ne seviyede uygulandığı ile sektörün konuya olan yaklaşımlarını incelemiştir. Bu amaçla İstanbul'da 104 inşaat şantiyesini kapsayan bir anket ve tarama çalışması yapılmıştır. Anket yapılan şantiyelerin % 27,8'i kaza sorularına cevap vermemiştir. Cevap veren

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

firmaların (75 firma) % 91,7'sinde kaza oluşmuştur. En yaygın görülen kaza, yaralanma ve ölüm türü yüksekten düşme olduğu belirtilmiştir. Buna karşılık şantiyelerin hiçbirisinde ilgili TSE standardına uygun iş iskelesi gözlemlenmemiştir. İşverenlerin çalışanlara koruyucu kişisel ekipman temini oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Çalışanlara İSG ekipmanları temin edilen şantiyelerde ise ilgili ekipmanların hiç kullanılmadığı veya tekniğe uygun kullanılmadığı görülmüştür. Sorumluluklarını yerine getirmeyen ve kurallara uymayanlara şantiyelerin önemli bölümünün yalnızca sözlü uyarıda bulunduğu ve bu konuda verilen cezalar yetersiz olduğu tespit edilmiş. Bu sonuçlarda yeni yasanın sonucunda şantiyelerde İSG konusunda bazı iyileşmeler sağlanmış olsa da sonuçların tatmin edici olmaktan uzak olduğu belirtilmiştir.

SGK (2013), “Tüm Yönleriyle Maluliyet” isimli yayınında, Sosyal Güvenlik Sistemi içerisinde, çalışma hayatına girdikten sonra herhangi bir hastalık ve kaza sonucunda çalışamayacak duruma geldiği, geçirdiği iş kazası veya tutulduğu meslek hastalığı nedeni ile malül olduğu iddiasında bulunan sigortalıların sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirmelere yer vermiştir.

Demirkesen, vd. (2013), “İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Eğitimi Uygulamaları” isimli makalesinde, yapı sektöründe iş kazası oranlarını asgari seviyede tutmak amacıyla uygulanabilecek iş güvenliği eğitimi uygulamalarının önemi; iş güvenliği eğitimi sırasında öğrenme eyleminin belirli durumlar altında verimliliği ve iş güvenliği eğitimindeki sorunlar ile iş güvenliği kayıtlarının geliştirilmesine yönelik uygulamaları incelenmişlerdir. Bu kapsamda, Amerika Birleşik Devletleri genelinde yer alan büyük ölçekli inşaat firmaları ile iş güvenliği eğitimi hakkında detaylı bir anket çalışması yapılmıştır. İnşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının ölümle sonuçlanma oranının diğer sektörlerle göre beş kat daha fazla olduğu belirtilmiş. Bu oranın yüksek olmasının asıl sebebinin, genel olarak inşaat alanlarındaki yetersiz güvenlik önlemleri, yetersiz işgücü, deneyim eksikliği ve iş güvenliği eğitimindeki eksiklikler olarak gösterilmiştir. İş güvenliği eğitiminin doğru yöntemlerle sürdürülmesinin, yapı sektöründe iş kazalarının azalmasına ve iş gücünün doğru yönlendirilmesine büyük oranda katkı sağlayacağına yer verilmiştir. Çalışmanın

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

bulguları ışığında, iş kazalarının genel olarak iş güvenliği eğitimindeki eksiklikler, dikkatsizlik ve iş gücü yetersizliğinden kaynaklanmakta olduğu ve etkin bir iş güvenliği eğitimi ile kaza sayılarında büyük ölçüde azalma sağlanabileceği görüşüne varılmıştır.

Bostancı (2013), “İş Sağlığı ve Güvenliğinde İdari Para Cezaları ve İtiraz Usulü” isimli makalesinde, iş sağlığı ve güvenliğinde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yükümlülüklerine uyulmaması durumunda diğer hukuki, idari ve cezai yaptırımların yanında işverenlere uygulanacak idari para cezalarının fazla olmasının gerektiği üzerinde durmuştur. Çalışmada 6331 sayılı kanunda idari para cezalarına karşı itiraz ile ilgili açık bir düzenleme bulunmadığı; buna göre itiraza ilişkin olarak 5326 sayılı kanundaki itiraz usulünün uygulama alanı bulacağına yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda söz konusu kanuna göre itirazın Sulh Ceza Mahkemeleri tarafından inceleneceği, ancak söz konusu itirazların ihtisas mahkemesi olarak kabul edilebilecek İş Mahkemelerinde karara bağlanmasının uygulama açısından faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Engin ve Atalay (2013), “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve 4857 Sayılı İş Kanunu’na Göre Yapı Denetiminde İş Güvenliği” isimli makalesinde, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması için yürürlükte olan mevzuat hükümleri ile yapıların fen ve sanat kurallarına uygun yapılması için yapı denetim hizmetinin verilmesi hakkındaki mevzuat hükümleri bir arada değerlendirilerek yapı denetim kuruluşlarının olası bir iş kazasında sorumluluğu ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda yapı denetim kuruluşlarının işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki sorumluluklarının, iş yerinde, iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapıda çalışan işçinin işverenini veya yapı müteahhidini yazılı olarak uyarmak, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek olduğu ifade edilmiş ve yapı denetim kuruluşlarının bahsedilen bu iki sorumluluğu yerine getirmek kaydıyla olası bir iş kazasından sorumlu tutulamayacağını iddia etmiştir.

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Baradan, vd. (2013), “Ege Bölgesi İnşaat Sektöründe Yüksekten Düşme Kazalarının İstatistiksel İncelemesi” isimli makalesinde, 2009-2010 yılları arasında Ege bölgesinde yapı (inşaat) işleri sırasında meydana gelen yüksekten düşme kazalarını müfettiş raporlarından ayıklanarak veri madenciliği yöntemi ile incelemiştir. 80 vakanın işlendiği veri tabanında tek değişkenli istatistiksel analiz uygulanmıştır. Veri tabanına kaydedilen 185 iş kazasının 80 tanesinin yüksekten düşme kazası olduğu tespit edilmiştir; bununda % 43 gibi yüksek bir orana karşılık geldiği bildirilmiştir. Analizde işçilerin yaptığı işteki görevine göre kaza dağılımı oranları da incelenmiş; iki meslek grubu iş kazalarının sıklığında ön plana çıkmıştır, Bunlar %25 ile kalıp işçileri ve %28 ile sıva/boya işi yapan işçilerdir. Diğer işçi gruplarının oranları ise %10’un altında kaldığı tespit edilmiştir. Yüksekten düşme kazalarına yol açan en önemli insan faktörünün “Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) kullanmama” olduğu tespit edilmiştir. KKD önermek yerine korkuluk, güvenlik ağı, platform, yaşam hattı gibi mühendislik kontrolleri ile de tehlikenin önlenebileceği belirtilmiştir. Bu sayede işçilerin verimliliğinin de artacağına yer verilmiştir. İşverenleri bu zihniyetten kurtarmak için bu konularda öncelikle onlara bilgilendirme ve eğitim vermek gerektiği görüşüne varılmıştır.

Erdiş, vd. (2013), “İnşaat İşlerinde Yüksekten Düşmeyi Etkileyen Faktörler ve Sonuçları” isimli makalesinde, Çalışma sırasında İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Gaziantep, Kayseri, Mersin ve Hatay illerinde yüksekten düşme sonucu gerçekleşmiş kazalara ait 51 adet dava tutanağını incelemişler ve bu kazaların nedenleri ile ortaya çıkan kişisel sonuçları karşılaştırmışlardır. Çalışmadaki tahminler için de veri madenciliği yöntemlerinden biri olan Karar Ağacı Tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan olaylarda, yüksekten düşmelerin genellikle dikkatsizlik ve denge kaybı nedeniyle meydana geldiği belirtilmiş; yapılacak yasal düzenlemeler ve denetimlere ilave olarak, bu konuda şantiyede görevli teknik personelin daha fazla eğitim almaları ile mümkün olacağına yer verilmiştir.

Kamber ve Başağa (2013), “Trabzon İli İnşaat Sektöründe Yaşanan İş Kazalarının Değerlendirilmesi” isimli makalesinde, Trabzon İli inşaat sektöründe gerçekleşen iş

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

kazaları belirlenmiş ve bu kazalarla ilgili detaylı istatistiksel çalışmalar yapmışlardır. Çalışmada Trabzon’da 2010-2011 yılları arasında yılda ortalama 97 iş kazasının meydana geldiği olduğu belirtilmiştir. Meydana gelen iş kazaları içerisinde en sık rastlanan kaza nedeninin % 32 ile insan düşmesi; en sık iş kazası görülen şantiye türlerinde % 44 ile bina inşaatı ilk sırada, % 20 ile baraj inşaatı ikinci sırada yer almıştır; Kazaya uğrayan işçilerin % 37’ sinin 18-29 yaş grubu olduğu, dolayısıyla kazaya uğrayan işçilerin çoğunluğunu genç nüfus oluşturduğuna yer verilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, Trabzon İli inşaat sektöründe yaşanan iş kazaları ile Türkiye geneli inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının paralellik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Çelik (2014), “Güç Kaybı Tazminatı Nedir Nasıl Hesaplanır” isimli makalesinde, güç kaybı tazminatının hangi hallerde verildiği, güç kaybı tazminatına hak kazananlara ait Yargıtay kararları ve bu kararlara ait yorumlara yer vermiştir.

3. MALZEME VE YÖNTEM

Çalışmamızda 152 adet bilirkişi (heyet) raporu ve 50 adet bilirkişi hesap raporu kullanılmıştır.

SGK dava takip sistemine aktarılmış 152 adet bilirkişi raporundan alınan veriler Türkiye'nin yedi bölgesini çeşitli oranlarda temsil etmektedir. Bu veri tabanına aktarılan tüm bilirkişi raporlarını almak suretiyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir; seçim ve eleme yapılmamıştır. SGK verileri kullanıldığı için tüm işçiler sigortalıdır. Kazazedelerin tümü erkektir.

İncelenen her rapor bir kazayı temsil etmektedir, 152 adet bilirkişi raporu 152 adet kaza anlamına gelmektedir. Çalışmamızda 152 kazadaki, toplam 196 kazazedeye ait veriler değerlendirilmiştir. Dolayısıyla yaptığımız incelemelerde bazı kazalarda birden fazla kazazede vardır. Raporların tamamı 3 bilirkişi tarafından oluşturulmuştur, yani bilirkişi heyet raporudur.

Tez çalışmamızda bilirkişi hesap raporu bulunan 50 adet kazadan alınan verilerle kazazedelerin son durumlarına bağlı olarak kurumun ortalama zararı ve bilirkişi raporlarında yer alan suç oranlarına bağlı olarak şirketten tazmin edilmesine karar verilen ortalama alacaklar hesaplanmıştır.

Çalışmamızda verilerinden yararlandığımız iş kazalarının hangi yıllarda meydana geldiği ve kazazede sayıları Çizelge 3.1.'de görülmektedir. Verilerin SGK'nın dijital verilerinden alınmasından dolayı yıllara göre kazazede sayısında değişim görülmektedir. Çünkü her kazaya ait bilirkişi raporu sisteme aktarılmamış ve bazı il müdürlükleri sisteme veri aktarmamıştır. Fakat son yıllarda sisteme aktarılan kazazede sayısının arttığı görülmektedir. 2010 yılından sonraki veri düşüşü ise bilirkişi raporunun dava aşamasında yazılmasından kaynaklanmaktadır. Bu raporların tamamı SGK'nın rücu davaları için hazırlanmıştır. Rücu davaları kazazedeye yapılan tüm maddi desteğin hesaplanmasından sonra kusurlulardan kurumun zararının temini için açılmaktadır. Bu nedenle bilirkişi raporunun

3.MALZEME VE YÖNTEM

hazırlanması uzun zaman almaktadır. Sözen, vd. (2009), yaptıkları çalışmada davaların sonuçlanma sürelerinin iş kazalarında en önemli sorun olduğunu, davaların en uzun 24 yıl, en kısa 2 yıl sürdüğünü bu nedenle mağduriyetin arttığını belirtmişlerdir.

Çizelge 3.1. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği yıllar vekazazede sayıları

Yıllar	94	95	96	97	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Veri Sayısı	1	1	1	5	6	4	3	5	1	5	16	34	27	21	60	3	3

3.1.Teş Çalışmasındaki İnşaat İşleri

Teş çalışmamızdaki bilirkişi raporları incelenerek yapı tipleri bina yapıları, ulaştırma yapıları, su yapıları, spor tesisleri, dekapaj-galeri-tünel, enerji tesisleri ve diğer inşaat işleri olmak üzere ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırmada tüm inşaat iş grupları temsil edilmiştir.

Yapım İşlerinde Benzer İş Grupları Tebliği'ne göre madencilik ve maden üretimi ile ilgili inşaat işleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Karayolu ve demiryolu tünelleri,
2. Su iletim, derivasyon ve kuvvet tünelleri,
3. Atık su tünelleri,
4. Deniz ve nehir altı tünelleri,
5. Metro tünelleri,
6. Galeri ve şaftlar
7. Maden çıkarma ile ilgili inşaat işleri,
8. Dekapaj işleri,
9. Malzeme ocağından malzeme çıkartılması işleridir.

Çalışmamızda madencilik ve maden üretimi ile ilgili inşaat işleri dekapaj, galeri ve tünel olarak verilmiştir. Dekapaj; maden işletmelerinde cevher üzerindeki örtü

3.MALZEME VE YÖNTEM

tabakasının gevşetilmesi, kazılması, sıyırılması, yüklenmesi, taşınması olarak ifade edilmektedir. Galeri; yeraltında maden cevherine ulaşmak için açılan geçit yoludur. Tanımlarından da anlaşıldığı gibi cevhere ulaşana kadar yapılan tüm işlemler inşaat işleridir. Dekapaj cevherin üzerinin açılıp cevhere ulaşılması, galeri ise cevhere giden yolun güvene alınması için yapılır. Dekapaj bu işlerin hafriyatı, galeri ise kalıp ve donatı çalışması sonucu güzergâhın güvene alınması çalışmasıdır. Maden işlerinde dekapaj yapılırken yapılan kazılarda galeri tavanlarında ana kayaçtan ayrılıp askıda kalan ve tehlike yaratan kayaç parçalarına kavlak; bu parçaların tehlike oluşturmaması için düşürülmesi işlerinde çalışanlarda kavlak işçisi denilmektedir. Galeri, kuyu ve üretim yerlerini mal ve can emniyeti bakımından çalışılabilir durumda tutmak için yerine göre ağaç, demir ve beton kullanılarak yapılan takviyelere tahkimat bu işle görevli olan işçilere ise tahkimat işçileri denilmektedir.

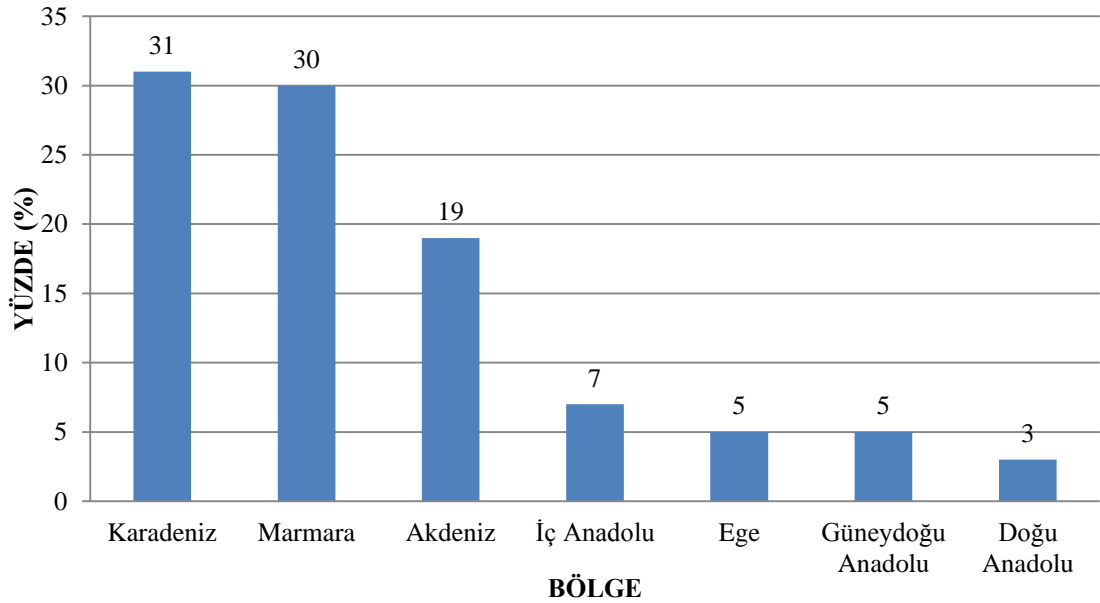
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma sonucu elde edilen veriler bu bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Bilirkişi Raporlarındaki “Olay” ve “Tespit Edilen Hususlar” Bölümlerinin Değerlendirilmesi

4.1.1. Kazaların Meydana Geldiği Bölgeler, Aylar, Mevsimler, Günler, Saatler ve Değerlendirmeleri

Çalışmamızdaki bilirkişi raporlarındaki inşaat iş kazalarının yaşandığı bölgeler ve oranları Şekil 4.1.’deki gibidir. En fazla veri Karadeniz, Marmara ve Akdeniz bölgelerinden temin edilmiştir (Çizelge 4.1.). Veriler genellikle SGK’nın büyük illerdeki müdürlüklerinden alınmıştır. Küçük illere ait veriler daha az yer tutmaktadır. Bunun sebebinin SGK’nın yapılanmasından ve teşkilatlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızda iş kazaları genel olarak incelenmiş kazaya ait tüm ayrıntılar detaylı olarak çalışmamıza aktarılmıştır.

Şekil 4.1. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği bölgelerin yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

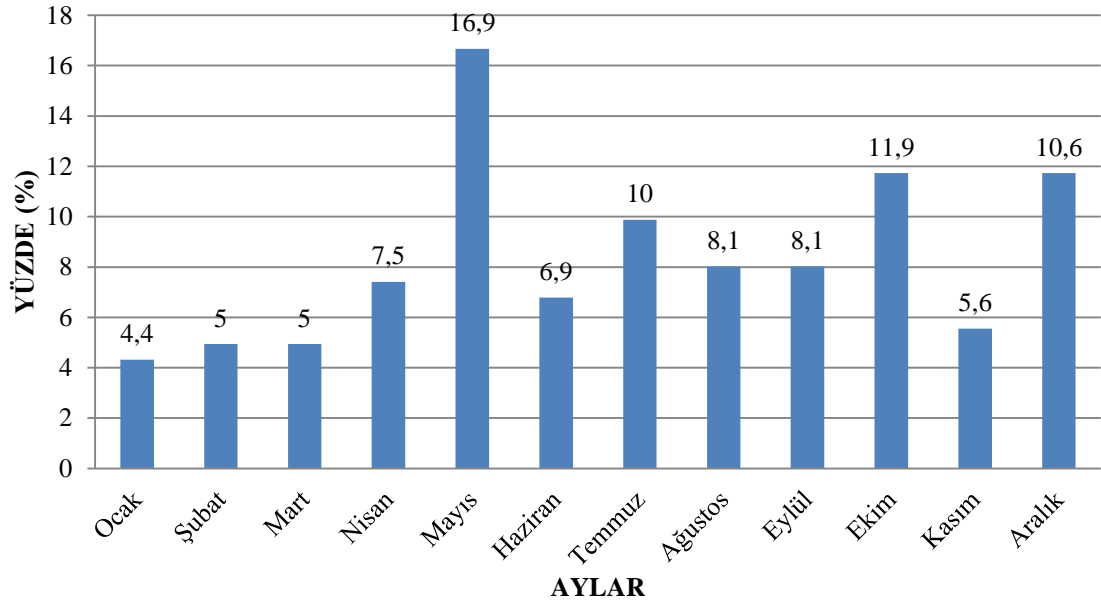
Çizelge 4.1. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği bölgelerin yüzde ve frekansları

Kazanın Olduğu Bölge	Frekans	%
Karadeniz	61	31
Marmara	59	30
Akdeniz	36	19
İç Anadolu	14	7
Ege	10	5
Güneydoğu Anadolu	10	5
Doğu Anadolu	6	3
Toplam	196	100

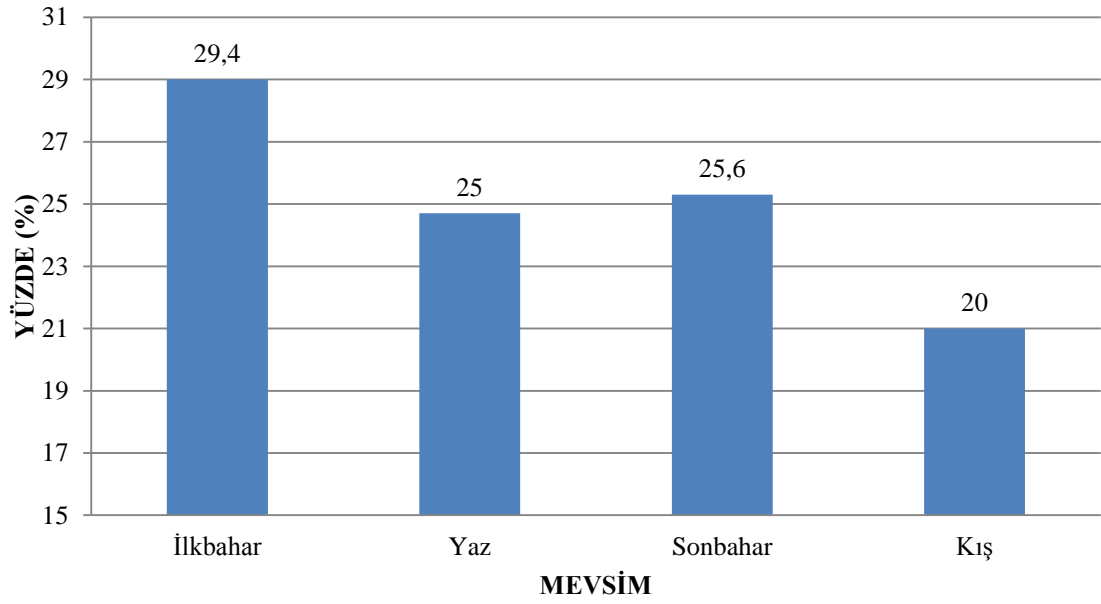
Çalışmamızda mevsim, ay, hafta ve günleri incelediğimiz analizlerde 196 kazazedenin 160'ının kullanılmasının sebebi tek bir kazada 37 işçinin kaza geçirmesinden dolayı istatistiklerin bozulmasından kaynaklanmaktadır.

İş kazasının meydana geldiği aylar ve kazazede oranları Şekil 4.2'de, mevsimler ve kazazede oranları Şekil 4.3.'de görülmektedir. İş kazasının en fazla gerçekleştiği ay mayıs, en az olduğu ay ocak ayıdır. Ocak ayı ülkemizde hava koşullarının en sert geçtiği, inşaat işlerinde çalışma koşullarının en zor olduğu ve sonuç olarak inşaat işlerinde çalışan sayısının azaldığı aydır. Mayıs ayında ise hava koşulları çalışmaya uygundur, kış mevsiminden çıkış dolayısıyla inşaat işlerinde kış mevsiminde verilen aranın sonlandığı aydır. Bu nedenle bu durumun ortaya çıkmasının temel sebebinin hava koşulları olduğu tahmin edilmektedir. İş kazasının meydana geldiği mevsimlere de bakıldığında bu varsayımımız doğrulanmaktadır. İnşaat işlerinin açık alanda yapılması, yapılan imalatın hava sıcaklığından ve sudan etkilenmesinden dolayı, inşaat işleri hava koşullarının en uygun olduğu bahar aylarında hızlanmaktadır (Çizelge 4.2.). Bu nedenle kazalarında iş yoğunluğuna paralellik gösterdiği düşünülmektedir.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.2. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ayların yüzdeleri

Şekil 4.3. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği mevsimlerin yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

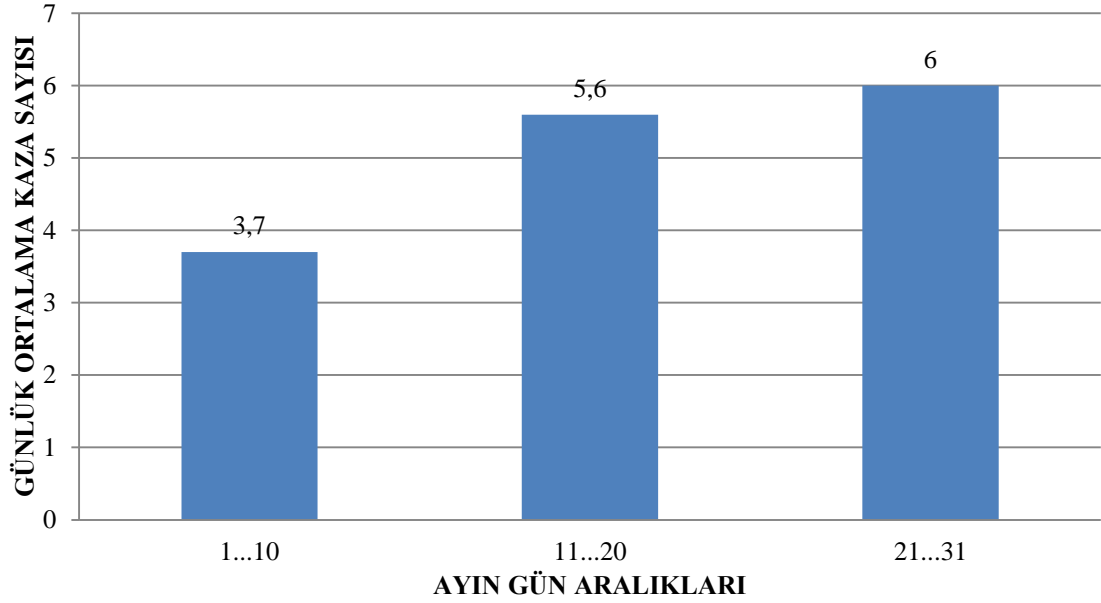
Çizelge 4.2. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ay ve mevsimler ile frekans ve yüzdeleri

İş Kazasının Meydana Geldiği Ay	Frekans	%	İş Kazasının Meydana Geldiği Mevsim	Frekans	%
Mart	8	5	İlkbahar	47	29,4
Nisan	12	7,5			
Mayıs	27	16,9			
Haziran	11	6,9	Yaz	40	25
Temmuz	16	10			
Ağustos	13	8,1			
Eylül	13	8,1	Sonbahar	41	25,6
Ekim	19	11,9			
Kasım	9	5,6			
Aralık	17	10,6	Kış	32	20
Ocak	7	4,4			
Şubat	8	5			
Toplam	160	100	Toplam	160	100

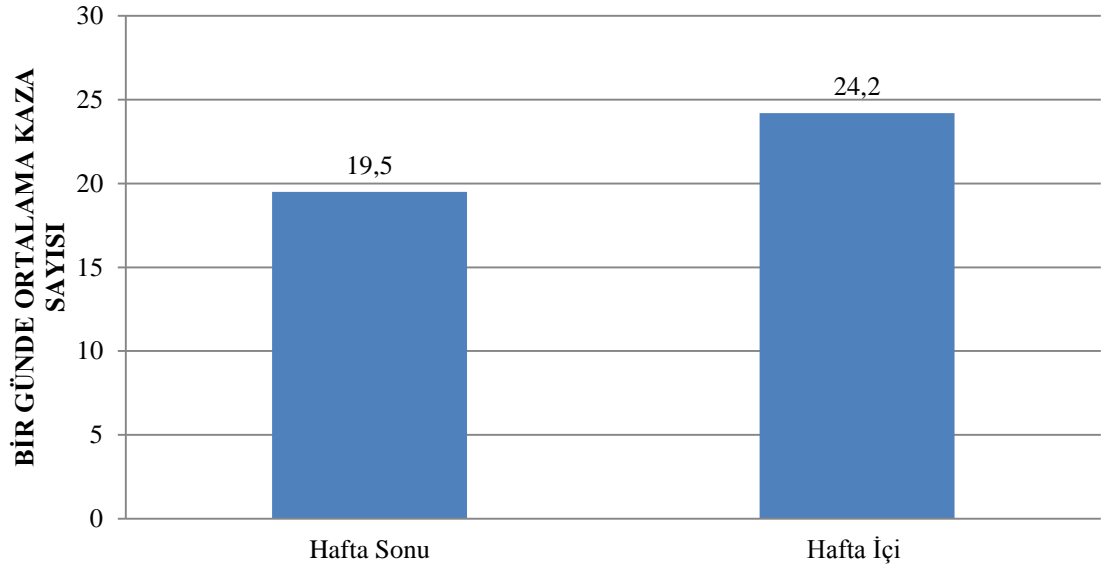
Kazanın ayın kaçınıcı günü meydana geldiğine yönelik yaptığımız çalışmada ayın 31 günü, onar günlük parçalara ayırıldı. Ayın 1 ile 10'uncu günleri arası (1...10) şeklinde, 11 ile 20'nci günleri arası (11...20) şeklinde, 21 ile 31'inci günleri arası (21...31) şeklinde gösterildi. Bu günler arası ortalama kaza sayıları Şekil 4.4.'de gösterilmiştir. Çalışma esnasında çalışanların psikolojik durumunun iş kazalarına etkisi bu analizde gözlemlenmiştir. Yapılan çalışma sonucu kazaların ayın başından sonuna doğru arttığı görülmektedir. Bunun sebebinin aybaşında maaşlarını alan işçilerin psikolojik olarak daha rahat olmasından kaynaklı; işçilerin daha dikkatli daha konsantre olmasının kaza sayısını düşürdüğü tahmin edilmektedir.

Kazaların hafta içi ve hafta sonu meydana gelme sayıları ortalamaları Şekil 4.5.'de görülmektedir. Dağılıma bakıldığında toplamda hafta içi meydana gelen toplam kaza sayısı 121, hafta sonu meydana gelen kaza sayısı ise 39 dur. Hafta sonu iki gün olduğu için hafta sonu günlerinde toplamda ortalama 19,5 kaza, hafta içi günlerinde ise ortalama günlük 24,2 kaza meydana gelmiştir (Çizelge 4.3.). İnşaat işlerinde çalışanların hafta sonu da yoğun olarak çalıştıkları, tatil günlerine dikkat edilmediği dikkati çekmektedir. Genel olarak pazar günleri işçilerin tatil yaptığı düşünüldüğünde çalışan insan sayısına oranla kaza geçirme olasılığının hafta içine göre yüksek olduğu tahmin edilmektedir. İşçilerin tatil yapmadan aralıksız çalışmasının dikkat ve motivasyon eksikliğine sebep olacağı düşünülmektedir.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.4. Çalışmadaki kazaların meydana geldiği ayın günlerine bağlı ortalama kaza sayıları

Şekil 4.5. Çalışmadaki kazaların hafta içi ve hafta sonu toplam ortalama günlük kaza sayısı

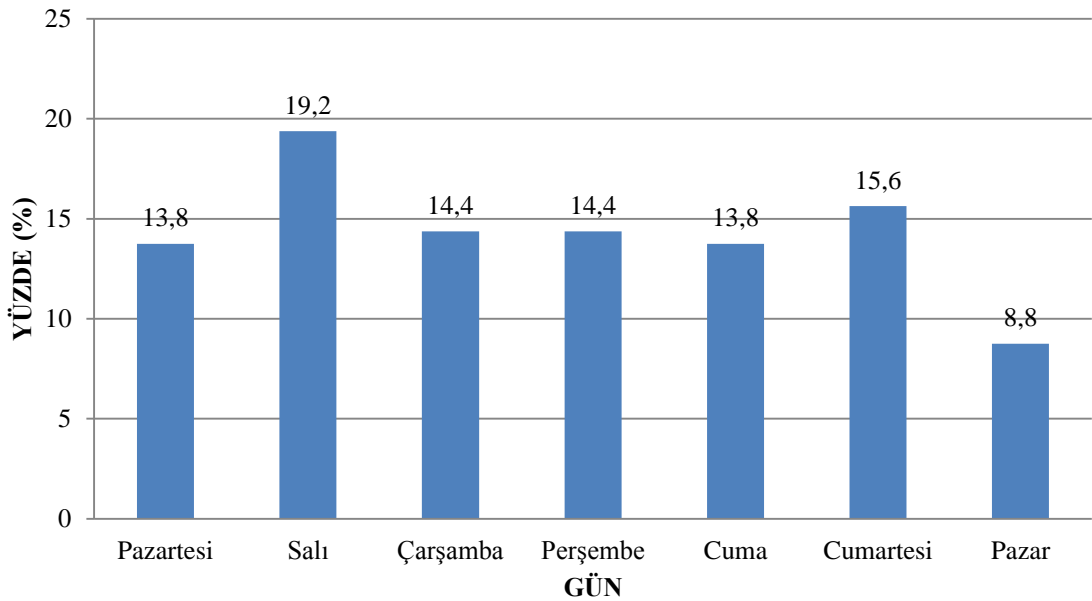
Çizelge 4.3. Çalışmadaki kazaların hafta içi ve hafta sonu meydana gelme frekansları ve günlük ortalamaları

Hafta içi/Hafta sonu	Frekans	Günlük ortalama
Hafta içi (pazartesi-cuma)	121	$121/5= 24,2$
Hafta sonu (cumartesi-pazar)	39	$39/2= 19,5$
Toplam	160	$160/7= 22,9$

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

İş kazalarının meydana geldiği günler Şekil 4.6.'da verilmiştir. Bu verilere göre iş kazalarının günlere dağılımı incelendiğinde cumartesi ve pazar günleri dikkati çekmektedir. Cumartesi günleri hafta sonu olması ve bazı işletmelerin tatil olmasına rağmen iş kazası oranının yüksek olduğu görülmektedir, bunun temel sebebinin inşaat işlerinin ağır ve güç gerektiren işler olması nedeniyle haftanın yorgunluğunun etkisi ile gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının hazırladığı Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği'nin 9. Maddesine göre işçilere "Haftanın bir gününde kesintisiz 24 saatten az olmamak üzere hafta tatili verilmesi zorunludur." İşyerlerinde hafta tatili genellikle pazar günü verilmektedir. Pazar günleri kaza oranındaki düşüşün sebebi genel olarak tatil günü olmasından kaynaklanmaktadır, ayrıca pazar günleri büyük şehirlerde, şehirde gürültü yarattığından dolayı da şantiyede çalışmaya izin verilmemektedir. Fakat bu oranın tatil günü olmasına rağmen yüksek olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır (Çizelge 4.4.). Bu oranlar yorgunluğun ve hafta sonu çalışmanın kazalar üzerindeki etkilerini göz önüne sermektedir. Pazar günü bile ara vermeden çalıştıkları izlenimi de vermektedir.

Şekil 4.6. Çalışmadaki kazaların haftanın günlerine göre yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

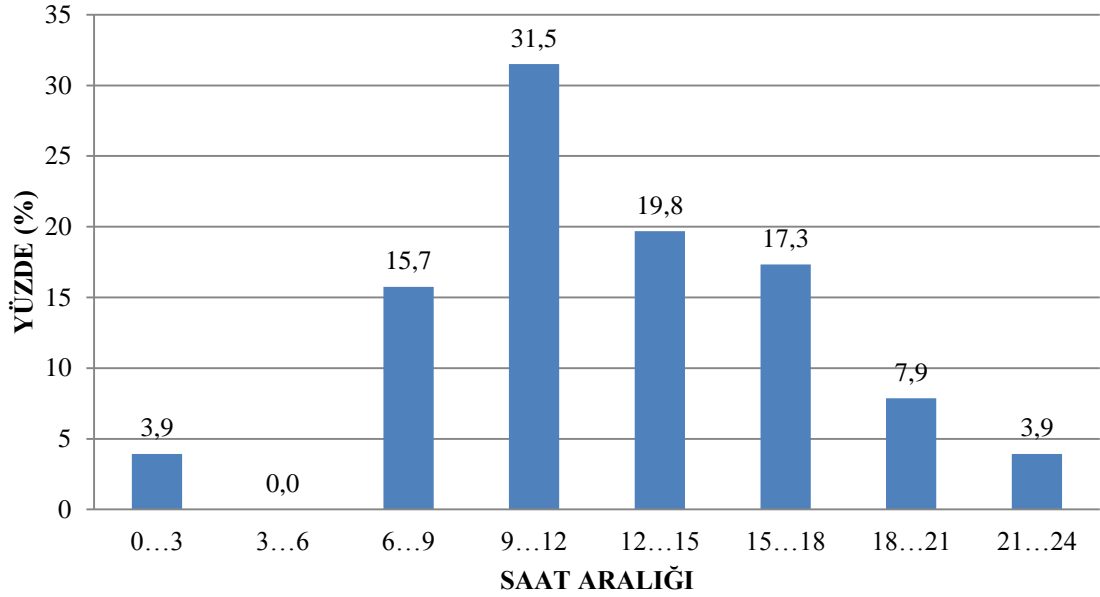
Çizelge 4.4. Çalışmadaki kazaların haftanın günlerine göre frekans ve yüzdeleri

Kazanın Olduğu Gün	Frekans	%
Pazartesi	22	13,8
Salı	31	19,2
Çarşamba	23	14,4
Perşembe	23	14,4
Cuma	22	13,8
Cumartesi	25	15,6
Pazar	14	8,8
Toplam	160	100

Çalışmamızda yer verdiğimiz iş kazalarının meydana geldiği saatlerden yararlanılarak Şekil 4.7.'deki grafik hazırlanmıştır. Veri sayımızın 127 olmasının sebebi bilirkişi raporlarının tamamının detaylı yazılmamasından kaynaklanmaktadır. Grafik hazırlanırken bir günü oluşturan 24 saat, üçer saatlik dilimlere ayrılmıştır. Sonuçlara bakıldığında iş kazalarının % 31 ile saat 9 ile 12 aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun temel sebebinin inşaat işlerinin genel olarak saat 8 ile saat 17 arasında yapılması, beden gücüne dayanan bir iş olmasından dolayı, işe başlanmasından bir süre sonra yorgunluğun artması, açlık ve öğle saatlerine yaklaşırken hava sıcaklığının artmasının olduğu tahmin edilmektedir. Saat 12 de yemek molası verilmesi yorgunluğu bir miktar azaltsa da hava sıcaklığının saat 12 ile 15 arasında yüksek olması, bu saatte gerçekleşen kazaların toplam kazaların % 20'sini oluşturmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

İnşaat işlerinin genel olarak gündüz yapılmasından dolayı kazaların % 84'ü saat 6 ile 18 arasında gerçekleştiği düşünülmektedir. Günün büyük bir bölümünde iş kazasının meydana gelmesi ise inşaat işlerinde çalışma saatinin çok esnek olduğu izlenimini doğurmaktadır.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.7. Çalışmadaki, saat aralıklarına bağlı kaza meydana gelme yüzdeleri

Çizelge 4.5. Çalışmadaki, saat aralıklarına bağlı kaza meydana gelme frekans ve yüzdeleri

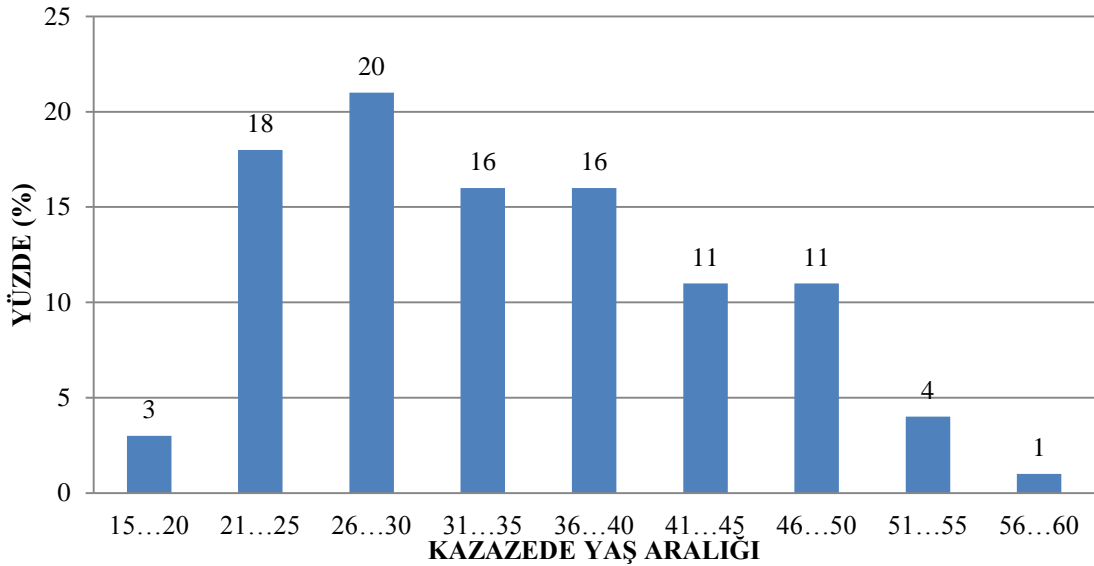
Kazanın Meydana Geldiği Saat Dilimi	Frekans	%
00.00...03.00	5	3,9
03.01...06.00	0	0
06.01...09.00	20	15,7
09.01...12.00	40	31,5
12.01...15.00	25	19,8
15.01...18.00	22	17,3
18.01...21.00	10	7,9
21.01...24.00	5	3,9
Toplam	127	100

4.1.2. Kazazedelerin Yaşlarının, Çalıştıkları Proje ve Yapı Tiplerinin, Görevlerinin ve Uzmanlık Alanlarının Değerlendirmeleri

Bu bölümde analizi yapılan verilerde kazazede sayısının 196' dan az olmasının sebebi tüm bilirkişi raporlarının farklı ayrıntılar içermesinden kaynaklanmaktadır. Yaptığımız çalışmadaki kazazedelerin yaş ortalaması 34,3 tür. Her yaş grubundan kazazedenin olmasının sebebinin inşaat işlerinin ağır iş sınıfına girmesi dolayısıyla genellikle paraya ihtiyacı olan insanların bu işleri yapması olduğu düşünülmektedir.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.8.'de yaş aralıkları ve yaş aralığına bağlı kazazede oranları verilmiştir. Bu grafiğe göre 26 ile 30 yaş aralığında yoğunlaşma olmasının nedeninin de inşaat işlerinin ağır beden gücü gerektirmesinden dolayı insanların mecbur kalmadan bu işleri seçmemesi, inşaat işlerinde çalışan insanların birçok işte çalıştıktan sonra başarılı olamaması durumunda da bu işleri tercih etmesi, inşaat işçiliği mesleğine geç başlanmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. 26 ile 30 yaş aralığındaki işçilerin bu işlerde çalışmaya yeni başladığı, deneyimsiz olduğu düşünülmektedir. Kamber ve Başağa (2013), da yaptıkları çalışmada benzer veriler elde etmişlerdir; yaptıkları çalışmaya göre kazaya uğrayan işçilerin % 37' si 18-29 yaş grubudur.

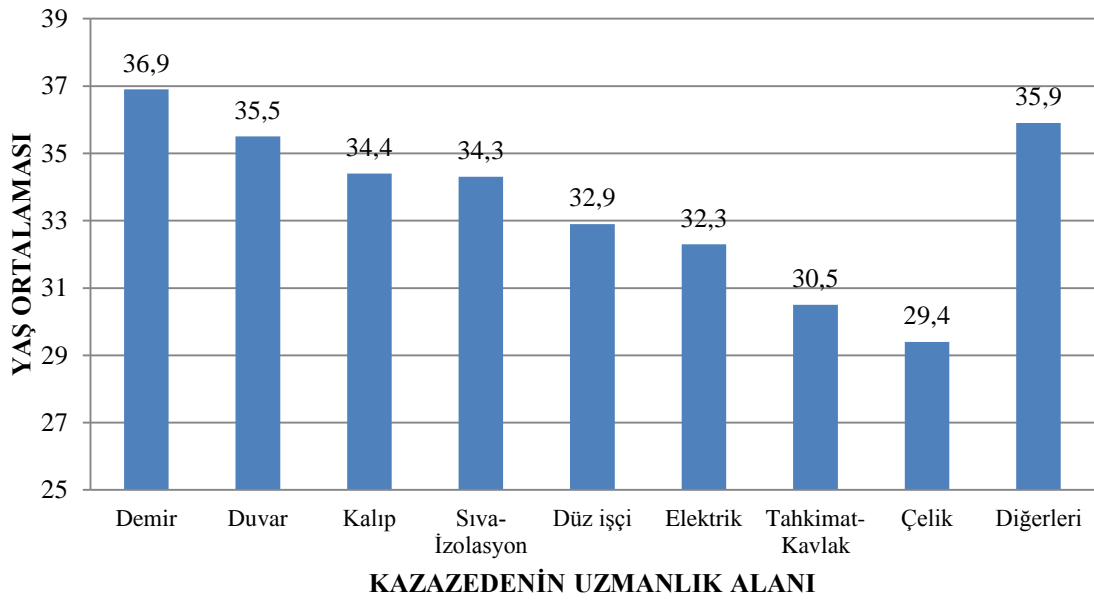
Şekil 4.8. Çalışmadaki kazazedelerin yaş aralıklarına bağlı yüzdeleri

Çizelge 4.6. Çalışmadaki kazazedelerin yaş aralıklarına bağlı frekansları ve yüzdeleri

Kazazede Yaş Aralığı	Frekans	%
15...20	4	3
21...25	28	18
26...30	32	20
31...35	25	16
36...40	25	16
41...45	17	11
46...50	17	11
51...55	6	4
56...60	1	1
Toplam	155	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Kazazedelerin zanaatlarına göre yaş ortalaması ise Şekil 4.9.'da gösterilmiştir. Şekil 4.9.'daki grafiğe bakıldığında genel ortalama ya yakın değerler ortaya çıkmıştır. Kazazedelerin yaş ortalamasına bakıldığında yaş ortalaması en düşük zanaat çelik zanaatıdır. Çelik yapılar inşaat sektöründe daha çok deneyim ve ustalık gerektirmektedir. Bu nedenle çelik zanaatına sahip kazazedelerin yaş ortalamasının en düşük olmasının sebebinin çelik yapı sektöründe çalışanların işe tam hakim olmamalarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

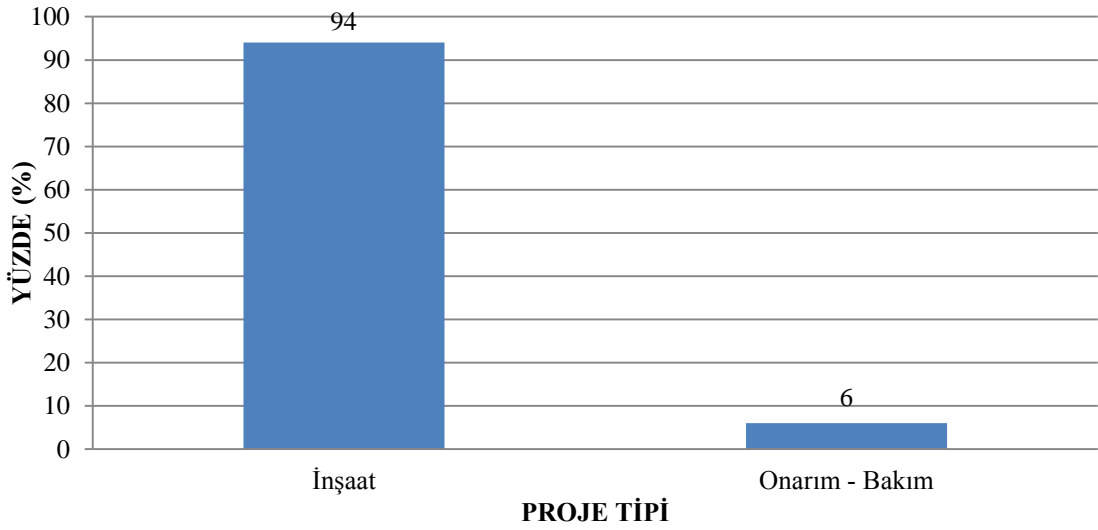
Şekil 4.9. Çalışmadaki kazazedelerin uzmanlık alanlarına bağlı yaş ortalaması

Çizelge 4.7. Çalışmadaki kazazedelerin uzmanlık alanlarına bağlı yaş ortalaması ve frekansları

Kazazedenin Uzmanlık Alanı	Yaş ortalaması	Frekans
Demir	36,9	11
Duvar	35,5	6
Kalıp	34,4	43
Sıva-İzolasyon	34,3	6
Düz işçi	32,9	26
Elektrik	32,3	12
Tahkimat-Kavlak	30,5	6
Çelik	29,4	5
Diğerleri	35,9	22
Toplam	34,3	137

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Kazazedelerin kaza anında çalıştığı proje tipleri Şekil 4.10.'da görülmektedir. Ülkemizde onarım-bakım işlerini genellikle inşaat firmaları yapmamaktadır. Onarım-bakım işlerini sigortasız ustalar ve işçiler yapmaktadır. Sigortalı olanlar ise kendi şirketlerinde çalıştıkları veya bireysel çalıştıkları için geçirdikleri kazaları bildirmemekte bu nedenle onarım-bakım oranının kazaların % 6'sını oluşturduğu tahmin edilmektedir. % 94'ünü ise inşaat işleri yani imalat sektörü oluşturmaktadır.

Şekil 4.10. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı proje tipine göre yüzdeleri

Çizelge 4.8. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı proje tipine bağlı frekans ve yüzdeleri

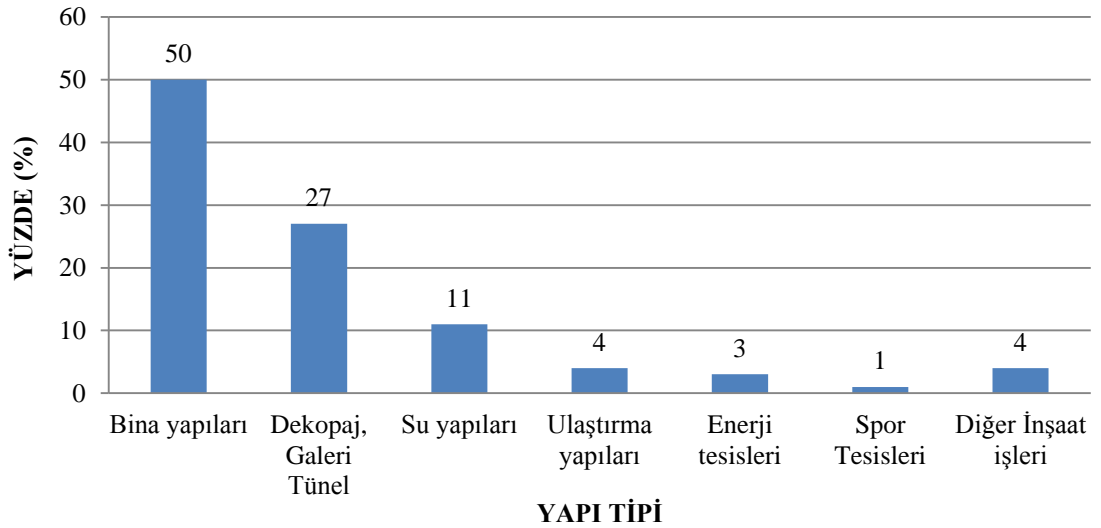
Proje Tipi	Frekans	%
İnşaat	178	94
Onarım-Bakım	11	6
Toplam	189	100

Çalışmamıza konu olan iş kazalarının gerçekleştiği şantiyelerde imalatı yapılan yapı tipleri ve oranları Şekil 4.11.'de gösterilmiştir. İş kazaları en fazla, en yaygın rastlanılan yapı tipi olan bina yapıları tipinde gerçekleşmiştir. Kamber ve Başağa (2013), yaptıkları çalışmada Trabzon İli inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının % 44 ünün bina inşaatında gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç çalışmamıza paralellik göstermektedir. Bina yapıları hayatın her alanına hitap ettiği için çok yaygındır. Bu tür yapılar hayatın her alanında mevcuttur, gelir düzeyine

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

bakılmaksızın her insanın temel ihtiyacıdır, bu nedenle ülkemizde ve dünyada çok yaygın biçimde görülmektedir. Çalışmamızdaki kazaların yarısının bina yapılarında meydana gelmesinin temel sebebi de budur. Fakat bunun dışında bina yapılarının başka bir özelliği de ticari amaçla yapılıyor olmasıdır, bu nedenle yüksek kar amacı güden bazı küçük ölçekli inşaat firmalarının da önlem ve denetleme eksikliğinden kaynaklı kazalara davetiye çıkardığı düşünülmektedir. Diğer yapı tiplerinde küçük ölçekli firma sayısı bina yapılarına göre oldukça düşüktür.

Çalışmamızda iş kazalarının en yaygın görüldüğü ikinci sıradaki yapı tipi ise % 27 ile yeraltı inşaatlarıdır. Su yapıları ise % 11 ile üçüncü sıradadır. Su yapılarına çok rastlanılmasa da toplu çalışma alanlarıdır, çalışan sayısı fazladır, kaza oranındaki fazlalığın temel sebebinin bu olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.11. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı yapı tipi ve yüzdeleri

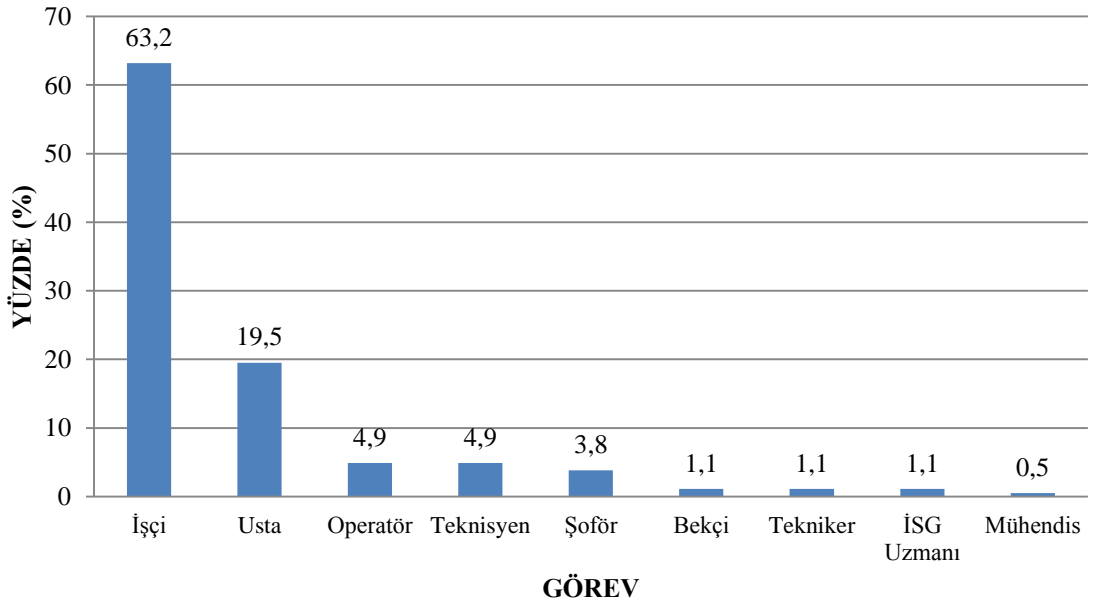
Çizelge 4.9. Çalışmadaki kazazedelerin çalıştığı yapı tipine bağlı frekans ve yüzdeler

Yapı Tipi	Frekans	%
Bina yapıları	91	50
Ulaştırma yapıları	49	27
Su yapıları	20	11
Spor tesisleri	8	4
Dekupaj, Galeri, Tünel	5	3
Enerji tesisleri	2	1
Diğer inşaat işleri	8	4
Toplam	183	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Kazazedelerin kaza esnasındaki görevi ve kazazedeler içindeki oranları Şekil 4.12.'de görülmektedir. Çalışanların eğitim seviyesi arttıkça kaza oranı azalma göstermektedir. Fakat yalnızca bu verilerle yorumlamak mümkün değildir. Çünkü görevlilerin eğitim seviyesi yükseldikçe inşaat işlerindeki sayısı da azalmaktadır. Görgülü (2008), yaptığı çalışmada üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinin ders müfredatlarında İSG ye daha fazla yer vermelerinin, bu konudaki bilinçlenmenin eğitim kurumlarında başlamasına katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Bu görüş çalışmamız tarafından da desteklenmektedir.

Kazazedelerin % 19,5'ini ustalar oluşturmaktadır, tecrübeli işçi olan ustaların oranının yüksek olmasının temel sebebinin koruyucu önlemlerin yetersiz olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü bu seviyedeki işçilerin çalıştığı işin risklerini biliyor olması gerekmektedir. Önlemlerin alınması durumunda bu işçilerin kaza geçirmeyeceği tahmin edilmektedir.

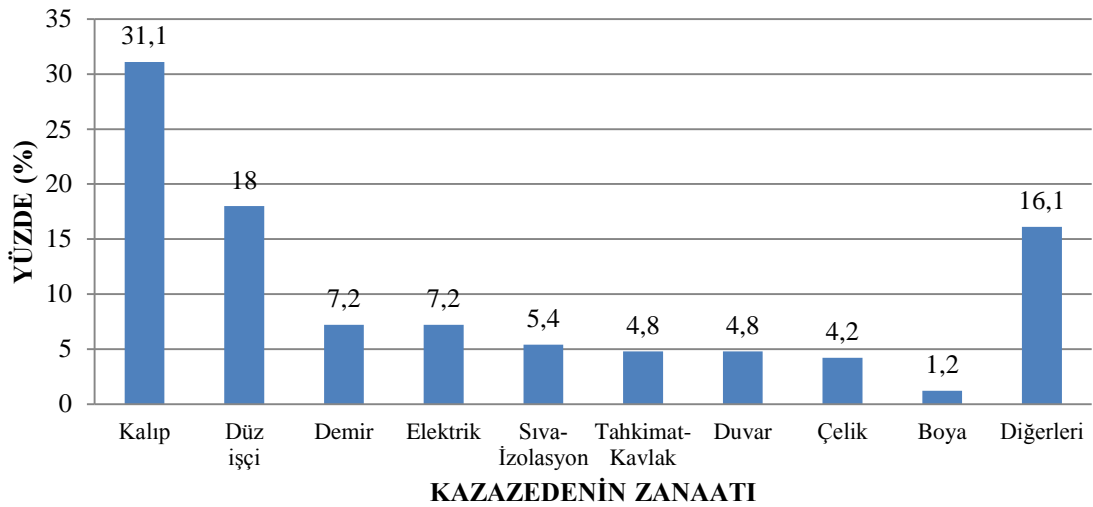
Şekil 4.12. Çalışmadaki kazazedelerin kaza esnasındaki görevleri ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.10. Çalışmadaki kazazedelerin kaza esnasındaki görevlerine bağlı frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Kaza Esnasındaki Görevi	Frekans	%
İşçi	117	63,2
Usta	36	19,4
Operatör	9	4,9
Teknisyen	9	4,9
Şoför	7	3,8
Bekçi	2	1,1
Tekniker	2	1,1
İSG uzmanı	2	1,1
Mühendis	1	0,5
Toplam	185	100

Kazazede işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı oranları Şekil 4.13.'de verilmiştir. Çalışma sonucunda alınan veriler, en çok kazaya maruz kalan zanaat grubunun % 31 ile kalıpcılar olduğu görülmektedir. Kalıpcıların oranının yüksek olmasının nedeninin yapının en üstünde tamamen boş bir alanda çalışmaktan dolayı yüksek risk altında olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İkinci en büyük paya sahip olan kesimi düz işçiler oluşturmaktadır. Düz işçilerin tam bir uzmanlık alanı bulunmadığından her işte görevlendirilmelerinin konsantrasyon kaybına neden olduğu tahmin edilmektedir. Demir, elektrik, tahkimat-kavlak, duvar, sıva-izolasyon ve çelik zanaatına sahip kazazedelerde bu grafikte yer edinmiştir, bu işler inşaat işlerinin temelini oluşturan işlerdir.

Şekil 4.13. Çalışmadaki işçi ve ustaların uzmanlık alanlarına bağlı yüzdeleri

Çizelge 4.11. Çalışmadaki işçi ve ustaların uzmanlık alanlarına bağlı frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Uzmanlık Alanı	Frekans	%
Kalıp	52	31,1
Düz işçi	30	18
Demir	12	7,2
Elektrik	12	7,2
Sıva-İzolasyon	9	5,4
Tahkimat-Kavlak	8	4,8
Duvar	8	4,8
Çelik	7	4,2
Boya	2	1,2
Diğerleri	27	16,1
Toplam	167	100

4.1.3. Yüksekten Düşme Sonucu Meydana Gelen Kazaların Değerlendirilmesi

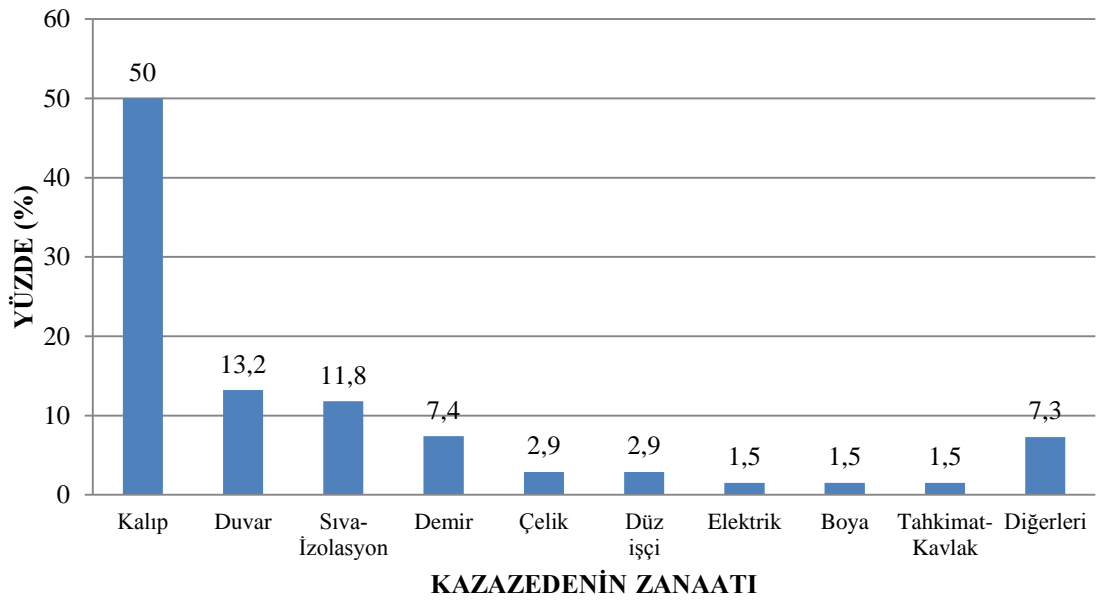
İnşaat iş kazalarında yüksekten düşme ile kaza geçirme oranlarının yüksek olması nedeniyle önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda yüksekten düşme istatistiklerine de yer verilmiştir.

Çalışmamızdaki inşaat iş kazalarının % 35'ini yüksekten düşmeler oluşturmaktadır. Kamber ve Başağa (2013), yaptıkları çalışmada Trabzon İli inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının % 32'sinin yüksekten düşme sonucu gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç tezimizdeki verilerle uyumaktadır.

Çalışmamızdaki yüksekten düşerek kaza geçirenlerin uzmanlık alanlarına göre dağılımı Şekil 4.14.'de görülmektedir. Yüksekten düşerek kaza geçirenlerin yarısını kalıp işçileri oluşturmaktadır. Bu nedenle yüksekten düşerek kaza geçirenler arasında en büyük risk grubunu kalıpcılar oluşturmaktadır. % 13,2 ile sıva-izolasyon ve % 11,8 ile duvar işçileri takip etmektedir. Kalıpcıların binanın en üst katında çalışması ve önlem alınmadığı takdirde tutunacak hiçbir yerin bulunmamasından dolayı kaza geçiren işçi sayısının yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Tüzer (2012), yaptığı çalışmada en yaygın görülen kaza, yaralanma ve ölüm türünün yüksekten düşme olduğu belirtilmiştir. Bu görüş yaptığımız tez çalışmasındaki verilerle uyumaktadır. Baradan, vd. (2013), Ege bölgesindeki inşaat iş kazaları özelinde yaptığı çalışmada

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Ege bölgesindeki iş kazalarının % 43' ünü yüksekten düşmelerin oluştuğu sonucuna ulaşmıştır. Tez çalışmamızda Türkiye çapında yaptığımız çalışmada da bu oran % 35 olmuştur. İki oranda da inşaat iş kazalarında yüksekten düşmelerin küçümsenmeyecek kadar büyük olduğu görülmektedir. Baradan, Akboğa, Çetinkaya ve Usmen (2013), yaptıkları çalışmada yüksekten düşerek kaza geçirenlerin en fazla kalıp ve sıva/boya zanaatıyla uğraştığını belirtmişlerdir. Tez çalışmamızdaki verilerde bunu desteklemektedir.

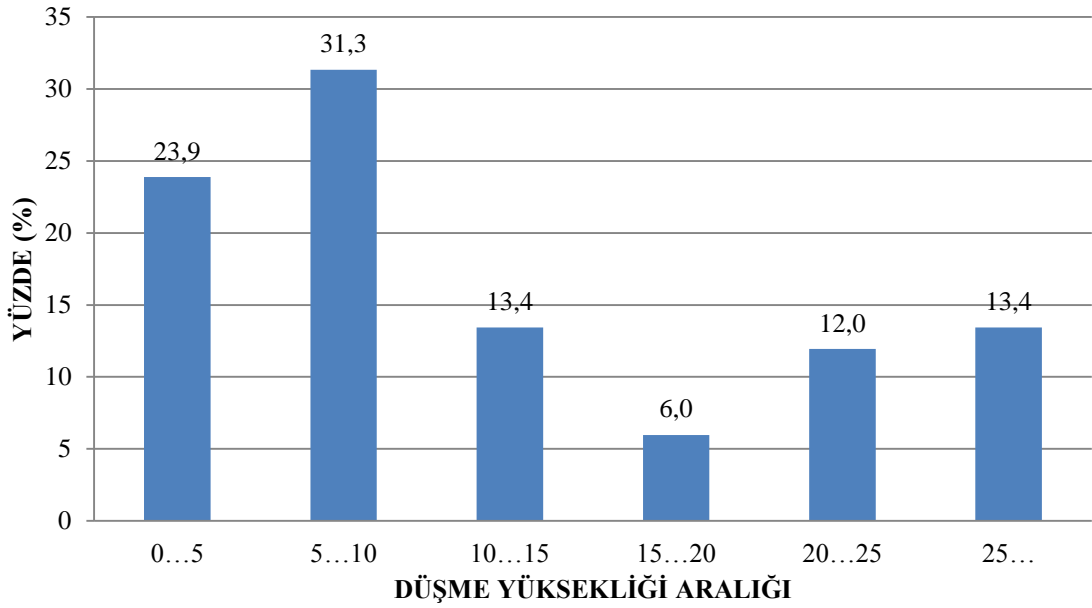
Şekil 4.14. Çalışmadaki yüksekten düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı yüzdeleri

Çizelge 4.12. Çalışmadaki yüksekten düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Uzmanlık Alanı	Frekans	%
Kalıp	34	50
Duvar	9	13,2
Sıva-İzolasyon	8	11,8
Demir	5	7,4
Çelik	2	2,9
Düz İşçi	2	2,9
Elektrik	1	1,5
Boya	1	1,5
Tahkimat-Kavlak	1	1,5
Diğerleri	5	7,3
Toplam	68	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamızdaki yüksekten düşme ile kaza geçirenlerin ortalama düşme yüksekliği 15,4 metredir. Kazazedelerin düştükleri yüksekliklerini beşer metrelik aralıklara ayırıp bu aralıklardaki kazazede sayısı ve yüzdeleri Çizelge 4.13’de gösterilmiştir. Kazazedelerin % 55,2’sinin 0 ile 10 metre aralığındaki bir yükseklikten düştüğü görülmektedir. 5 ile 10 metre aralığından düşenlerin oranının yüksek olmasının sebebinin yükseklik azaldıkça önlem alma oranının azalmasından ve düşük yükseklikli yapıların yapımının daha fazla olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. 0 ile 5 metre aralığındaki kazazedelerin oranının 5 ile 10 metre aralığındaki kazazedelerin oranından düşük olmasının sebebinin ise bu yükseklikten düşenlerin genel olarak yaralanma ile sonuçlanması ve düşenlerin yaralanması halinde SGK’ya haber verilmemesinden kaynaklı olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 4.15.).

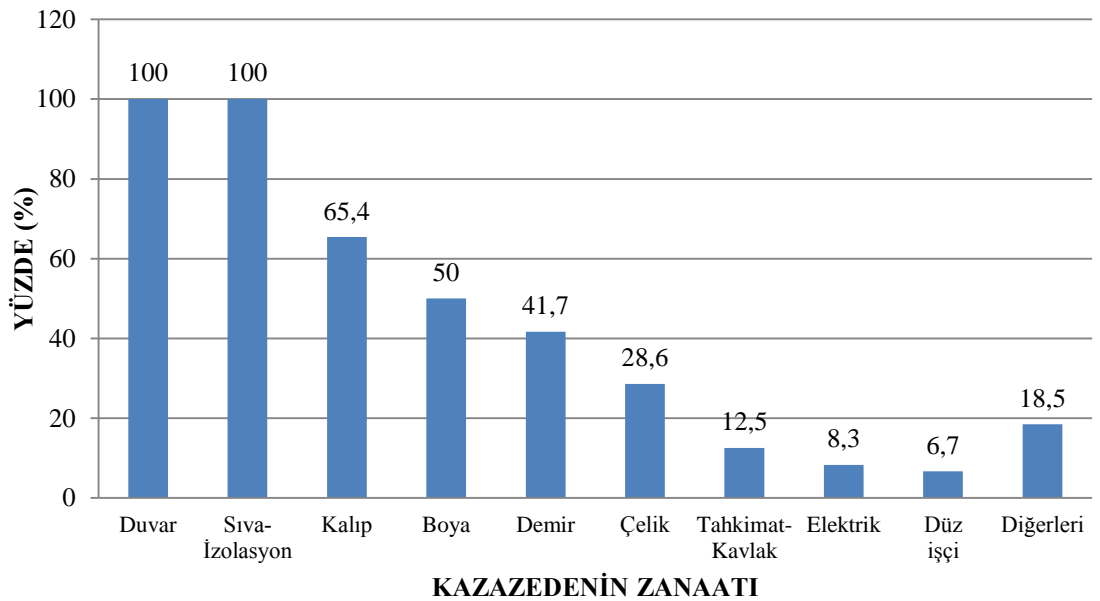
Şekil 4.15. Çalışmadaki yüksekten düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların düşme yüksekliği aralığı ve bu aralığa bağlı kazazede yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.13. Çalışmadaki yüksekte düşerek kaza geçiren işçi ve ustaların düşme yüksekliği aralığı ile bu aralığa bağlı kazazede frekans ve yüzdeleri

Kazazede Düşme Yüksekliği Aralığı	Frekans	%
0,00...5,00	16	23,9
5,01...10,00	21	31,3
10,01...15,00	9	13,4
15,01...20,00	4	6,0
20,01...25,00	8	12,0
25,00...	9	13,4
Toplam	67	100

Her uzmanlık alanının, kendi uzmanlık alanında meydana gelen tüm kazalar içindeki yüksekte düşme ile kaza geçirenlerin payına bakıldığında Şekil 4.16.'daki veriler ortaya çıkmaktadır. Verilerimize göre duvar ve sıva-izolasyon işçilerinin geçirdiği kazaların tümü yüksekte düşmedir. Bu durumun oluşmasında duvar ve sıva-izolasyon işçilerinin yüksekte çalışması, kesici ve delici alet kullanmamasının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Kalıpcıların geçirdiği kazaların % 65' i, boyacıların geçirdiği kazaların % 50'si ve demircilerin geçirdiği kazaların % 42' si yüksekte düşerek meydana gelmektedir.

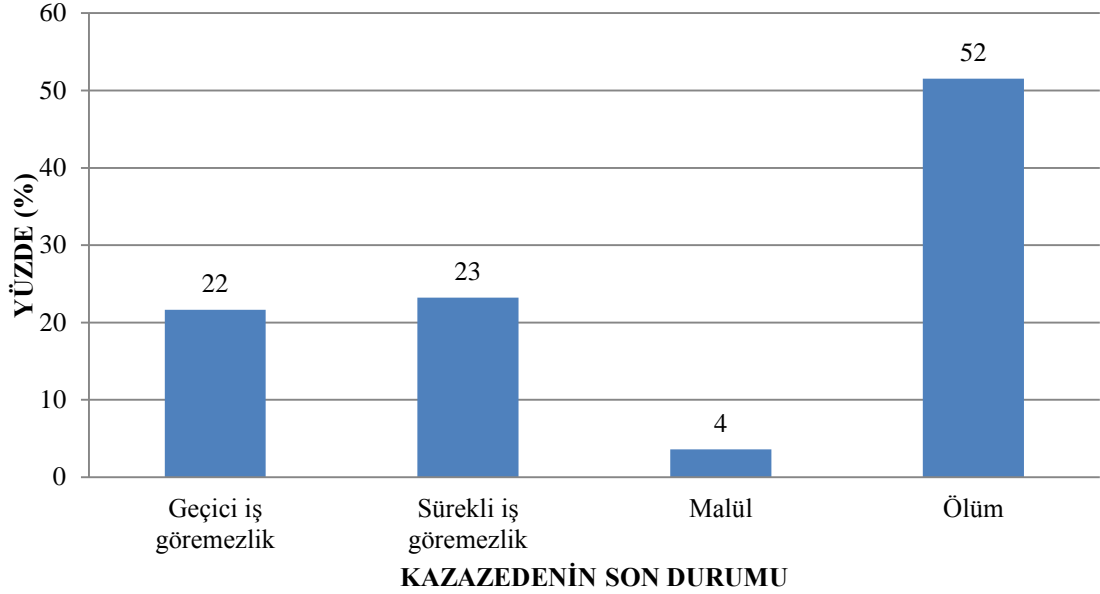
Şekil 4.16. Çalışmadaki her zanaatın kendi içinde, yüksekte düşerek kaza geçirenlerin yüzdeleri

4.1.4. Kazazede İşçinin Kazadan Sonraki Son Durumunun Değerlendirilmesi

Kazazede işçinin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.17.'deki grafikte görülmektedir. Kazazede sayısının 194 olarak görülmesinin nedeni 2 kazazedenin son durumlarının ölüm olmadığı bilinmesine rağmen kesin bir bilgi verilmemiş olmasındandır. Grafikte ölüm oranının % 52 olması risk oranı yüksek işlerde önlem alınmadığını göstermektedir. ILO verileri de Türkiye'yi uzun yıllardır ölümlü iş kazalarında Avrupa birincisi olarak göstermektedir ve grafiği destekler niteliktedir. Geçici iş göremezlik oranındaki düşüklüğün sebebinin ufak çaplı kazaların verilere yansımamasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Kaza geçirenlerin % 23'ü sürekli iş görememezlik ve % 4'ü malul durumundadır yani kazanma gücünün % 10'undan fazlasını kaybedenlerin oranı % 27'dir, kazanma gücünün % 60'ından fazlasını kaybedenlerin oranı ise % 4'tür. Ölüm, malül kalma ve sürekli iş göremezlik oranları toplandığında, kazazedelerin % 78'inin ailelerinde, bu kazaların kalıcı izler bıraktığı düşünülmektedir. Ofluoğlu ve Doğru (2011), yaptıkları çalışmada iş kazalarının dolaylı etkileri ile ilgili ipuçları içeren manevi tazminat davalarının daha çok psikolojik etkisi bulunduğu, dolayısıyla mahkeme kararları dolaylı maliyetlerin gerçek boyutunu yansıtmadığı; iş kazalarının dolaylı maliyetlerinin, Türkiye'de gelecek kuşakların sağlıklı yetişmesi üzerinde de etkisi bulunduğunu belirtmişlerdir. İş kazaları sonucunda meydana gelen zararların etkilerinin hangi kuşaklara ve hangi boyutlara ulaşacağını belirsiz olduğuna yer verilmiştir. Tezimizde elde ettiğimiz verilerde kazaların manevi boyutunun çok yüksek olduğunu göstermekte ve bu nedenle Ofluoğlu ve Doğru (2011) ile uyuşmaktadır.

Ölümlü iş kazalarının oranının yüksek olması sadece tesadüf olarak nitelendirilemez, çalışanların tamamının risk altında bulunduğunu göstermektedir. Bu kazaların devam etmesi her gün yeni yaralanma ve yeni ölümlere neden olmaktadır. Ülkemizde her geçen gün yeni tedbirler alınsa da ülkemizde tam anlamıyla istenilen yönde bir gelişme kaydedilememektedir.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.17. Çalışmadaki kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

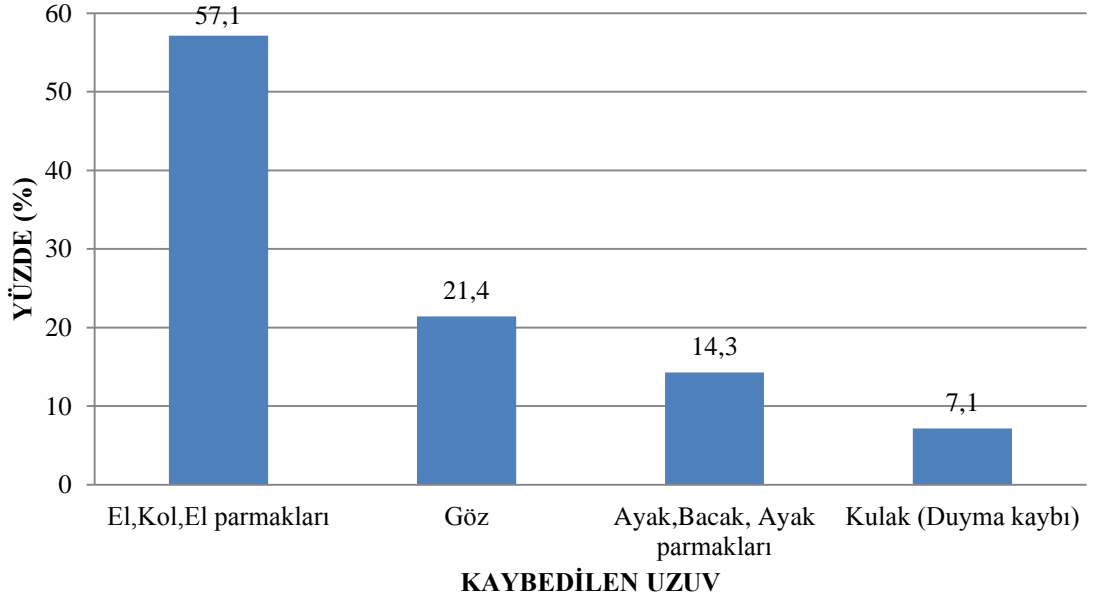
Çizelge 4.14. Çalışmadaki kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna bağlı frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	42	21,7
Sürekli iş göremezlik	45	23,2
Malül	7	3,6
Ölüm	100	51,5
Toplam	194	100

Çalışmamızdaki toplam 196 iş kazasının 13'ü uzuv kaybı ile sonuçlanmıştır. Kaza geçirenlerin % 7'si en az bir uzvunu kaybetmiştir. Uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzuv ve oranları Şekil 4.18.'deki grafikte görülmektedir. Bu grafikte en büyük oranı % 57,1 ile el, kol ve el parmakları oluşturmaktadır. İnşaat işlerinin yüksek oranda el zanaatlarından oluşmasının bu sonucu doğurduğu tahmin edilmektedir. Aletlerdeki el, kol ve el parmaklarını koruma amaçlı donanımların bertaraf edilmesi veya çalışanların kişisel koruyucu donanımları kullanmamasının bu durumu tetiklediği düşünülmektedir. Bu sonuç ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği bakımından gereken denetim ve gözetimin yapılmadığı izlenimide yaratmaktadır. % 21 ile göz ve görme kaybı ikinci sırada yer almaktadır. Bu orana bakıldığında basit önlemlerin dahi alınmadığı gözlenmiştir. Bu tür kazalarda gözlük benzeri kişisel

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

koruyucu donanım ile tedbir almak kolay ve etkili bir tedbir olabileceksen maalesef önlemlerin alınmadığı tahmin edilmektedir.

Şekil 4.18. Çalışmadaki uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzuv ve yüzdeleri

Çizelge 4.15. Çalışmadaki uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzva ait frekans ve yüzdeler

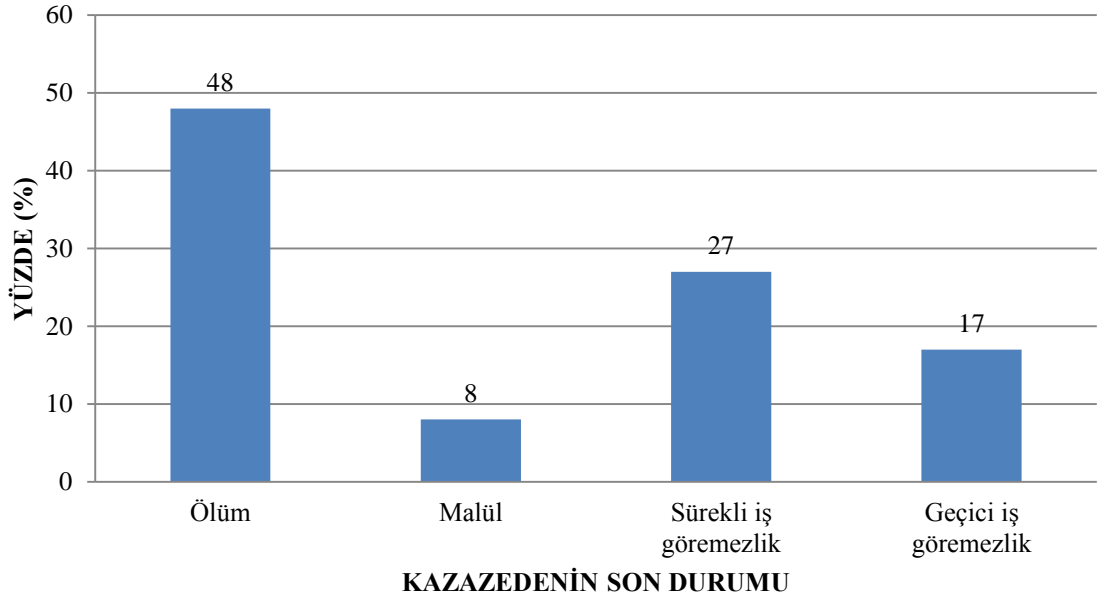
İş Kazası Sonucu Kaybedilen Uzuv	Frekans	%
El, Kol, El parmakları	8	57
Ayak, Bacak, Ayak parmakları	2	14
Göz	3	22
Kulak (Duyma kaybı)	1	7
Toplam	14	100

Kalıpçı kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.19.'da verilmiştir. Kalıpçıların ölüm oranı genel ölüm oranına göre düşük, malul olma oranı ise yüksektir. Kalıpçı kazazedelerin malul kalma oranı genel malul kalma oranının iki katıdır. Kalıpçı kazazedelerin % 17'si geçici iş göremezdir yani kazanın kazazedelerin % 83'ü ve ailelerinde kalıcı izler bıraktığını göstermektedir. İnşaat işlerindeki zanaatlar arasında frekanslara bakıldığında 25 ölüm, 4 malul ve 14 sürekli

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

iş göremezlik ile ölüm, malul kalma ve sürekli iş göremez sayısı en fazla olan iş kolunu oluşturmaktadır (Çizelge 4.16.).

Geçici iş göremezlik frekansına bakıldığında ise zanaatı elektrik olan kazazedeler ile en yüksek değer olan 9 kişi ile en yüksek değeri paylaşmaktadır. Kalıpcılardaki geçici iş göremezliğin, genel geçici iş göremezlik oranına göre düşük olması ve genel olarak kalıpcı kazazede oranının yüksek olması nedeniyle, kalıpcıların inşaat sektöründe en büyük risk altında bulunan işçi sınıfını oluşturduğu tahmin edilmektedir.

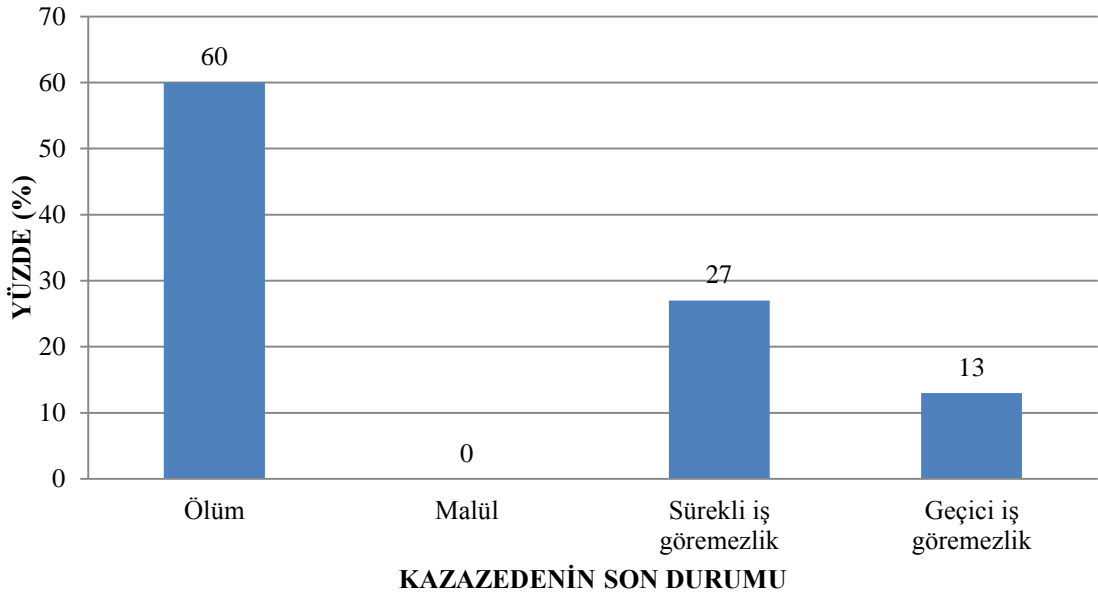
Şekil 4.19. Çalışmadaki kalıpcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

Çizelge 4.16. Çalışmadaki kalıpcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	9	17
Sürekli iş göremezlik	14	27
Malul	4	8
Ölüm	25	48
Toplam	52	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Vasıfsız işçilerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.20.'de görülmektedir. Vasıfsız işçilerin ölüm oranı genel ölüm oranına göre yüksek, malul olma oranı ise düşüktür. Frekanslara bakıldığında vasıfsız işçiler 18 ölüm ve 8 sürekli iş göremezlik sayısı ile ölüm ve sürekli iş göremezlik sayısı bakımından kalıpcılardan sonra ikinci sırada yer almaktadır (Çizelge 4.17.). Genel olarak bakıldığında kazazedelerin % 13'ü geçici iş göremezdir yani kaza kazazedelerin % 87'sinde ve ailelerinde kalıcı izler bıraktığını göstermektedir. Bu verilere göre inşaat işçileri arasında vasıfsız işçilerin kalıpcılardan sonra ikinci büyük risk grubunu oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 4.20. Çalışmadaki vasıfsız işçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

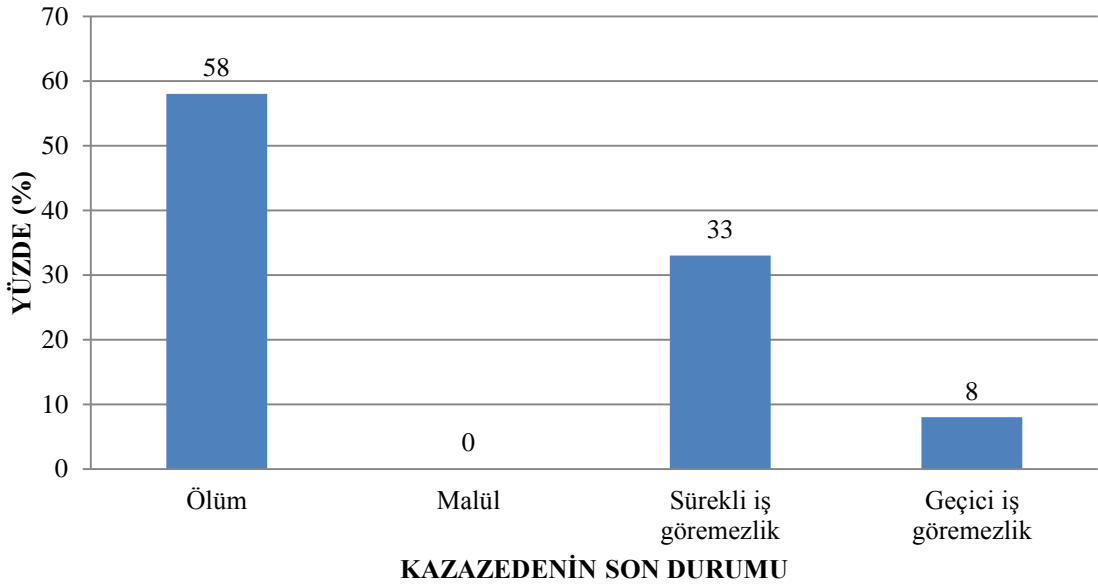
Çizelge 4.17. Çalışmadaki vasıfsız işçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	4	13
Sürekli iş göremezlik	8	27
Malul	0	0
Ölüm	18	60
Toplam	30	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Demirci kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.21’de görülmektedir. İnşaat işlerinde zanaatlar arasında % 33 sürekli iş göremezlik oranının en yüksek olduğu zanaat dalını demirciler oluşturmaktadır.

Demircilerin, kalıpcıların yaptığı kalıbın üzerinde çalışmaları, onların kalıpcılarla aynı alanda çalışmalarına rağmen kaza geçirme oranlarının düşük olmasına neden olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü kalıpcılar boşlukta imalat yaparken, demirciler imalatlarını kalıpcıların hazırladığı kalıbın üzerinde sabit alan üzerinde imalat yapmaktadır. Demircilerin kesici ve delici alet kullanmaları demirci kazazedelerin diğer zanaat gruplarına göre kendi içinde sürekli iş göremezlik oranının yüksek olmasına sebep olduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 4.21. Çalışmadaki demirci kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

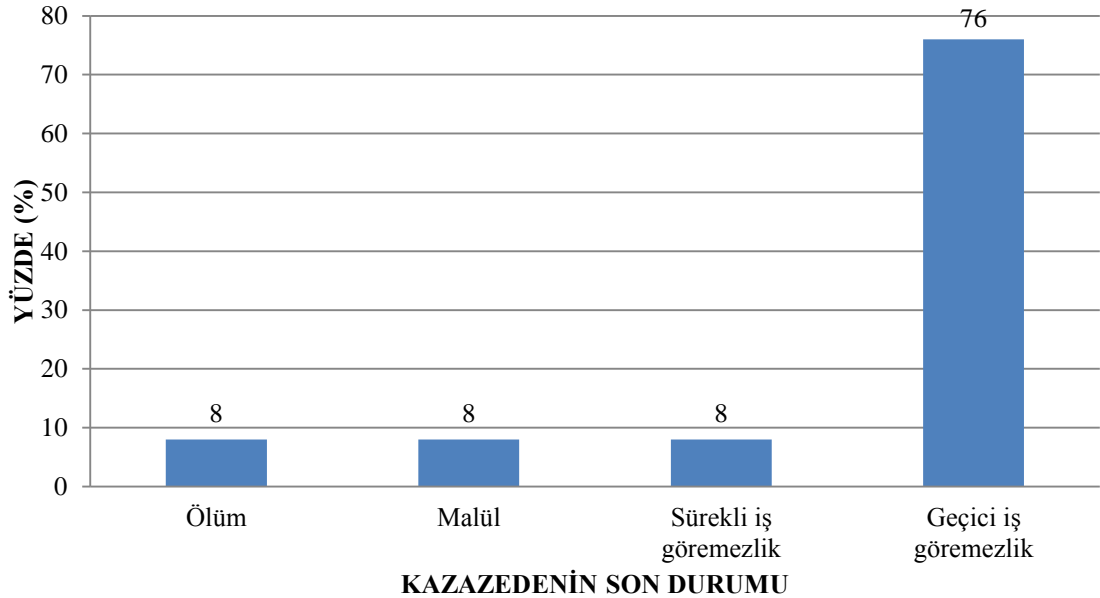
Çizelge 4.18. Çalışmadaki demirci kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	1	9
Sürekli iş göremezlik	4	33
Malul	0	0
Ölüm	7	58
Toplam	12	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Elektrikçi kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.22’de görülmektedir. İnşaat işlerinde % 75 geçici iş göremezlik oranı ile geçici iş göremezlik oranının en yüksek olduğu zanaat dalını elektrikçiler oluşturmaktadır. % 8’lik ölüm oranı ile ölüm oranları ise en düşüktür.

Elektrikçiler önlem almamaları halinde doğrudan ölüme maruz kalmaları nedeniyle önlem almaları zorunlu bir meslek grubudur, önlem almadan çalışmaları mümkün değildir. Bu nedenle elektrikçi kazazedelerin geçici iş göremezlik oranının yüksek ölüm oranının düşük olduğu tahmin edilmektedir.

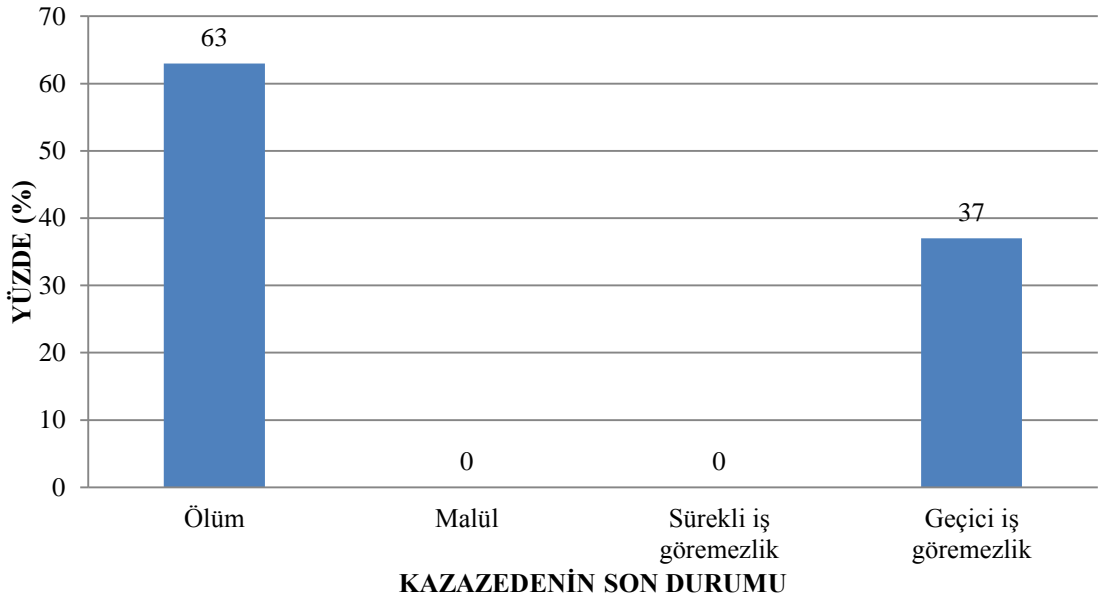
Şekil 4.22. Çalışmadaki elektrikçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

Çizelge 4.19. Çalışmadaki elektrikçi kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	9	76
Sürekli iş göremezlik	1	8
Malul	1	8
Ölüm	1	8
Toplam	12	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.23.'de görülmektedir. Şekilde görülen grafikte kazazedelerin son durumunun tamamını ölüm ve geçici iş göremezliğin oluşturduğu görülmektedir. Yeraltında çalışan inşaat işçilerinin geçirdiği kazaların ya ölümle ya da yaralanmayla sonuçlandığı görülmektedir. Bu sonuç kazaların toplu önlemler ile önlenebileceği izlenimi vermektedir. Kazalardan işçilerin kendi olanakları ile kaçınmasının mümkün olmadığı tahmin edilmektedir. Kazanın meydana geldiği noktaya yakınlık ve uzaklığa bağlı olarak ölüm veya yaralanmanın meydana geldiği düşünülmektedir. Bu tabloya karşı önlem alınmanın bireysel tedbirlere göre daha kolay olduğu görülmektedir. Çünkü toplu koruyucu önlemlerde işçinin rolü daha azdır. Baradan, Dikmen, Müngen, AYTEKİN ve SÖNMEZ (2011), yaptığı çalışmada Türk inşaat sektöründe iş güvenliğinin ciddiye alınmadığı ve angarya olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Bu sonuç tez çalışmamızdaki verilerle paralellik göstermektedir.

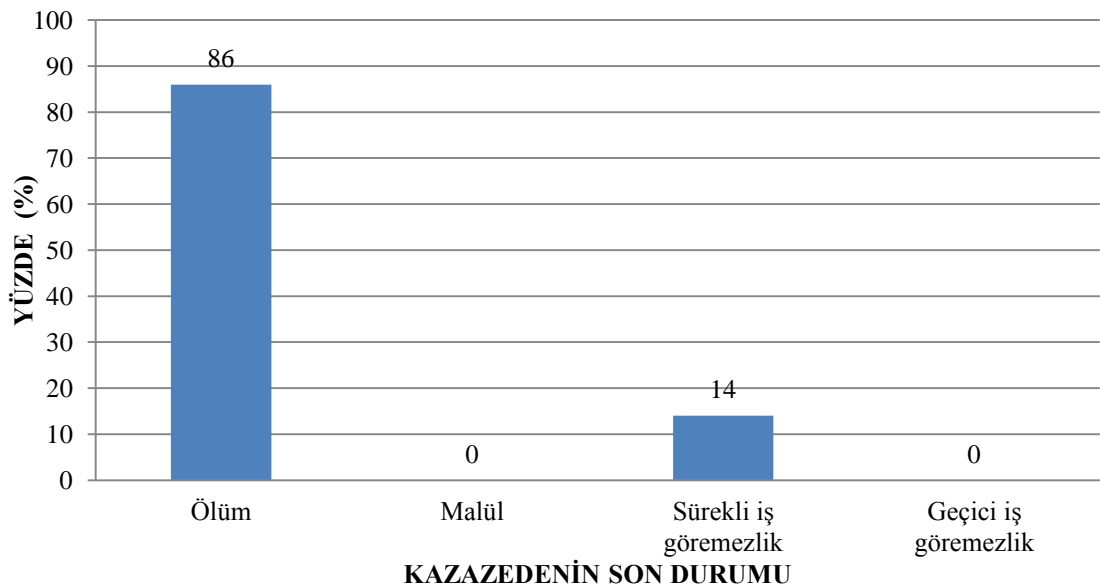
Şekil 4.23. Çalışmadaki, uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.20. Çalışmadaki, uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	3	37
Sürekli iş göremezlik	0	0
Malul	0	0
Ölüm	5	63
Toplam	8	100

Duvarcı kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.24.'de görülmektedir. Çalışmamızda oluşan sonuçlara göre zanaat dalları arasında kaza sonucu ölüm oranı en yüksek zanaat % 86 oranı ile duvarcılıktır. Kazazedelerin son durumlarının tamamını ölüm ve sürekli iş göremezlik oluşturmaktadır. Duvarcıların herhangi bir kesici ve delici alet kullanmaması ve geçirdikleri tüm kazaların yüksekte düşme ile gerçekleşmesinden dolayı kazaların tamamının ölüm ve sürekli iş göremezlik ile sonuçlandığı düşünülmektedir. Duvarcılar için en büyük riskin bina dış cephesine duvar örümü sırasında önlem alınmaması olduğu tahmin edilmektedir. Duvarcıların geçirdiği kazaların basit önlemler ile giderilebileceği fakat önlem alınmadığı takdirde ağır sonuçlar meydana getirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

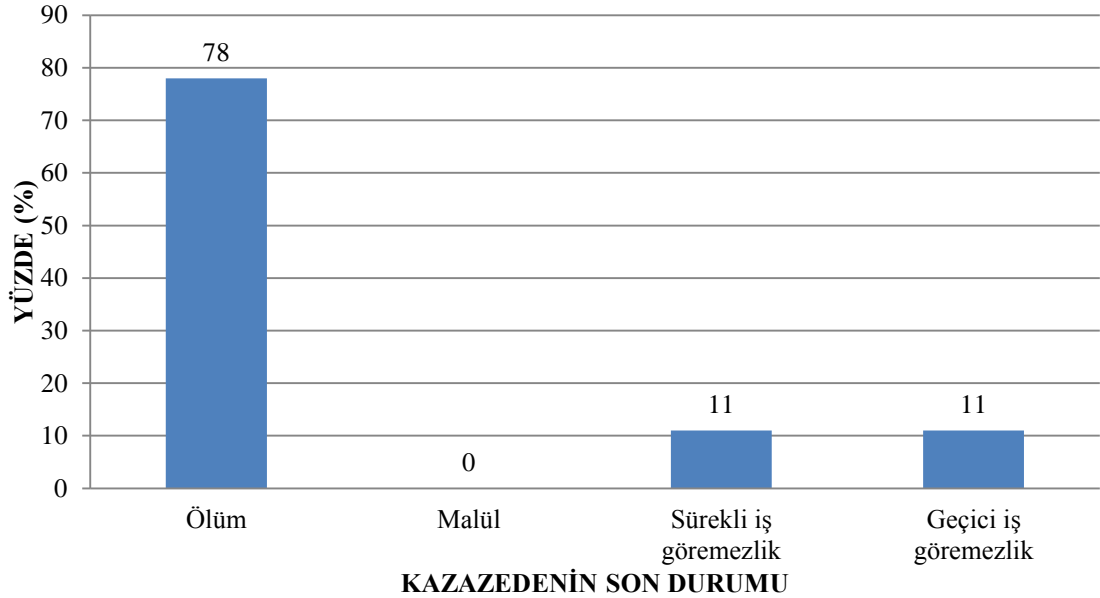
Şekil 4.24. Çalışmadaki duvarcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.21. Çalışmadaki duvarcı kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	0	0
Sürekli iş göremezlik	1	14
Malul	0	0
Ölüm	6	86
Toplam	7	100

Uzmanlık alanları izolasyon ve sıva olan kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.25.'de görülmektedir. Sıva ve izolasyon işleri de duvarcılık gibi çalışma ortamı yüksekte olan işlerdir. Bu nedenle çalışmamızdaki sıva ve izolasyon uzmanlık alanına sahip tüm kazazedeler yüksekte düşme sonucu kaza geçirmiştir. Duvarcılar gibi uzmanlık alanı sıva ve izolasyon olan işçilerde de yüksek ölüm oranı dikkat çekmektedir. Yüksekte düşmenin önlem alınmadığında ölüm oranı yüksek bir kaza çeşidi olması bu sonucu doğurmaktadır.

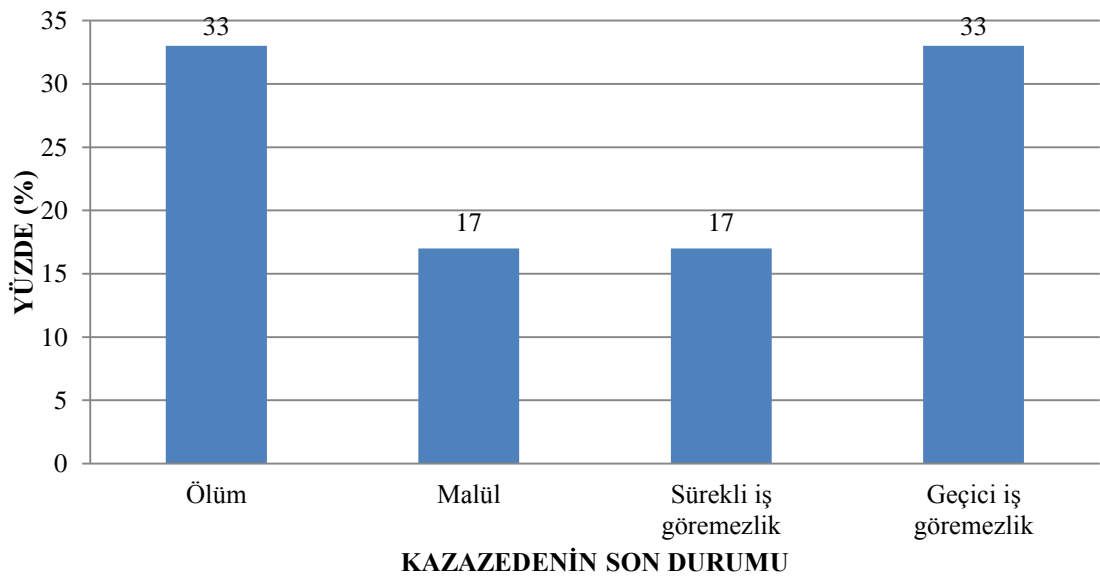
Şekil 4.25. Çalışmadaki, uzmanlık alanı izolasyon ve sıva olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.22. Çalışmadaki, uzmanlık alanı izolasyon ve sıva olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	1	11
Sürekli iş göremezlik	1	11
Malul	0	0
Ölüm	7	78
Toplam	9	100

Uzmanlık alanları çelik olan kazazedelerin kazadan sonraki son durumu Şekil 4.26.'da görülmektedir. İnşaat işlerinde malul kalanların oranının en yüksek olduğu zanaat dalını oluşturmaktadırlar. Malul kalan kazazedelerin kazanma gücünün % 60'tan fazlasını kaybetmesi anlamına gelmektedir ve çalışma hayatının sona ermesi sonucunu doğurmaktadır. Malul kalmak ölümden sonra insan yaşamını en fazla etkileyen etmen olması ve insanların yaşam kalitesini düşürmesi bakımından çok trajik sonuçlara yol açmaktadır. Fakat çelik sektörü çalışmamızda frekans olarak bakıldığında yüksek frekansa sahip değildir. Bunun sebebi yeni bir iş kolu olmasından kaynaklı ülkemizde çok yaygın olmaması ve/veya yeni sektörlerin yeni yasalara uygun olarak kurulması olabilir.

Şekil 4.26. Çalışmadaki, uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumu ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.23. Çalışmadaki, uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza geçirdikten sonraki son durumuna ait frekans ve yüzdeler

Kazazedenin Son Durumu	Frekans	%
Geçici iş göremezlik	2	33
Sürekli iş göremezlik	1	17
Malul	1	17
Ölüm	2	33
Toplam	6	100

4.2. Bilirkişi Raporundaki “Bilgi, Belge, Delil ve Tespitlerin Değerlendirilmesi” Bölümünün Değerlendirilmesi

Çalışmamıza konu olan 196 kazazedeye ait bilirkişi raporlarındaki bilgilerde kazanın meydana geldiği alanların sadece % 2 sinde kişisel koruyucu önlemlerin, % 1 inde toplu koruyucu önlemlerin mevcut olduğu görülmüştür (Çizelge 4.24.). Kazaların meydana geldiği alanda korucu önlemlerin mevcut olmaması, kazalarda ihmalin ne kadar aktif rol oynadığının açık bir göstergesidir. Bu veriler kazaların önlenabilir olduğunu ve alınacak önlemlerle ne oranda bağlantılı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Tüzer (2012), yaptığı çalışmada işverenlerin çalışanlara koruyucu kişisel ekipman temininin oldukça düşük seviyelerde olduğunu belirtmiştir. Çalışanlara İSG ekipmanları temin edilen şantiyelerde ise ilgili ekipmanların hiç kullanılmadığı veya tekniğe uygun kullanılmadığı görülmüştür. Yaptığımız çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Çizelge 4.24. Çalışmadaki tüm kazazedeler içinde kişisel ve toplu koruyucu önlemlerin var olup olmadığı ile bunların frekans ve yüzdeleri

Önem	Frekans	%
Kişisel koruyucu önlemlerin varlığı	3	2
Toplu koruyucu önlemlerin varlığı	1	1

Bilirkişi raporlarının “Bilgi, Belge, Delil ve Tespitlerin Değerlendirilmesi” bölümünde yapılan bilirkişilerin değerlendirmelerine göre mevzuata göre tespit edilen eksiklikler ile Şekil 4.27.’deki grafik oluşturulmuştur. 152 adet bilirkişi

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

raporunun tamamının detaylı bilgiler içermemesi nedeniyle burada veri sayımız 145 olmuştur. Kazaların tamamında işverenin denetleme eksikliği tespit edilmiştir. Denetleme eksikliğinin kazaların tamamında bulunması, iş kazalarının iş yerlerinde önemsenmediğini göstermektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasına yaşlı mühendislerin işe gitmediği halde düşük ücretler karşılığı inşaat işlerinde çalışıyor görünmelerinin, birçok şantiyede şantiye şefinin fiilen bulundurulmamasının olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde şantiyelerde, şantiye şefine yardımcı olmak amacıyla ara eleman bulundurma zorunluluğu olmaması büyük bir eksikliklerdir. Bunun dışında birçok şantiyede koruyucu önlemlerin bulundurulmaması nedeniyle bu önlemlerin denetlenmesine de gerek duyulmamaktadır. Durmaz (2009), yaptığı çalışmada çalışma yaptığı şantiyelerin hiçbirinde denetim yapılmadığını belirlemiş; işçi, işveren, işveren vekili ve işin sahibinin iş güvenliği bilincine sahip olmadığı; kazaların kader olarak görüldüğü, göstermelik önlemler alındığı; hatta resmi denetiminde eksik olduğunu, iş teftiş kurulu tarafından iş yerlerinin sadece % 4'ünün denetlendiğini belirtmiştir. Durmaz'ın çalışması bilirkişi raporları üzerine yaptığımız tez çalışmasına tamamen paralellik göstermektedir.

Çalışmamıza göre kazanın meydana gelmesinde ikinci büyük nedeni dikkatsizlik oluşturmaktadır. Kazaların % 96'sında dikkatsiz davranılmıştır. Dikkatsizliğin sebebinin çalışma koşullarının zor ve yapılan işin ağır olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ülkemizde işçilerin gelirleri düşük, şantiyelerde yaşam koşulları elverişsizdir. Bunun insanların kendilerine dikkat etmemelerine, iş kazalarının oluşmasına ortam hazırlamasına neden olduğu tahmin edilmektedir. Bütüner ve Uzun (2010), tarafından yapılan çalışmada işletmedeki teknik önlemlerin yetersiz olmasının yanında çalışan işçinin psikolojik durumunun kötü olmasının da iş kazasını etkileyen faktörlerden olduğuna değinilmiştir. Ailevi sorunlar, geçim sıkıntısı gibi sosyal sorunların verimliliği düşürdüğü ve kazaya neden olduğuna yer verilmiştir. Tez çalışmamızda elde ettiğimiz veriler Bütüner ve Uzun tarafından yapılan çalışmayı destekler nitelikte çıkmıştır.

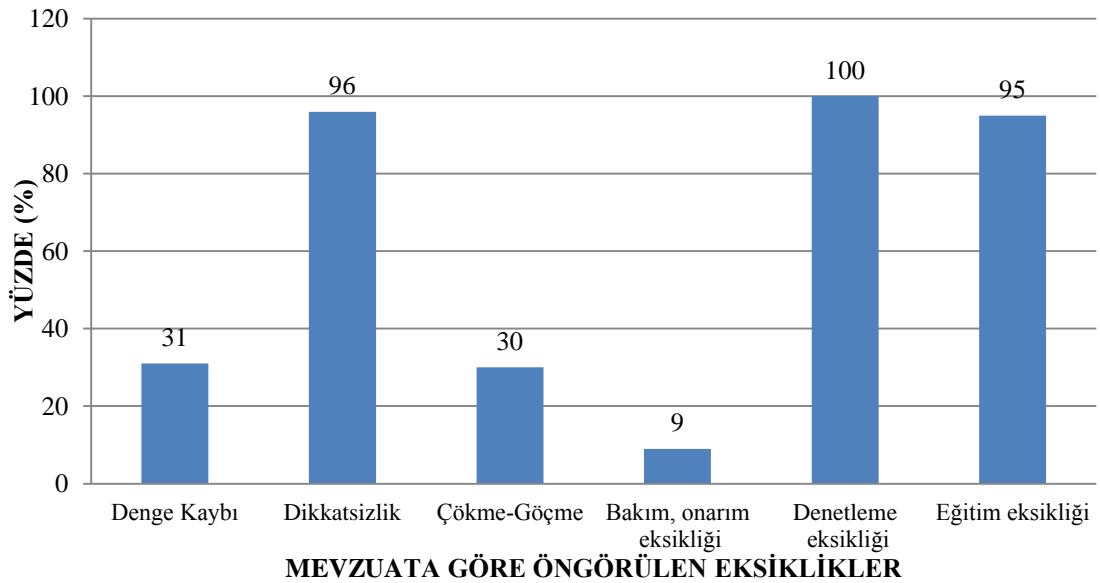
Çalışmamızdaki iş kazalarının % 95'inin meydana gelmesinde eğitim eksikliği etkili olmuştur (Çizelge 4.25.). Bu sonuca göre inşaat şirketlerinde yasaların zorunlu

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

kıldığı, işçilere iş sağlığı ve güvenliğine yönelik eğitim verildiğine dair belge % 95’inde mevcut değildir. Üzerinde çalışma yapılan bilirkişi raporları incelendiğinde bazı şantiyelerde belgelerin mevcut olduğu ama sadece eğitim aldım şeklinde düzenlendiği için eğitimi veren uzman ve eğitim programına ait hiçbir bilgi bulunmadığından yok hükmünde olduğu görülmektedir. Buda yapılan işlemde kasıt olduğu izlenimi vermektedir. Yılmaz (2009), yaptığı çalışmada eğitim ve bilinçlendirmenin düşük seviyede olduğu belirtmiştir. Yılmaz’ın bu görüşü tezimiz verilerinde de görülmektedir.

Çalışmamızda iş kazalarının % 35 ini yüksekten düşmeler oluşturmaktadır, bu nedenle kazanın meydana gelmesinde % 31 oranında denge kaybı etkili olmuştur.

Kazaların meydana gelmesinde % 30 oranında çökme ve göçme etkili olmuştur. Bakım ve onarım eksikliği ise % 9 dur. İnşaat işleri beden gücüne dayandığı için bakım onarım eksikliğinin etkisinin diğer etmenlere göre daha az olduğu düşünülmektedir. Demirkesen, vd. (2013), yaptığı çalışmanın bulguları ışığında, iş kazalarının genel olarak iş güvenliği eğitimindeki eksiklikler, dikkatsizlik ve iş gücü yetersizliğinden kaynaklanmakta olduğu sonucuna varmışlardır. Tez çalışmamızda da benzer veriler elde edilmiştir.

Şekil 4.27. Bilirkişi raporlarına göre çalışmadaki iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.25. Bilirkişi raporlarına göre çalışmadaki iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeleri

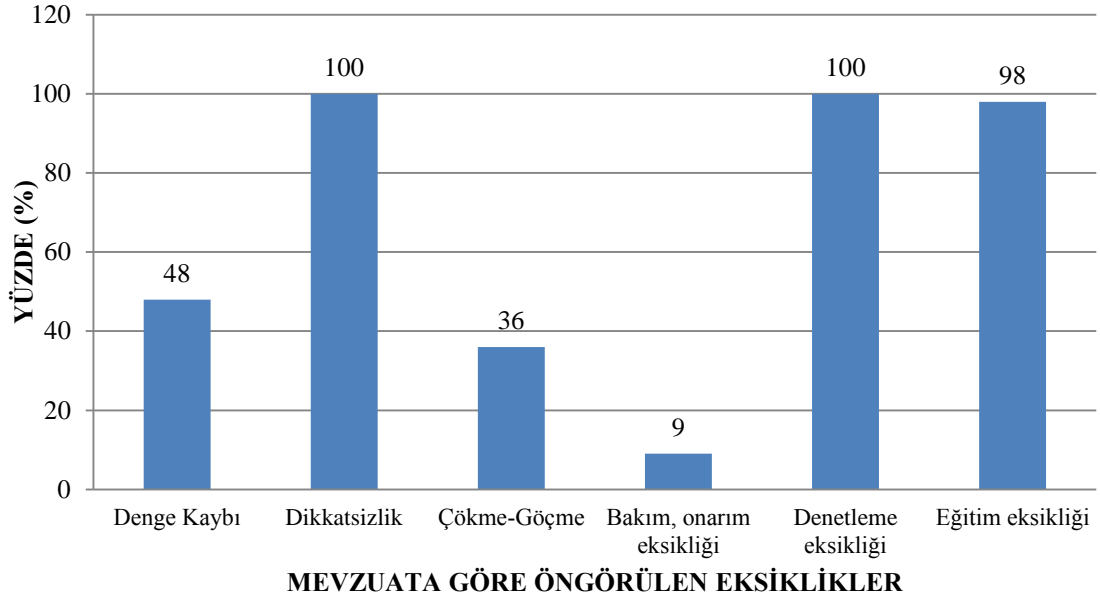
Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	45	31
Dikkatsizlik	139	96
Çökme-Göçme	44	30
Bakım, onarım eksikliği	13	9
Denetleme eksikliği	145	100
Eğitim eksikliği	138	95

Kalıpçılar arasında kazaya neden olan sebeplere bakıldığında denge kaybının % 48 ile genel ortalamadan yüksek olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi yüksekten düşme oranlarının yüksek olmasıdır (Şekil 4.28.). Frekanslara bakıldığında 21 kazazede ile denge kaybının en fazla olduğu zanaat kalıpcılığıdır (Çizelge 4.26.).

Kalıpçıların hem kalıbı çakıp, hem de üzerinde çalışmasından dolayı % 36 ile çökme-göçme ortalaması genel ortalamanın üstündedir. Çizelge 4.26.' da ki 16 kazazede ile çökme-göçme frekansı en yüksek zanaat kalıpcılığıdır.

Dikkatsizlik ve işverenin denetleme eksikliği kalıpçıların geçirdiği kazaların tamamında, eğitim eksikliğinin ise tamamına yakınında olduğu görülmektedir. Erdiş, vd. (2013), yaptıkları çalışmada yüksekten düşmelerin genellikle dikkatsizlik ve denge kaybı nedeniyle meydana geldiği sonucuna varmışlardır. Tez çalışmamızda kalıpçıların % 50' si yüksekten düşerek kaza geçirmişlerdir. Denge kaybının % 48 ve dikkatsizliğin % 100 olması, Erdiş, vd. (2013) çalışmasına paralellik göstermektedir.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

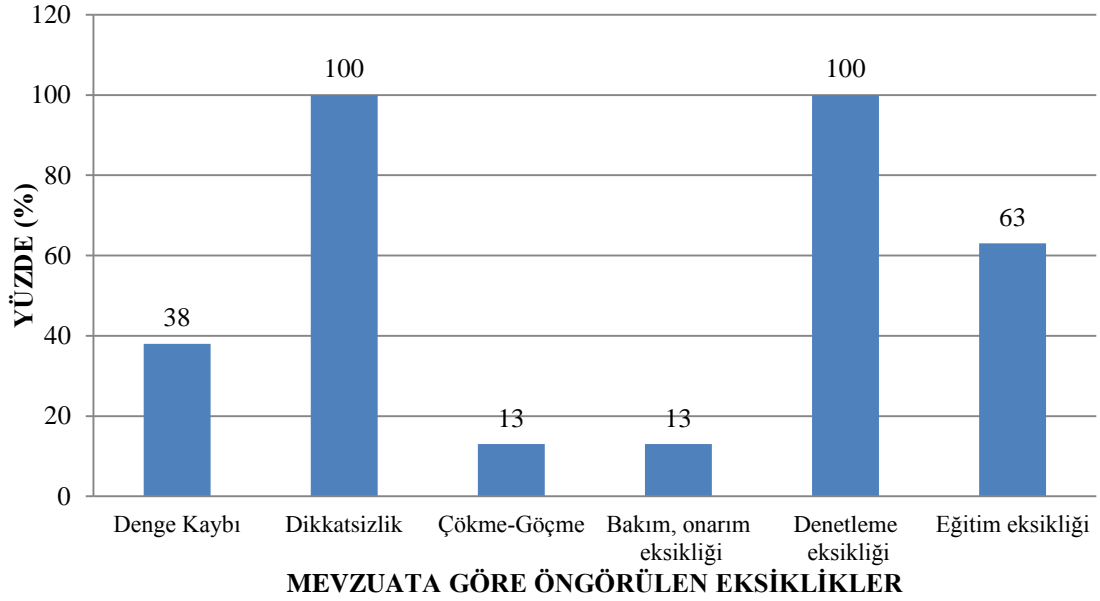
Şekil 4.28. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre kalıpcıların geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

Çizelge 4.26. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre kalıpcıların geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	21	48
Dikkatsizlik	44	100
Çökme-Göçme	16	36
Bakım, onarım eksikliği	4	9
Denetleme eksikliği	44	100
Eğitim eksikliği	43	98

Demircilerin geçirdiği kazaların nedenlerine baktığımız zaman eğitim eksikliğinin genel ortalamaya göre düşük olduğu görülmektedir. (Şekil 4.29.) Denge kaybı ve bakım onarım eksikliğinin genel ortalamanın üstünde, çökme-göçme değerinin ise genel ortalamadan düşük olduğu görülmektedir. Demirci kazazedelerin tamamında dikkatsizlik ve işverenin denetleme eksikliği bulunmaktadır.

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.29. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre demircilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

Çizelge 4.27. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre demircilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

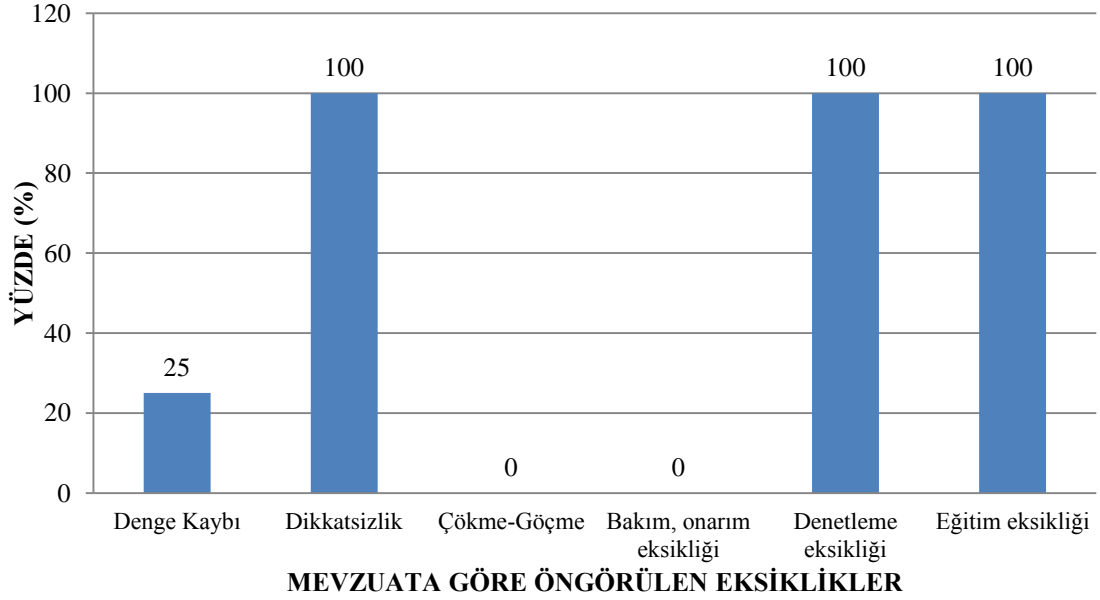
Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	3	38
Dikkatsizlik	8	100
Çökme-Göçme	1	13
Bakım, onarım eksikliği	1	13
Denetleme eksikliği	8	100
Eğitim eksikliği	5	63

Elektrikçilerin geçirdiği kazaların nedenleri Şekil 4.30.'da görülmektedir. Elektrikçiler genellikle kalıp üzerinde ve dış cephede çalışmadıkları için çökme ve göçmeye maruz kalmadıkları tahmin edilmektedir. Bu nedenle elektrikçilerin geçirdiği kazalardan hiçbirinin sebepleri arasında çökme ve göçme bulunmamaktadır (Çizelge 4.28.). Bakım onarım eksikliği de elektrikçi kazazedelerin geçirdiği kazaların nedenleri arasında yer almamaktadır.

Elektrikçilerin geçirdiği kazaların sebepleri arasında denge kaybının oranı, tüm kazazedelerin geçirdiği kazaların sebepleri arasındaki denge kaybı oranından düşük

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

çıkmıştır. Elektrikçilerin geçirdiği tüm kazalarda dikkatsizlik, işverenin denetleme eksikliği ve eğitim eksikliği kaza sebepleri arasındadır.

Şekil 4.30. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre elektrikçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

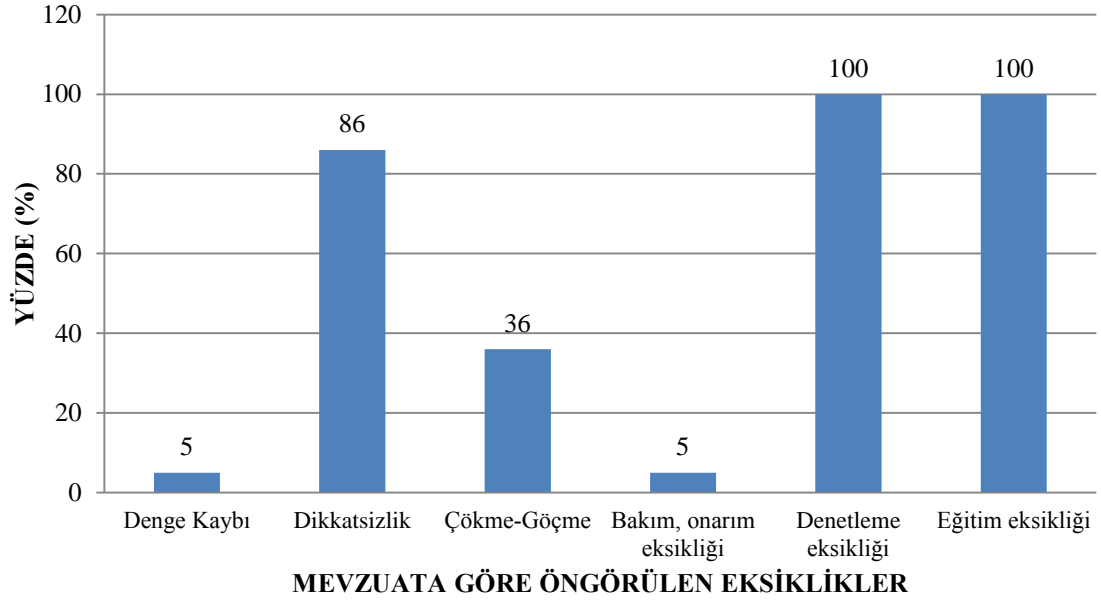
Çizelge 4.28. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre elektrikçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	1	25
Dikkatsizlik	4	100
Çökme-Göçme	0	0
Bakım, onarım eksikliği	0	0
Denetleme eksikliği	4	100
Eğitim eksikliği	4	100

Düz işçilerin uzmanlık alanı olmadığı için daha çok temizlik, taşıma, yükleme, boşaltma gibi işlerde çalışması nedeniyle düz işçilerin geçirdiği kazaların sebepleri arasında denge kaybı oranı % 5 ile genel ortalamanın çok altındadır (Şekil 4.31.).

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çökme-göçme oranı tüm kazalar içindeki genel ortalamanın üstünde, dikkatsizlik ve bakım-onarım eksikliğinde ise genel ortalamanın altındadır. Düz işçilerin geçirdiği tüm kazalarda işverenin denetleme ve eğitim eksikliği yer almaktadır.

Şekil 4.31. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre düz işçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

Çizelge 4.29. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre düz işçilerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

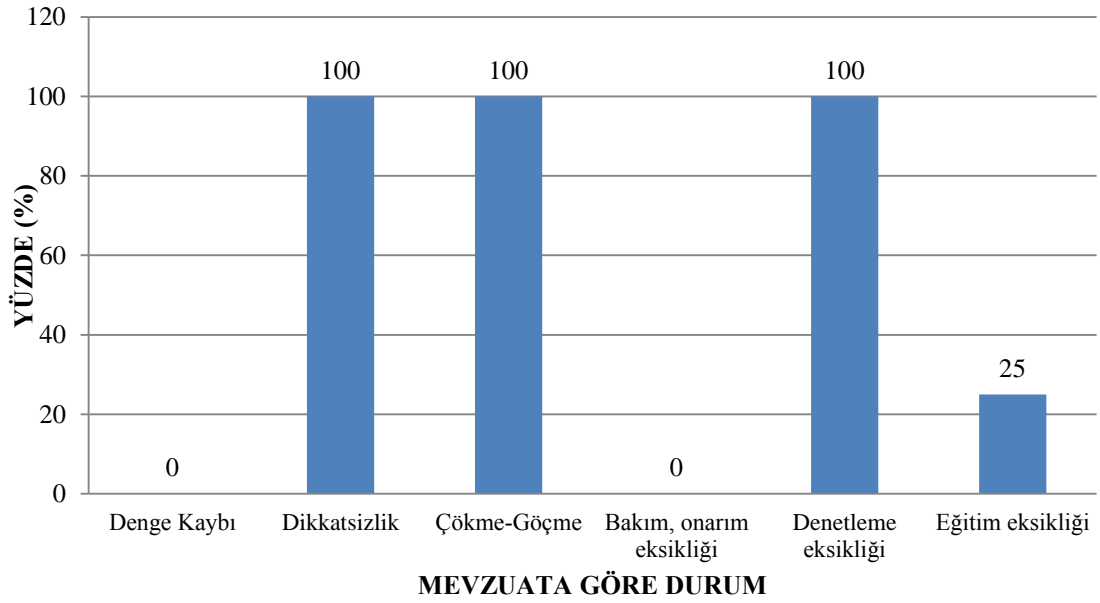
Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	1	5
Dikkatsizlik	19	86
Çökme-Göçme	8	36
Bakım, onarım eksikliği	1	5
Denetleme eksikliği	22	100
Eğitim eksikliği	22	100

Bilirkişi raporlarında tahkimat ve kavlak işleriyle uğraşan işçilerde denge kaybı vakasına hiç rastlanmamıştır, bunun sebebinin çalıştıkları alanların yer altında olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışma ortamlarından kaynaklı olarak tüm kazalarda çökme ve göçme meydana gelmiştir. Kazazedelerin kaza geçirme sebepleri arasında çökme-göçme oranının en

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

fazla yaşandığı inşaat zanaatı tahkimat ve kavladır. Şekil 4.32.'ye bakıldığında eğitim eksikliği % 25 ile genel ortalamanın çok altındadır. Yeraltı çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verildiğine dair belge bulunma oranı genel ortalamadan yüksektir. Toplu çalışma alanları olduğu için resmi denetimin yeraltı inşaat işlerinde daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle eğitim eksikliğine yönelik belge eksikliğinin bulunmadığı düşünülmektedir. Tüm kazalarda dikkatsizlik ve işverenin denetleme eksikliğine rastlanmıştır. Devebakan (2007), yaptığı çalışmada İSG konusunda en önemli taraflardan olan devletin, İSG ile ilgili bilincin yaratılması amacıyla, eğitim ve öğretime önem vermesi gerektiği belirtmiştir. Çalışmamızda çıkan sonuçlar Devebakan'ı destekler niteliktedir.

Şekil 4.32. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

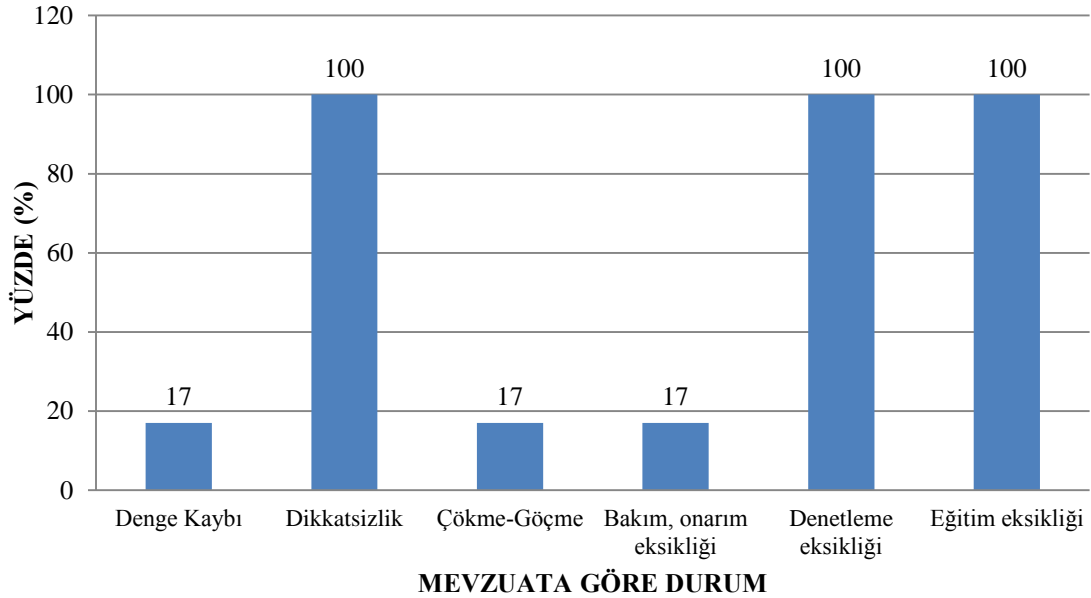
Çizelge 4.30. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı tahkimat ve kavlak olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	0	0
Dikkatsizlik	4	100
Çökme-Göçme	4	100
Bakım, onarım eksikliği	0	0
Denetleme eksikliği	4	100
Eğitim eksikliği	1	25

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza nedenleri arasında bakım onarım eksikliği genel ortalamanın üstündedir ve kaza sebepleri arasında bakım-onarım eksikliğinin en yüksek oranda bulunduğu zanaat, çelik imalatıdır (Şekil 4.33.). Bakım onarım eksikliği oranlarının yüksek olmasının temel sebebi çelik işçiliğinde teknolojinin diğer inşaat işlerine göre daha fazla kullanılmasıdır.

Denge kaybı ve çökme göçme oranları genel ortalamanın altındadır. Dikkatsizlik, işverenin denetleme eksikliği ve eğitim eksikliği uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin geçirdiği tüm kazalarda görülmüştür.

Şekil 4.33. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

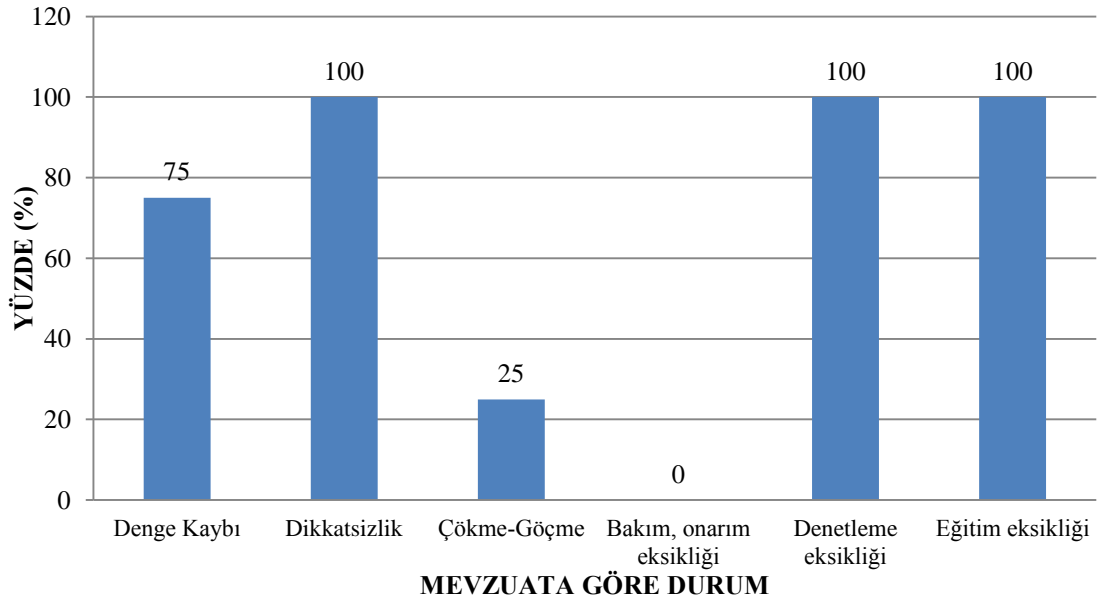
Çizelge 4.31. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	1	17
Dikkatsizlik	6	100
Çökme-Göçme	1	17
Bakım, onarım eksikliği	1	17
Denetleme eksikliği	6	100
Eğitim eksikliği	6	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamızda duvar zanaatına sahip işçilerin hepsinin yüksekten düşme sonucu kaza geçirmesinden dolayı denge kabı nedeniyle kaza geçirme oranı genel ortalamanın iki katından yüksektir. Duvar işlerinde mekanik teçhizat kullanılmadığından bakım onarım eksikliğinin kazanın nedenleri arasında hiç yer tutmamaktadır. Çökme-göçme oranı ise % 25 ile genel ortalamadan düşüktür.

Dikkatsizlik, işverenin denetleme eksikliği ve eğitim eksikliği kazazedelerin tamamının kaza geçirme sebepleri arasında yer almaktadır (Çizelge 4.32.).

Şekil 4.34. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı duvar olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

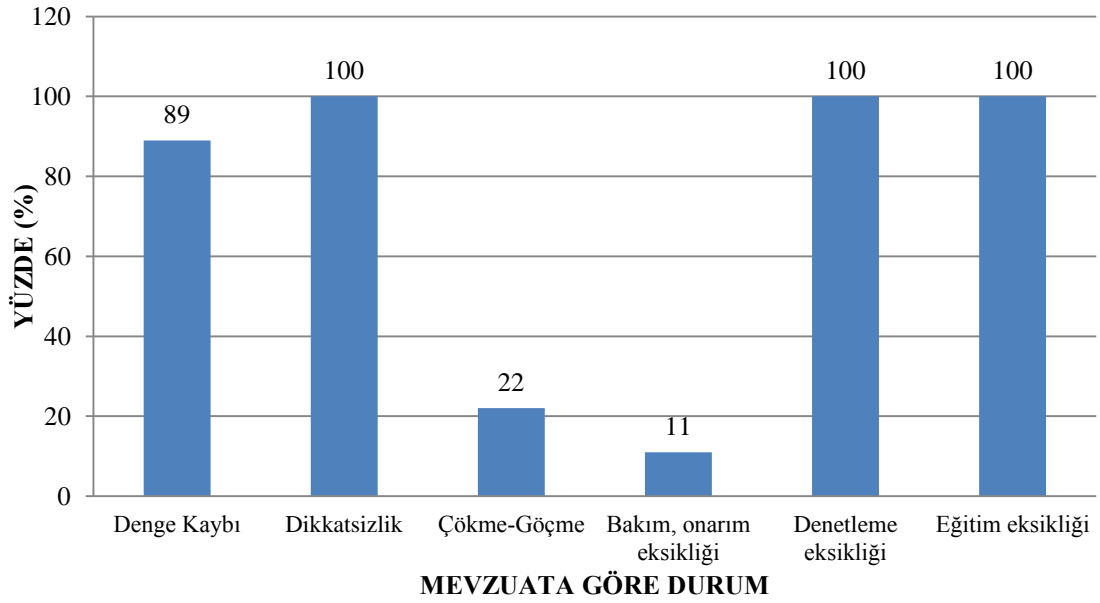
Çizelge 4.32. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı duvar olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	6	75
Dikkatsizlik	8	100
Çökme-Göçme	2	25
Bakım, onarım eksikliği	0	0
Denetleme eksikliği	8	100
Eğitim eksikliği	8	100

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamızda sıva ve izolasyon zanaatına sahip işçilerin hepsinin yüksekten düşme sonucu kaza geçirilmesinden dolayı denge kaybı nedeniyle kaza geçirme oranı % 89 ile en yüksek inşaat iş kolunu oluşturmaktadır (Şekil 4.35.). Çökme-göçme ve bakım, onarım eksikliği genel ortalamanın altındadır.

Dikkatsizlik, işverenin denetleme eksikliği ve eğitim eksikliği, sıva ve izolasyonla uğraşan kazazedelerin tamamının kaza geçirme sebepleri arasında yer almaktadır (Çizelge 4.33.).

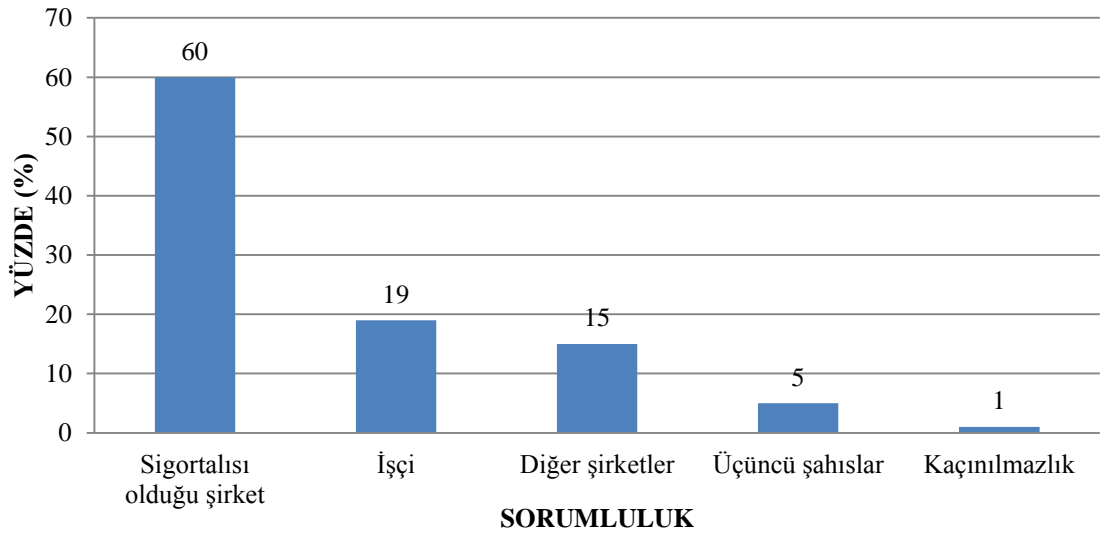
Şekil 4.35. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı sıva ve izolasyon olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ve yüzdeleri

Çizelge 4.33. Çalışmadaki bilirkişi raporlarına göre uzmanlık alanı sıva ve izolasyon olan kazazedelerin geçirdiği iş kazalarına sebep olan etmenler ile bunlara ait frekans ve yüzdeler

Kazanın Nedeni	Frekans	%
Denge Kaybı	8	89
Dikkatsizlik	9	100
Çökme-Göçme	2	22
Bakım, onarım eksikliği	1	11
Denetleme eksikliği	9	100
Eğitim eksikliği	9	100

4.3. Bilirkişi Raporunun “ Sonuç ve Kanaat ” Bölümünün Değerlendirilmesi

Şekil 4.36.’da çalışmamızdaki bilirkişi raporlarında elde edilen veriler ışığında bilirkişilerin vardığı sonuçların ortalamaları görülmektedir. İş kazasının meydana gelmesinde sorumluluk oranlarını gösteren bu grafikteki verilerden kaçınılmazlığın % 1 olması, kazaların tesadüf olmadığını ve % 99 oranında önlenebilir olduğunu göstermektedir. Kazazedenin sigortalısı olduğu şirketin kazanın olmasındaki sorumluluk oranı ile diğer sorumlu şirketlerin oranları birleştirildiğinde % 76 oranında kusurlunun şirketler ve izledikleri iş sağlığı güvenliği politikalarının olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. % 19 oranında ise işçiden kaynaklandığı, işçilerin kendilerini koruma bilincine bile sahip olmadıkları görülmektedir.

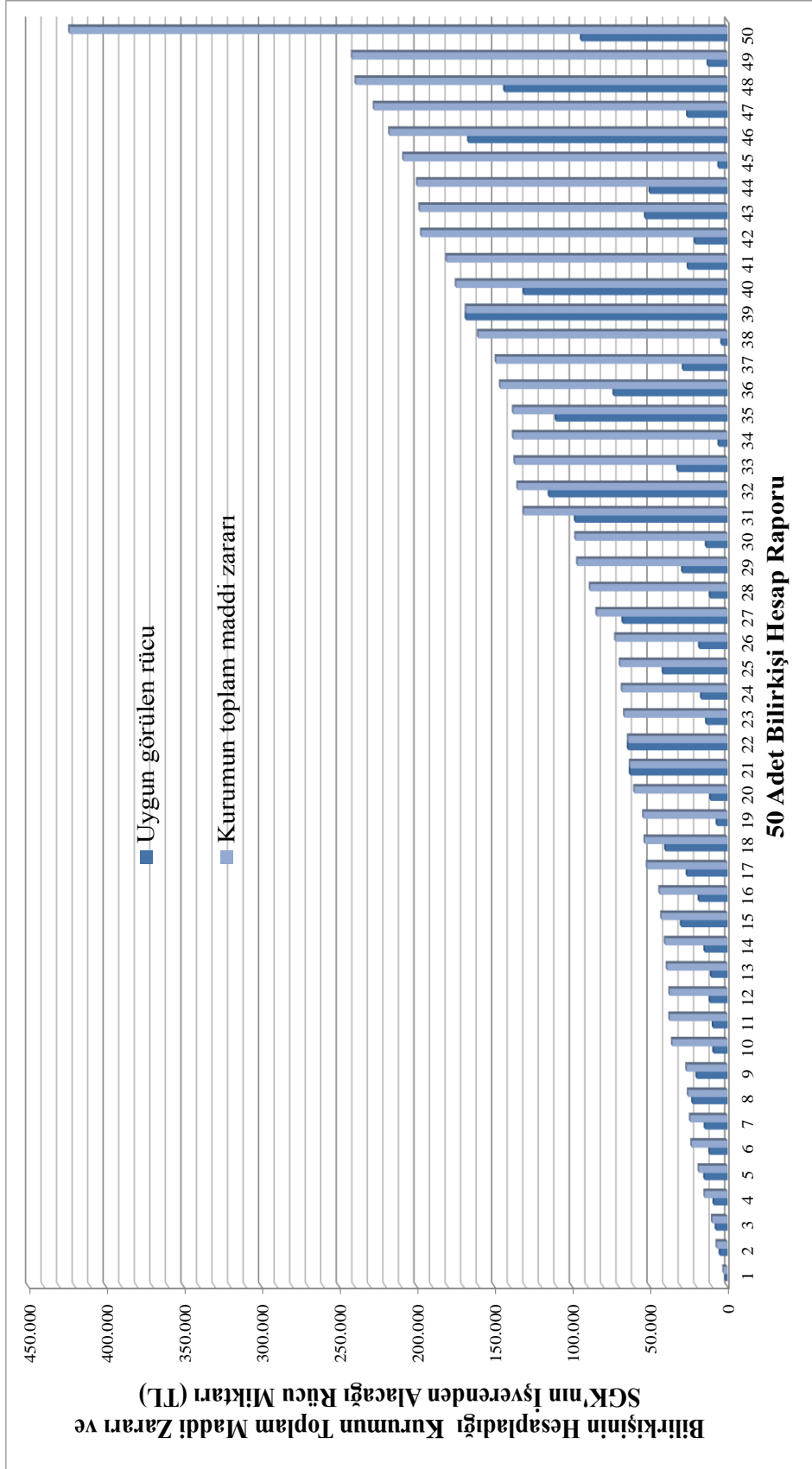
Şekil 4.36. Çalışmadaki inşaat iş kazalarının meydana gelmesinde sorumluluk oranları

Çizelge 4.34. Çalışmadaki inşaat iş kazalarının meydana gelmesinde sorumluluk oranlarına ait frekans ve yüzde değerleri

İş Kazasının Meydana Gelmesinde Sorumluluk Oranı	Frekans (%)	%
İşçi	19	19
Sigortalısı olduğu şirket	60	60
Üçüncü şahıslar	5	5
Kaçınılmazlık	1	1
Diğer şirketler	15	15
Toplam	100	100

4.4. Bilirkişi Hesap Raporlarının Değerlendirilmesi

Bilirkişi hesap raporu bulunan 50 adet kazadan alınan verilerle kazazedelerin son durumlarına bağlı olarak kurumun ortalama zararı ve bilirkişi raporlarında yer alan suç oranlarına bağlı olarak şirketten tanzim edilmesine karar verilen ortalama alacaklar hesaplanmıştır (Şekil 4.37.). Çalışmamızdaki verilere göre her iş kazasının şirketlere ortalama maliyeti 40085 TL ve SGK' ya ortalama maliyeti 104407 TL'dir. Bu bedellere tazminat davalarındaki miktarlar dâhil değildir. Sağlık giderleri, ölüm ve malul olma durumunda emekliliğe kadar olan kazancının tamamı, sürekli iş göremezlik halinde emekliliğe kadar olan aktif dönem kazancının kazanma gücü kaybı oranındaki bedeli, pasif dönem geliri ve ölüm halinde yakınlarına yapılacak yardım ile cenaze ödeneği bu bedeli oluşturmaktadır. Bu 50 kazanın, kazazedenin son durumuna bağlı yüzde ve frekansları Çizelge 4.35.'de görülmektedir. Bu veriler, bilirkişi hesap raporlarından alınan verilerin 2014 yılındaki karşılığına dönüştürülmüş halidir. Bu dönüşüm gerçekleştirilirken Bölüm 1'deki Çizelge 1.2. deki karne katsayısı değerleri kullanılmıştır. Verilere göre ölüm halinde ortalama ödenen miktar göz önünde bulundurulursa bir işçinin hayatı boyunca tüm kazancının ne kadar düşük olduğu ve ülkemiz koşullarında kazazedenin aylık aldığı paranın açlık sınırına bile erişmediği açıktır. Bilirkişi hesap raporu bulunan ve ölümle sonuçlanan kazalarda kazazedelere ortalama 93432 TL ödeme yapılmıştır. Aylık açlık sınırının 2014 şubat TÜİK verilerine göre 1165 TL olduğu ülkemizde ölüm halinde verilen ortalama miktarların 93432 TL ile azlığı dikkat çekmektedir. Çünkü bu miktarın içinde sadece çalışma hayatı boyunca kazanacağı toplam kazancı değil yukarıda belirttiğimiz farklı maddi unsurlarda yer almaktadır. Bunun temel sebebinin asgari ücretten yatırılan işçi sigortalarının olduğu düşünülse de, işçilerin ülkemizdeki gelir düzeyinin asgari ücretin çok üstünde olmadığı açıktır. Baradan (2006), yaptığı çalışmada mahkeme sonucunda verilen cezaların yeteri kadar caydırıcı olmadığına yer vermiştir. Şamiloğlu (2008), yaptığı çalışmada ise iş kazası ve meslek hastalığı sonucu SGK tarafından sağlanan yardımların yeterli boyutlara ulaşmadığı belirtilmiştir. Durmaz (2009), da yaptığı çalışmada iş kazaları sonucu ödenen tazminatların düşük olduğunu gözlemlemiştir. Baradan, Şamiloğlu ve Durmaz'ın bu görüşleri tezimizi doğrular niteliktedir.

Şekil 4.37. Çalışmadaki bilirkişi hesap raporlarında hesaplanan kurumun zararı ve işverenden isteyebileceği rücu miktarları

4.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.35. Bilirkişi hesap raporu bulunan kazazedelerin son durumlarına bağlı frekans ve yüzdeleri

Kazazedenin Son Durumu	Frekans (Kişi)	%
Geçici iş göremezlik	7	14
Sürekli iş görmezlik	21	42
Malul	2	4
Ölüm	20	40
Toplam	50	100

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu çalışmada, inşaat iş kazalarına ait SGK tarafından açılmış rücu davalarına ait 196 adet bilirkişi raporu ve 50 adet bilirkişi hesap raporu kullanılmıştır. Çalışmada bu raporlardan alınan verilerin istatistik analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler aşağıda sunulmaktadır.

1. Çalışmanın 2014 yılında yapılmasına karşın 2010 yılından sonraki yıllara ait bilirkişi raporlarının 6 adet olduğu görülmüştür. Bu nedenle bilirkişi raporlarının hazırlanmasının uzun sürdüğü, ülkemizde iş kazalarının dava sürecinin çok uzun olduğu düşünülmektedir.
2. Çalışmamıza göre inşaat sektöründe iş kazalarının en fazla mayıs ayında meydana geldiği görülmüştür. Bu durumun oluşmasının temel sebebinin Mayıs ayının, inşaat işlerinin yapılmasına elverişsiz olan kış mevsiminden sonra gelmesi, tüm ülkede kış aylarında yavaşlayan ve hava koşullarının uygunlaşmasını bekleyen inşaat sektörünün aniden harekete geçmesinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Bunun dışında bahar aylarının hava koşullarının, yazların sıcak, kışların soğuk geçtiği ülkemizde çalışmaya yaz ve kış mevsimlerinden daha uygun olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kış aylarında kazaların azalması ise inşaat sektöründeki imalatın genel olarak açık havada yapılması ve ıslak alanlarda yapılamamasından kaynaklı, inşaat sektöründe kış aylarında çalışan sayısındaki azalmanın etkili olduğu tahmin edilmektedir.
3. Çalışmamızda ayları onar günlük eşit dilimlere ayırdığımızda ayın ilk 10 gününden son 10 gününe doğru, günlük ortalama kaza sayısının arttığı görülmüştür. Ortalama kaza sayısının artmasının temel sebebinin işçilerin maaşlarını aybaşında almaları ve ay sonuna doğru geçim sıkıntısı çekmeleri dolayısıyla dikkat eksikliğinin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ülkemizde sigortalı çalışılan hemen hemen her işte maaşlar aybaşında ödenmektedir, işçi ailelerinin hane gelirleri bu sisteme uyum sağlamış, dolayısıyla psikolojik etkisi bu çalışmada görülmüştür.

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

4. Çalışmamızda 160 kazadan 39'u hafta sonu, 121'i hafta içi gerçekleşmiştir. Hafta sonu her gün ortalama toplam 19,5, hafta içi her güne ortalama toplam 24,2 kaza meydana gelmiştir. İşçilere haftanın bir gününde kesintisiz 24 saatten az olmamak üzere hafta tatili verilmesinin zorunlu olduğu ülkemizde tatillerin genel olarak hafta sonu verildiği düşünüldüğünde hafta içi ile hafta sonu arasındaki farkın az olduğu düşünülmektedir. Bunun temel sebebinin ise işçilerin hafta sonu bile çalıştırılarak, yasal çalışma sürelerinin aşılması olduğu tahmin edilmektedir.
5. Çalışmamızdaki iş kazalarının meydana geldiği günlere bakıldığında ilk sırada salı günü, ikinci sırada ise cumartesi günü yer almaktadır. Cumartesi gününün hafta içi birçok günden daha yüksek olmasının temel sebebinin inşaat işlerinin ağır ve güç gerektiren işler olması nedeniyle haftanın yorgunluğunun etkisi ile gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Kazaların yaklaşık % 9'u pazar günü meydana gelmiştir. Ülkemizde genel olarak iş yerlerinde hafta tatili Pazar günü verilmektedir. Buna rağmen kaza gerçekleşme yüzdesi yüksektir. Bu durumun yasal çalışma sınırlarının aşılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.
6. Çalışmamızda bir günü oluşturan 24 saat, üçer saatlik dilimlere ayrılarak kazaların en çok hangi saat diliminde gerçekleştiği araştırılmıştır. İş kazalarının % 31 ile saat 9 ile 12 aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. Bunun temel sebebinin inşaat işlerinin genel olarak saat 8 ile saat 17 arasında yapılması, beden gücüne dayanan bir iş olmasından dolayı, işe başlanmasından bir süre sonra yorgunluğun artması, açlık ve öğle saatlerine yaklaşırken hava sıcaklığının artmasının olduğu tahmin edilmektedir. Kaza yoğunluğunun en fazla olduğu ikinci saat dilimi ise saat 12 ile 15 aralığı olmuştur. Saat 12 de yemek molası verilmesi yorgunluğu bir miktar azaltsa da hava sıcaklığının saat 12 ile 15 arasında yüksek olması, bu saatte gerçekleşen kazaların toplam kazaların % 20'sini oluşturmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Günün 03.00-06.00 bölümü haricinde inşaat iş kazalarının meydana geldiği görülmüştür. Bu duruma neden olan temel sebebin, ülkemizde işçilerin çalışma sürelerinin çok esnek olmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.
7. Yaptığımız çalışmadaki kazazedelerin yaş ortalaması 34,3 tür. Çalışmada her yaş grubundan kazazedenin olmasının sebebinin inşaat işlerinin ağır iş sınıfına girmesi dolayısıyla genellikle paraya ihtiyacı olan insanların bu işleri yapması olduğu düşünülmektedir.

8. Yaptığımız çalışmada kazazedelerin yaş aralıkları beş yaş aralıkla dilimlere ayrılmıştır. Kazazedelerin en fazla 26-30 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. 26-30 yaş aralığında yoğunlaşma olmasının nedeninin inşaat işlerinin ağır beden gücü gerektirmesinden dolayı insanların mecbur kalmadan bu işleri seçmemesi, inşaat işlerinde çalışan insanların birçok işte çalıştıktan sonra başarılı olamaması durumunda da bu işleri tercih etmesi, inşaat işçiliği mesleğine geç başlanmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. 26 ile 30 yaş aralığındaki işçilerin bu işlerde çalışmaya yeni başladığı, deneyimsiz olduğu düşünülmektedir.

9. Yaptığımız çalışmada kazazedelerin zanaatlarına bağlı yaş ortalamalarına bakıldığında yaş ortalaması en düşük zanaat çelik zanaatıdır. Çelik yapılar inşaat sektöründe daha çok deneyim ve ustalık gerektirmektedir. Bu nedenle çelik zanaatına sahip kazazedelerin yaş ortalamasının en düşük olmasının sebebinin çelik yapı sektöründe çalışanların işe tam hâkim olmamalarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

10. Kazazedelerin kaza anında çalıştığı proje tipleri inşaat ve onarım-bakım diye iki bölüme ayrılmıştır. Kazazedelerin % 94'ü inşaat, % 6'sı onarım-bakım işlerinde çalışmaktadır. Ülkemizde onarım-bakım işlerini genellikle inşaat firmaları yapmamaktadır. Onarım-bakım işlerini sigortasız ustalar ve işçiler yapmaktadır. Sigortalı olanlar ise kendi şirketlerinde çalıştıkları veya bireysel çalıştıkları için geçirdikleri kazaları bildirmemekte bu nedenle onarım-bakım oranının kazaların % 6'sını oluşturduğu tahmin edilmektedir.

11. Çalışmamıza konu olan iş kazalarının gerçekleştiği şantiyelerde imalatı yapılan yapı tipleri arasında ilk sırayı bina yapıları almıştır. Daha sonra, dekopaj-galeri-tünel ve su yapıları gelmektedir. Bu sonucun çıkmasındaki sebebin yapı tiplerindeki çalışan sayısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapı inşaatında küçük ölçekli firmaların çoğunlukta olmasının da yapı inşaatlarında kaza oranını arttırdığı tahmin edilmektedir.

12. Çalışmamızdaki kazazedelerin kaza esnasındaki görevlerine göre yüzdelerine bakıldığında eğitim seviyesi arttıkça kazazede sayısı azalmaktadır. Kazazedelerin çoğunluğunu % 63,2 ile işçiler oluşturmaktadır. İkinci sırayı ise % 19,5 ile ustalar almıştır. Tecrübeli işçi olan ustaların oranının yüksek olmasının temel sebebinin koruyucu önlemlerin yetersiz olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

seviyedeki işçilerin çalıştığı işin risklerini biliyor olması gerektiği bilirkışı raporlarında özellikle bahsedilmektedir. Önlemlerin alınması durumunda bu işçilerin kaza geçirmeyeceği tahmin edilmektedir.

13. Çalışmamızdaki kazazede işçi ve ustaların zanaatlarına bağlı oranlarına bakıldığında, en çok kazaya maruz kalan zanaat grubunu % 31 ile kalıpcılar oluşturmaktadır. Kalıpcıların oranının yüksek olmasının nedeninin yapının en üstünde tamamen boş bir alanda çalışmaktan dolayı yüksek risk altında olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İkinci en büyük paya sahip olan kesimi düz işçiler oluşturmaktadır. Düz işçilerin tam bir uzmanlık alanı bulunmadığından her işte görevlendirilmelerinin kalifiye olmamalarından dolayı kazalara maruz kaldıkları tahmin edilmektedir.

14. Çalışmamızdaki inşaat iş kazalarının % 35'ini yüksekten düşmeler oluşturmaktadır. Yüksekten düşerek kaza geçirenlerin yarısını kalıp işçileri oluşturmaktadır. Bu nedenle yüksekten düşerek kaza geçirenler arasında en büyük risk grubunu kalıpcılar oluşturmaktadır. % 13,2 ile sıva-izolasyon ve % 11,8 ile duvar işçileri takip etmektedir. Kalıpcıların binanın en üst katında çalışması ve önlem alınmadığı takdirde tutunacak hiçbir yerin bulunmamasından dolayı yüksekten düşme sonucu kaza geçiren işçi sayısının yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

15. Çalışmamızdaki yüksekten düşme ile kaza geçirenlerin ortalama düşme yüksekliği 15,4 metredir. Kazazedelerin düştükleri yükseklikler beşer metrelik aralıklara ayırıp incelendiğinde kazazedelerin % 55,2'sinin 0 ile 10 metre aralığındaki bir yükseklikten düştüğü görülmektedir. 0 ile 10 metre aralığından düşenlerin oranının yüksek olmasının sebebinin yükseklik azaldıkça önlem alma oranının azalması, dikkat etme oranının düşmesi ve düşük yükseklikli yapıların yapımının daha fazla olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

16. Her uzmanlık alanının, kendi uzmanlık alanında meydana gelen tüm kazalar içindeki yüksekten düşme ile kaza geçirenlerin payına bakıldığında duvar ve sıva-izolasyon işçilerinin geçirdiği kazaların tümü yüksekten düşmedir. Bu durumun oluşmasında duvar ve sıva-izolasyon işçilerinin yüksekte iskele üzerinde çalışması, kesici ve delici alet kullanmamasının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Çalışmamızda kalıpcıların geçirdiği kazaların % 65' i, boyacıların geçirdiği kazaların

% 50'si ve demircilerin geçirdiği kazaların % 42' si yüksekten düşerek meydana gelmiştir.

17. Çalışmamızdaki tüm kazazedelerin kazadan sonraki son durumuna bakıldığında % 52'si ölüm, % 23'ü sürekli iş göremezlik, % 22'si geçici iş göremezlik ve % 4'ü malüllük ile sonuçlanmıştır. Ölüm oranının % 52 olmasının, risk oranı yüksek işlerde önlem alınmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ölüm, malül kalma ve sürekli iş göremezlik oranları toplandığında, kazazedelerin % 78'inin ailelerinde, bu kazaların kalıcı izler bıraktığı düşünülmektedir. Kazazedelerin kazadan sonraki son durumuna göre, inşaat işlerindeki zanaatlar arasında frekanslara bakıldığında 25 ölüm, 4 malül ve 14 sürekli iş göremezlik ile ölüm, malül kalma ve sürekli iş göremez sayısı en fazla olan iş kolunu kalıpcı oluşturmaktadır. Geçici iş göremezlik frekansına bakıldığında ise zanaatı elektrik ve kalıp olan kazazedeler en yüksek değer olan 9 kişi ile en yüksek değeri paylaşmaktadırlar. Kalıpcılardaki geçici iş göremezliğin, genel geçici iş göremezlik oranına göre düşük olması ve genel olarak kalıpcı kazazede sayısının diğer zanaatlarla uğraşan kazazede sayılarından yüksek olması nedeniyle, kalıpcıların inşaat sektöründe en büyük risk altında bulunan işçi sınıfını oluşturduğu tahmin edilmektedir. Vasıfsız işçilerin kazadan sonraki son durumuna bakıldığında vasıfsız işçiler 18 ölüm ve 8 sürekli iş göremezlik sayısı ile ölüm ve sürekli iş göremezlik sayısı bakımından kalıpcılardan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Düz işçiler çalışmamızdaki zanaatlara göre kazazede sayısına bakıldığında da kalıpcılardan sonraki ikinci en fazla kaza geçiren grubu oluşturmaktadır. Bu nedenle inşaat işçileri arasında vasıfsız işçilerin kalıpcılardan sonra ikinci büyük risk grubunu oluşturduğu tahmin edilmektedir. Kazazedelerin kazadan sonraki son durum oranlarına bakıldığında inşaat işlerinde zanaatlar arasında % 33 sürekli iş göremezlik oranı ile sürekli iş göremezlik oranının en yüksek olduğu zanaat dalını demirciler oluşturmaktadır. Yine kazazedelerin kazadan sonraki son durum oranlarına bakıldığında % 75 geçici iş göremezlik oranı ile en yüksek olduğu zanaat dalını elektrikçiler oluşturmaktadır. Kazazedelerin kazadan sonraki son durumuna bakıldığında zanaat dalları arasında kaza sonucu ölüm oranı en yüksek zanaat % 86 ile duvarcılıktır. Uzmanlık alanı çelik olan kazazedeler kazadan sonraki son duruma bakıldığında % 17 ile inşaat işlerinde malul kalanların oranının en yüksek olduğu zanaat dalını oluşturmaktadır.

18. Çalışmamızdaki toplam 196 iş kazasının 13'ü uzuv kaybı ile sonuçlanmıştır. Kaza geçirenlerin % 7'si en az bir uzvunu kaybetmiştir. Uzuv kaybı ile sonuçlanan iş kazalarında kaybedilen uzuv ve oranlarına bakıldığında en büyük oranı % 57,1 ile el, kol ve el parmakları oluşturmaktadır. İnşaat işlerinin yüksek oranda el zanaatlarından oluşmasının bu sonucu doğurduğu tahmin edilmektedir. Aletlerdeki el, kol ve el parmaklarını koruma amaçlı donanımların bertaraf edilmesi veya çalışanların kişisel koruyucu donanımları kullanmamasının bu durumu tetiklediği düşünülmektedir.
19. Çalışmamıza konu olan 196 kazanın bilirkişi raporlarındaki bilgilerde kazanın meydana geldiği alanların sadece % 2 sinde kişisel koruyucu önlemlerin, % 1 inde toplu koruyucu önlemlerin mevcut olduğu görülmüştür.
20. Çalışmamızdaki iş kazalarının tamamında denetleme eksikliği tespit edilmiştir. Denetleme eksikliğinin kazaların tamamında bulunması, iş kazalarının iş yerlerinde önemsenmediğinin bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.
21. Çalışmamızdaki iş kazalarının % 96'sında dikkatsiz davranış, % 95'inde eğitim eksikliği, % 31'inde denge kaybı, % 30' unda çökme-göçme ve % 9'unda bakım-onarım eksikliği etkili olmuştur.
22. Frekanslara bakıldığında 21 kazazede ile denge kaybının en fazla olduğu zanaat kalıpcılıktır. 16 kazazede ile çökme-göçme frekansı en yüksek zanaat yine kalıpcılıktır.
23. Elektrikçilerin geçirdiği kazaların nedenleri arasında çökme-göçme ve bakım-onarım eksikliği yer almamaktadır.
24. Düz işçilerin geçirdiği kazaların nedenlerine baktığımız zaman denge kaybı yüzde 5 ile genel ortalamanın çok altında olduğu görülmektedir.
25. Tahkimat ve kavlak işleriyle uğraşan işçilerin geçirdiği kazaların nedenleri arasında denge kaybı vakasına hiç rastlanmamıştır, bunun sebebinin çalışmalarını zemin seviyesinde yapmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışma ortamlarından kaynaklı olarak tüm kazalarda çökme ve göçme meydana gelmiştir. Kazazedelerin kaza geçirme sebepleri arasında çökme-göçme oranının en fazla yaşandığı inşaat zanaatı tahkimat ve kavlaktır. Eğitim eksikliği % 25 ile genel ortalamanın çok altındadır. Yeraltı çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verildiğine dair belge bulunma oranı genel ortalamadan yüksektir. Toplu çalışma alanları olduğu için resmi denetimin yeraltı inşaat işlerinde daha fazla olduğu tahmin

edilmektedir. Bu nedenle eğitim eksikliğine yönelik belge eksikliğinin bulunmadığı düşünülmektedir.

26. Uzmanlık alanı çelik olan kazazedelerin kaza nedenleri arasında ekipman bakım-onarım eksikliği % 17 ile genel ortalamanın üstündedir ve kaza sebepleri arasında bakım-onarım eksikliğinin en yüksek oranda bulunduğu zanaat, çelik imalatıdır. Bakım onarım eksikliği oranlarının yüksek olmasının temel sebebinin çelik işçiliğinde teknolojinin diğer inşaat işlerine göre daha fazla kullanılması olduğu tahmin edilmektedir.

27. Çalışmamızda duvar zanaatına sahip işçilerin hepsinin yüksekten düşme sonucu kaza geçirmesinden dolayı denge kabı nedeniyle kaza geçirme oranı genel ortalamanın iki katından yüksektir. Duvar işlerinde mekanik teçhizat kullanılmadığından bakım-onarım eksikliği kazanın nedenleri arasında hiç yer tutmamaktadır.

28. Çalışmamızda sıva ve izolasyon zanaatına sahip işçilerin hepsinin yüksekten düşme sonucu kaza geçirmesinden dolayı denge kaybı nedeniyle kaza geçirme oranı yüzde 89 ile en yüksek inşaat iş kolunu oluşturmaktadır.

29. Çalışmamızdaki iş kazasının meydana gelmesinde sorumluluk oranları incelendiğinde işçinin sigortalısı olduğu şirket % 60 ile birinci sıradadır, bu oranı % 19 ile işçi, % 15 ile diğer şirketler, % 5 ile üçüncü şahıslar, % 1 ile kaçınılmazlık takip etmektedir. Kaçınılmazlığın % 1 olması, kazaların tesadüf olmadığını ve % 99 oranında önlenbilir olduğunu göstermektedir.

30. Çalışmamızda bilirkişi hesap raporu bulunan 50 adet kazadan alınan verilerle kazazedelerin son durumlarına bağlı olarak kurumun ortalama zararı ve bilirkişi raporlarında yer alan suç oranlarına bağlı olarak şirketten tanzim edilmesine karar verilen ortalama alacaklar hesaplanmıştır. Çalışmamızdaki verilere göre her iş kazasının (2014 yılı karne katsayıları ile dönüştürülmüş değerleri ile) şirketlere ortalama maliyeti 40085 TL ve SGK' ya ortalama maliyeti 104407 TL'dir. Bu bedellere tazminat davalarındaki miktarlar dâhil değildir. Sağlık giderleri, ölüm ve malul olma durumunda emekliliğe kadar olan kazancının tamamı, sürekli iş göremezlik halinde emekliliğe kadar olan aktif dönem kazancının kazanma gücü kaybı oranındaki bedeli, pasif dönem geliri ve ölüm halinde yakınlarına yapılacak yardım ile cenaze ödeneği bu bedeli oluşturmaktadır.

31. Bilirkişi hesap raporu bulunan ve ölümle sonuçlanan kazalarda kazazede yakınlarına ortalama 93432 TL ödeme yapılmıştır. Açlık sınırının 2014 şubat TÜİK verilerine göre 1165 TL olduğu ülkemizde ölüm halinde verilen ortalama miktarların 93432 TL ile yetersiz olduğu düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Ülkemizde çok uzun süren davaların sürelerinin kısaltılması gerekmektedir. Uzun süren davaların, kaza geçiren yoksul aileleri yıldırıldığı ve bu durumun işveren tarafından suiistimale neden olduğu tahmin edilmektedir.

Anayasamızın 17. maddesi herkesin yaşama hakkına sahip olduğunu açıkça belirtmektedir. Ülkemizdeki iş güvenliği denetimi yaşama hakkı gözönüne alındığında devletin yerine getirmesi gereken bir sorumluluktur. Tüm işyerlerinin devlet tarafından denetlenmesi devlete ağır yükler getirebilir fakat medeni toplumlarda hiçbir şey insan hayatından daha önemli olamaz. Resmi denetim müfettiş sayısı arttırılmadan da yapılabilir. Yapı ruhsatı alınması aşamasında devlet tarafından metrekare hesabıyla işverenden şantiye şefi ücretleri tanzim edilip, şantiye şeflerinin devlet tarafından görevlendirmeleri yapılarak şantiye şeflerinin resmi denetim mekanizmasıyla bütünleştirilmesi sağlanmalıdır. Şantiye şeflerinin işverenle maddi bağı koparıldığında, şantiye şeflerinin denetim kabiliyeti artacaktır. Şantiye şeflerinin eğitimi belirli periyotlarla devlet tarafından yapılmalıdır. Şantiyelere ihbar numaraları asılması sağlanarak, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan şantiye şefini şikâyet edebilmesine imkân sağlanmalıdır. İhmali bulunan şantiye şeflerinin bu sistemden çıkarılması ve caydırıcı yaptırımlarla cezalandırılması sağlanmalıdır. İhbar eden kişi veya kişilerin kimliklerinin gizliliği sağlanmalıdır. Bu sistem işverene de yarar sağlayacaktır. Yaptığımız çalışmada tüm kazalarda bilirkişiler tarafından işverenin denetleme eksikliği tespit edilmiştir. Şantiye şeflerinin yapacağı denetim, işverenlerin denetim eksikliği dolayısıyla suçlanmasının önüne geçeceği düşünülmektedir.

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmamızdaki bilirkişi raporlarında iş kazasının meydana gelmesinde sorumluluk oranları incelendiğinde işçinin sigortalısı olduğu şirket % 60 ile birinci sıradadır, bu oranı % 19 ile işçi, % 15 ile diğer şirketler, % 5 ile üçüncü şahıslar, % 1 ile kaçınılmazlık takip etmektedir. Bu oran içerisinde yapı denetim şirketlerine hiç sorumluluk atanmamıştır. Bunun temel sebebi her bilirkişi raporunun birbirinden esinlenilerek yazılması ve bu nedenle bilirkişi raporlarının değişen kanunlara uyum sağlayamamasından kaynaklanmasıdır. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanununun 2. maddesindeki yapı denetim kuruluşları ve görevleri başlığı altında iş yerinde, yapı denetim şirketlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyarma, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili bölge çalışma müdürlüğüne bildirme yükümlülüğü vardır. Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin yapı denetim kuruluşunun görev ve sorumlulukları başlıklı 5. maddesinde yapı denetim kuruluşlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki görevleri, inşaat alanında işçi sağlığı ve iş güvenliği ile çevre sağlığı ve güvenliğinin korunması için gereken tedbirlerin alınıp alınmadığını kontrol eder, şeklinde ifade edilmiştir. Yönetmeliğin bu maddesine göre, sorumluluğun sadece işin başında uyararak olmadığı denetleme işlevinin süreklilik arz edeceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle yapı denetim firmalarının sorumluluktan kaçamayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde inşaat işlerinde çalışanların maaşlarının düşük olmasının ay sonuna yaklaşıldığında işçileri psikolojik olarak etkilediği ve kazaları tetiklediği sonucuna karşı, işçi maaşlarının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. İşçilerin maaşlarının arttırılmasının işçilerin motivasyonunu arttıracak ve işlerine daha fazla konsantre olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda işçilerin haftalık yasal çalışma sürelerinin aşıldığı tahmin edilmektedir. Yukarıda önerdiğimiz resmi denetime bağlı şantiye şefliği sisteminin bu sorunu ortadan kaldıracak düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamızda cumartesi günleri kazaların arttığı tespit edilmiştir. İnşaat işlerinin ağır ve yorucu işler olmasından dolayı haftalık çalışma sürelerinin diğer işlerden ayrılarak yeni mevzuatların düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Pazar günleri ise şantiyelerde

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

çalışılması kesinlikle yasaklanarak, hafta tatilinin devlet tarafından garanti altına alınması sağlanmalıdır.

Çalışmamızda kazaların öğlen 9 ile 12 saatleri arasında en yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bunu 12 ile 15 saatleri arası takip etmiştir. Ağır ve yorucu bir iş olan inşaat işlerinde güneşin etkili olduğu saatlerde dinlenme sürelerinin artırılması ve sıklaştırılması gerektiği düşünülmektedir. İşçilerin beslenmelerine önem verilmesi gerekmektedir.

Çalışmamızdaki inşaat işlerinde çalışanların birçok işte çalıştıktan sonra çaresiz kaldıklarında bu tür işleri tercih ettiği tahmin edilmektedir. Bu nedenle ölüm oranının en fazla olduğu yaş aralığının 26-30 yaş olduğu ve bu dönemde genel olarak deneyimsiz olduğu düşünülmektedir. İnşaat işçilerinin bu işi isteyerek yapacak uzman kişilerden oluşması sağlanmalıdır. İnşaat işçilerinin teknik liselerde yetiştirilmiş eğitilmiş kişilerden oluşmasının kazaların azalmasına katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Çalışmamızda onarım-bakım işleriyle uğraşan işçilerin bireysel çalıştıkları için kazaları bildirmedikleri veya sigortalı olmadıkları düşünülmektedir. Onarım-bakım işlerinde çalışanların kayıt ve kontrol altında tutulması için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının çalışmalar yapması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmamızda yapı tipi olarak en fazla bina yapı tipinde inşaat iş kazalarının gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ticari amaçlı yapı yapan yüklenicilerin yukarıda önerdiğimiz şantiye şefliği sistemi ile iş sağlığı ve güvenliği konusunda kontrol altına alınacağı düşünülmektedir. Ayrıca yüklenicilere yaptırımlar uygulanarak, ticari kaygılarla insan hayatına kastetmeleri engellenmelidir.

Çalışmamızda inşaat işlerinde işçiler ve ustalar arasında en büyük risk grubunu kalıpcıların oluşturduğu tespit edilmiştir. Kalıpcıların binanın en üst bölümünde çalışmalarından dolayı kişisel önlemlerin alınması zorlaşmaktadır. Bu nedenle kişisel koruyucu önlemler alındıktan sonra toplu koruyucu önlemlerin binanın en üst

5.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

bölümünde kalıpcıların çalıştığı alanda diğer yapı bölümlerinden daha fazla arttırılması gerektiği ve özellikle yüksekte düşmelerini engelleyecek tedbirlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın genel olarak iş kazalarının oluşmasındaki sebeplerin anlaşılmasıyla, gerekli önlemlerin her düzeyde alınmasına ve bu sayede iş kazalarının azalmasına katkı sağlamasını bekliyoruz. Ülkemizin en başta insan hayatına hakkettiği değeri verdiğinin göstergesi olan azalmış sayıdaki iş kazaları böyle çalışmaların artması sayesinde gerçekleşecektir.

KAYNAKLAR

- 506 sayılı ‘‘Sosyal Sigortalar Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 29.07.1964, Resmi Gazete Sayısı: 11779.
- 1086 sayılı ‘‘Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 02.07.1927, Resmi Gazete Sayısı: 622.
- 2022 sayılı ‘‘65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’’ Resmi Gazete Tarihi: 10.07.1976, Resmi Gazete Sayısı: 15642.
- 3146 sayılı ‘‘Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’’ Resmi Gazete Tarihi: 18.01.1985, Resmi Gazete Sayısı: 18639.
- 4708 sayılı ‘‘Yapı Denetimi Hakkında Kanun’’ Resmi Gazete Tarihi: 13.07.2001, Resmi Gazete Sayısı: 24461.
- 4857 sayılı ‘‘İş Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 10.06.2003, Resmi Gazete Sayısı: 25134.
- 5326 sayılı ‘‘Kabahatler Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 31.03.2005, Resmi Gazete Sayısı: 25772.
- 5510 sayılı ‘‘Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 16.06.2006, Resmi Gazete Sayısı: 26200.
- 6098 sayılı ‘‘Borçlar Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 04.02.2011, Resmi Gazete Sayısı: 27836.
- 6100 sayılı ‘‘Hukuk Mahkemeleri Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 04.02.2011, Resmi Gazete Sayısı: 27836.
- 6251 sayılı ‘‘Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 06.04.2004, Resmi Gazete Sayısı: 25425.
- 6331 sayılı ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’’ Resmi Gazete Tarihi: 30.06.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28339.
- 11951 sayılı ‘‘Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 05.02.2008, Resmi Gazete Sayısı: 26778.
- 12511 sayılı ‘‘Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 11.10.2008, Resmi Gazete Sayısı: 27021.

- 15043 sayılı ‘‘Yapım İşlerinde Benzer İş Grupları Tebliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 11.06.2011, Resmi Gazete Sayısı: 27961.
- 16724 sayılı ‘‘Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 31.10.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28453.
- 16909 sayılı ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 26.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28509.
- 16923 sayılı ‘‘İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik’’ Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28512.
- 16924 sayılı ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28512.
- 16925 sayılı ‘‘İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği’’ Resmi Gazete Tarihi: 29.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28512.
- 74496 sayılı ‘‘Sosyal Sigorta Sağlık Hizmetleri Tüzüğü’’ Resmi Gazete Tarihi: 22.06.1972, Resmi Gazete Sayısı: 14223.
- Aghazadeh, E., Baytekin, Ş., Bilir, S., Genç, K., Timurlenk, İ., Yılmaz, B.S., Gürcanlı, G.E., Dünya'da ve Türkiye'de Yapı Makinaları Üretimi ve Makina Tiplerine Göre Kullanım Değerleri Üzerine Bir Araştırma, 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 29-44, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Antmen, B., Çelik, G.T., Oral, E.L., Şantiye Şefliği Kapsamında İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları, 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 83-92, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Baradan, S., Akboğa, Ö., Çetinkaya, U., Usmen, M.A., Ege Bölgesi İnşaat Sektöründe Yüksekten Düşme Kazalarının İstatistiksel İncelemesi, 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 139-148, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Baradan, S., Dikmen, Ü., Müngen, U., Aytekin, O., Sönmez, G., Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Mevzuatının İnşaat Sektörü Açısından İncelenmesi, Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi, 469(5), 6-14, 2011.
- Baradan, S., Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması, DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 8(1), 87-100, 2006.

- Baycık, G., Yeni Düzenlemeler Açısından İnşaat İşvereninin İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(2), 227-253, 2011.
- Bıyıklı, Ö., İSG’de Risk Değerlendirmesi İçin Çok Parametrelili Hiyerarşik Bir Model Önerisi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 120, 2011.
- Bostancı, Y., İş Sağlığı ve Güvenliğinde İdari Para Cezaları ve İtiraz Usulü , 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 57-82, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Bütüner, O., Uzun, D., İş Kazalarının Maliyetleri ve Hesaplamaları Üzerine Bir Araştırma, Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, 1-33, Düzce Üniversitesi Gümüşova Meslek Yüksekokulu, Düzce-Türkiye, 21-22 Ekim 2011.
- Çakar, Y., Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği, Mühendis ve Makina Dergisi, 50(592), 42-45, 2009.
- Çelik, Ç.A., Güç Kaybı Tazminatı Nedir Nasıl Hesaplanmalı, Erişim adresi: <http://www.tazminathukuku.com/gorus-bildirimleri/guc-kaybi-tazminati-nedir-nasil-hesaplanmali.htm>, Erişim Tarihi: 26.09.2014.
- Demirkesen, S., Dikmen, S.Ü., Özorhon, B., Demirtürk, Ö., İnşaat Sektöründe İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Sözleşmeler ile Arttırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme, 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 15-27, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Devebakan, N., Özel Sağlık İşletmelerinde İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği , Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 248, 2007.
- Deveci, S.E., İş Sağlığı ve Güvenliği Ders Notu, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ, 2010.
- Durmaz, T., Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı ve Yani Gelişmeler, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 138, 2009.
- Engin, S., Atalay, H.M., 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve 4857 Sayılı İş Kanunu’na Göre Yapı Denetiminde İş Güvenliği, 4. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 127-139, Konya-Türkiye, 1-3 Kasım 2013.

- Erdiř, E., Temel, C.D., Gerek, İ.H., Cořkun, H., İnřaat İřlerinde Yůksekten Důřmeyi Etkileyen Faktůrler ve Sonuřları, 4. İřçi Saęlıęı ve İř Gůvenlięi Sempozyumu, 161-171, Konya-Tůrkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Genç, R., Metalůrji Sektůründe İř Gůvenlięi ve İřçi Saęlıęının İstatistiksel Analizi, Yıldız Teknik Őniversitesi Fen Bilimleri Enstitůsű, Yůksek Lisans Tezi, İstanbul, 114, 2012.
- Gůlsoy, M.Z., Bilirkiřilik Hakkında Hukuki Bir İnceleme, Tůrkiye Můhendislik Haberleri Dergisi, Ocak, 1971.
- Gůneř, B., İř Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Gůvenlik Kurumu'nun İřverene Růcu Hakkı, Galatasaray Őniversitesi Sosyal Bilimler Enstitůsű, Yůksek Lisans Tezi, İstanbul, 214, 2011.
- Gůrgůlű, M., Yapı Őretiminin Temel Ařamalarında Alınacak Saęlık ve Gůvenlik Őnlemlerinin Geliřtirilmesine Yůnelik Bir Őneri, Çukurova Őniversitesi Fen Bilimleri Enstitůsű, Yůksek Lisans Tezi, Adana, 81, 2008.
- İnřaat Můhendisleri Odası, İř Saęlıęı ve Gůvenlięine řařı Bakmak, Tůrkiye Můhendislik Haberleri Dergisi, 455(3), 50-53, 2009.
- Kabakçı, M., AB İř Hukukunda İřverenin İř Saęlıęı ve Gůvenlięiyle İlgili Temel Yůkumlůlůkleri ve Tůrk Mevzuatının Uyumu, Marmara Őniversitesi Sosyal Bilimler Enstitůsű, Doktora Tezi, İstanbul, 514, 2009.
- Kamber, G., Bařaęa, H.B., Důnya'da ve Tůrkiye'de Yapı Makinaları Őretimi ve Makina Tiplerine Gůre Kullanım Deęerleri Őzerine Bir Arařtırma, 4. İřçi Saęlıęı ve İř Gůvenlięi Sempozyumu, 29-44, Konya-Tůrkiye, 1-3 Kasım 2013.
- Kaya, C., Růcuen Tazminat İstemiyle Açılan Davalarda Gůrevli Yargı Yerinin Belirlenmesi Konusunda Uyuřmazlık Mahkemesi Uygulaması, 70(1), 115-122, 2012.
- Meccek, H., Ceza Muhakemesinde Bilirkiřilik, Selçuk Őniversitesi Sosyal Bilimler Enstitůsű, Yůksek Lisans Tezi, Konya, 133, 2011.
- Můngen, U., İnřaat İřverenlerinin ve Teknik Elemanların İř Gůvenlięi Konusundaki Sorumlulukları ve Yaptırımlar, Tůrkiye Můhendislik Haberleri Dergisi, 469(5), 16-24, 2011.

- Ofluoğlu, G., Doğru, T., Türkiye' de İnaaat İŖ Kolundaki İŖ Kazalarının Ekonomik Boyutları, İŖ Hukuku ve İktisat Dergisi, 11(4), 183-218, 2011.
- Oral, E., İŖ Sağlığı ve Güvenliği Ders Notu, Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi İnaaat Mühendisliği Bölümü, Adana, 2013.
- Saat, M.B., İŖ Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Metotlarından Kontrol Listesi ve Matris Metotlarının Entegre Biçimde Bir İnaaat Ŗantiyesinde Uygulanması, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 133, 2009.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Tüm Yönleriyle Maluliyet, Yayın no: 78, 2013/11.
- Sözen, Ŗ., İnce, H., Dikici, F., Dıraçoğlu, D., İnce, N., Maluliyet (Meslekte alıŖma Gücü Kayıplarının) Hesaplanması, Klinik GeliŖim Dergisi, 22(adli tıp özel sayısı), 122-125, 2009.
- Ŗamilođlu, E., Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İŖ Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 90, 2008.
- Tarman, Z.D., BilirkiŖilik SzleŖmesinin Hukuki Niteliği ve BilirkiŖinin nc KiŖiye KarŖı Olan Sorumluluğu, İstanbül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbül, 122, 2005.
- Turan, E., Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Rücu Davaları, İstanbül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbül, 115, 2010.
- Tüzer, F.S., İstanbül Genelinde İnaaat İŖlerinde İŖ Sağlığı ve Güvenliği zerine Bir AraŖtırma, İstanbül Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbül, 118, 2012.
- Oral, E., İŖ Sağlığı ve Güvenliği Ders Notu, Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi İnaaat Mühendisliği Bölümü, Adana, 2013.
- Umurkan, N., İŖ Güvenliği Ders Notu, Yıldız Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Fakültesi Elektrik Mühendisliği Bölümü, İstanbül, 2012.
- Usmen, M., Baradan, S., İnaaat Sektöründe İŖi Sağlığı ve İŖ Güvenliği Alanındaki İyileŖtirmeleri Etkileyen Faktörler: ABD rneği, Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi, 469(5), 40-48, 2011.

- Ünal, M.Ö., Aykaç, B., Yapı İşlerinde Asansör Kazaları ve Güvenlik Önlemleri, International Journal of Engineering Research and Development, 2(2), 13-19, 2010.
- Yılmaz, D., İstanbul Kent İçi Ulaştırma Şantiyelerinde Şehir Şantiyeciliği Bağlamında İSG ve ÇYS Uygulamalarının Durumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 267, 2009.
- Yılmaz, G., İş Kazalarından Doğan Sorumluluklar, Mühendis ve Makina Dergisi, 46(543), 3-11, 2005.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : İzzet Fatih ATASEVER
Doğum Tarihi : 04/11/1988
E-Posta Adresi : fatih_atasever@hotmail.com.tr

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite/Lise	Bitirme Yılı
Lise	Fen Bilimleri	İsmet Ayşe Behzatoğlu Anadolu Lisesi	2006
Lisans	İnşaat Mühendisliği	Çukurova Üniversitesi	2012
Lisans	Çevre Mühendisliği	Çukurova Üniversitesi	2013
Yüksek Lisans	İnşaat Mühendisliği	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Mustafa Kemal Üniversitesi Ortak Tezli Yüksek Lisans Programı	-

EKLER

EK-1: ÇALIŞMAMIZDA KULLANILAN BİLİRKİŞİ RAPORLARINDAN BİRİ

BİLİRKİŞİ RAPORU

T. C.

İŞ MAHKEMESİ HAKİMLİĞİ'NE

SUNULMAK ÜZERE

İŞ MAHKEMESİ HAKİMLİĞİ'NE

DOSYA NO.....: ██████████
TALİMAT NO.....: ██████████
DAVACI.....: SGK BAŞKANLIĞI
DAVALI.....: ██████████
KONU.....: Tazminat

Sayın Mahkemenizce resen bilirkişi seçilmemiz üzerine, yukarıda numarası, tarafları ve konusu yazılı dava dosyası münderecatı tetkik edilerek olayla ilgili yeterli kanaat hasıl oldu ve netice olarak iş bu rapor tanzim edildi.

I. OLAY:

██████████, 2007 tarihinde, ██████████ adresinde yapımı ██████████ San. ve Tic. Ltd. Şti. tarafından sürdürülen 8 Derslikli Okul İnşaatında, kalıp işçisi olarak çalışan ██████████ saat 11.00 sıralarında, inşaatın 4. katı zemin betonu üzerine yapılmış, 3 x 3 metre ebatlarında olan, bunun 2 metrelik kısmı içeride döşeme üzerine 10' luk çivilerle tutturulmuş olan ve 1 metrelik kısmı dışarı doğru konsol olarak çalışan ahşap platformun üzerinde perde beton kalıbını sökmeye çalışırken, ahşap platformu tutan çivilerin yerinden çıkması sonucu platform ile berber yaklaşık 12 metre yüksekten zemine düşerek yaralanır.

II. TESPİT EDİLEN HUSUSLAR:

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda, dosyada mevcut bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi yapılarak aşağıda belirtilen hususlar;

1. Kaza sonucu yaralanan işçi ██████████' in;

a. ██████████, 1956 doğumlu olup, kaza tarihi itibarıyla 51 yaşını doldurduğu,

b. Kayıtlara göre, işyerinde ██████████, 2007 tarihinde kalıpcı işçisi olarak çalışmaya başladığı,

c. Meydana gelen iş kazası sonucu meslekte kazanma gücünü % 52 oranında kaybettiği.

2. Olayla ilgili olarak ██████████, 2010 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi' ne ifade veren;

A. Kazalı ██████████' in özetle; işyerinde ██████████, 2007 tarihinde kalıpcı olarak çalışmaya başladığını, ██████████, 2007 tarihinde saat 11.00' de binanın dış cephe perde beton kalıbını sökmek için, inşaatın 4. katında zemin betonuna daha önce kalıpcı ustaların yapmış olduğu 3 x 3 metre ebatlarında olan, bunun 2 metrelik kısmı içeride döşeme üzerine 10' luk çivilerle tutturulmuş olan ve 1 metrelik kısmı dışarı doğru uzanmış olan ahşap platformun üzerinde kalıp tahtasını sökmeye çalışırken tahta iskelemin sallanmaya başladığını, 10' luk çivilerin yerinden çıktığını ve platformun yaklaşık 12 metre aşağı düştüğünü, işin girişinde veya devamı süresince Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışabileceklere Dair Sağlık Raporunun alınmadığını, herhangi bir iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmediğini, tahta asma iskelemin çıkıntısı dış kısmında korkuluk olmadığını, bu iskeleyi inşaatta çalışan ustaların çakmış olduğunu belirttiği.

B. Şirket Ortağı ██████████' ün özetle; kaza tarihinde şantiyede olmadığını, sonradan öğrendiğine göre, inşaatın arka kısmında kalıp panosunu sökmeye çalışan işçinin dengesini kaybederek düşmesi sonucu kazanın meydana geldiğini, işçilere işin girişinde veya devamı süresince Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışabileceklere Dair Sağlık Raporunun alındığını sanmadığını, herhangi bir iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmediğini, tahta asma iskelenin çıkıntısı dış kısmında korkuluk olmadığını, bu iskeleyi inşaatta çalışan ustaların çakmış olduğunu, bu iş iskelesinin kontrol ve muayenelerinin olmadığını, şantiyede bulunan malzemelerle işçilerce yapıldığını, işyeri için sağlık ve güvenlik planı oluşturulmadığını, koordinatörün ██████████ olduğunu belirttiği,

C. ██████████' in özetle; şantiyede inşaat mühendisi olarak görev yaptığını, ██████████.2007 günü ██████████' in 4. Katın dış kısmında kalıp sökmek isterken yüksekte düşmüş olduğunu, tahta asma iskelenin çıkıntısı dış kısmında korkuluk olduğunu hatırlamadığını, o platformu inşaatta çalışan kalıpcı ustalarının çakmış olduğunu, bu iş iskelesinin kontrol ve muayenelerinin olmadığını, şantiyede bulunan malzemelerle işçilerce yapıldığını belirttiği,

3. Olayla ilgili olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi tarafından düzenlenen ██████████.2010 tarihli İnceleme Raporunda, olayın meydana gelmesinde; işveren ██████████ İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.' nin % 75 oranında, kazazede işçi ██████████' in % 25 oranında kusurlu bulduklarının belirtildiği,

4. SGK Başkanlığı ██████████ Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezi Sürekli İş Göremezlik Derecesi Tespit Formunda ██████████' in sürekli iş göremezlik derecesinin % 52 (yüzde elli iki) olduğunun belirtildiği,

5. Mahkemenizce ██████████.2013 tarihinde yapılan celsede beyan veren;

A. ██████████' in özetle; kendisinin işyerinde ön muhasebe yetkilisi olarak çalıştığını, kazayı telefonla öğrendiğini, sonradan olay yerinde yaptığı incelemede sigortalının düştüğü yerin çalışması bitmiş bir yer olduğunu, sigortalının kalıbı bitmiş olan yerde bir kalıp parçasının betondan ayrılmadığını fark edince kimseye haber vermeden, emniyet kemerini ve baretini de almadan masa gibi bir yükseltici koyarak yaklaşık 3 metre mesafedeki yere çıkarak kalıbı sökmeye çalıştığı sırada düşmüş olduğunu, inşaat alanında kullanılmak üzere yeterli miktarda emniyet kemeri ve baret koyduklarını belirttiği,

B. ██████████' nin özetle; kendisinin halen davalı işyerinde inşaat ustası olarak çalıştığını, olay günü inşaat mahallinde olduğunu, kazalının kaza geçirdiği alanda herhangi bir çalışma olmadığını, kazalının kendilerine haber vermeden orada bulunan bir kalıp parçasını sökmek amacıyla, 3-4 metre yüksekte bulunan kısma çıkarak kalıbı sökmeye çalışırken pencere boşluğundan dengesini kaybederek düşmüş olduğunu, inşaat alanında güvenliği sağlamak için baret, emniyet kemeri gibi araçlar olduğunu ve kullandıklarını belirttiği,

6. Kaza sırasında yapılan iş, yüksekte yapılan bir çalışma olmasına rağmen işçilerin düşmelerine karşı gerekli teknik önlemlerin alınmayarak güvenli çalışma düzeninin temin edilmediği,

7. Stabilitesini kaybederek kazaya neden olan 3 x 3 metre ebadındaki ahşap konsol platformun, işyerinde çalışan işçiler tarafından yapıldığı, ancak teknik bir eleman tarafından kontrol edilerek uygunluğunun belgelendirilmediği,

8. İşveren tarafından, işçiye yapmakta olduğu işlerinde uyması gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerinin öğretilmediği,

9. Yüksekte çalışan işçiye zimmet karşılığı emniyet kemeri verilerek kullanılmasının sağlanmadığı,

10. Önceden, bu gibi durumlara karşı, işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin, çalışanlara, işyerine ve çevresine verebileceği zararların ve bunlara karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi amacıyla risklerin değerlendirilmediği, sağlık ve güvenlik planının oluşturulmadığı,

11. İşçi için Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışabileceğine dair sağlık raporunun alınmadığı,

12. İşyerinde, iş sağlığı ve güvenliği yönünden kontrol mekanizmasının kurulmadığı.

13. Kaza sırasında işçi [REDACTED]'nin kendi sağlığı ve güvenliği için gerekli dikkati göstermediği, tespit edilmiştir.

III. BELGE, BİLGİ, DELİL ve TESPİTLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Dava konusu olan kaza, yüksekte yapılan çalışmada gerekli teknik önlemlerin alınmayarak güvenli çalışma düzeninin temin edilmemesinden, işyerinde çalışan işçiler tarafından yapılan ahşap platformun uzman kişiler tarafından kontrol edilerek uygunluğunun belgelendirilmemesinden, çalışan işçiye uyması gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri konusunda eğitim verilmemesinden, risklerin değerlendirilerek sağlık ve güvenlik planı hazırlanmamasından, işçiye kişisel koruyucu donanımlar verilerek kullanılmasının sağlanmamasından, işçiye uygun sağlık raporu alınmamasından, işyerinde tam anlamı ile geniş bir kontrol mekanizması kurulmamasından ve işçinin de kişisel güvenliğini tehlikeye atmasından meydana gelmiştir.

A. İş Kanununun 77. maddesi gereğince işverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün sonucu olarak, yüksekte yapılan çalışmada gerekli teknik önlemlerin alınarak güvenli çalışma düzeninin temin edilmesini, ahşap platformun uzman kişiler tarafından kontrol edilerek uygunluğunun belgelendirilmesini, çalışan işçiye uyması gerekli sağlık ve güvenlik tedbirleri konusunda eğitim verilmesini, risklerin değerlendirilerek sağlık ve güvenlik planı hazırlanmasını, işçinin kişisel koruyucu donanımları uygun şekilde kullanmaları için her türlü önlemi almayan, işçi için sağlık raporu almayan ve işyerinde tam anlamı ile geniş bir kontrol mekanizması kurmayan **davalı işveren [REDACTED] İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti. kazanın meydana gelmesinde birinci derecede kusurlu bulunmuştur.**

1. Her işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için bu tüzükte belirtilen şartları yerine getirmek araçları noksansız bulundurmak gerekli olanı yapmakla yükümlüdür.

(İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 2)

İşverenin, işyerinde teknik ilerlemelerin getirdiği daha uygun sağlık şartlarını sağlaması; kullanılan makinelerle alet ve edevattan herhangi bir şekilde tehlike gösterenleri veya hammaddelerden zehirli veya zararlı olanları, yapılan işin özelliğine göre bu tehlike ve zararları azaltan alet ve edevatla değiştirmesi iş kazalarını önlemek üzere işyerinde alınması ve bulundurulması gerekli tedbir ve araçları ve alınacak diğer iş güvenliği tedbirlerini devamlı surette izlemesi esastır.

(İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 4)

2. Çalışma platformları, geçitler ve iskele platformları, kişileri düşmekten ve düşen cisimlerden koruyacak şekilde yapılacak, boyutlandırılacak, kullanılacak ve muhafaza edilecektir.

Yüksekte çalışmalar ancak uygun ekipmanlarla veya korkuluklar, platformlar, güvenlik ağları gibi toplu koruma araçları kullanılarak yapılacaktır.

(Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği Ek-IV Bölüm II Madde: 5 – 6)

3. İş ekipmanının güvenliğinin kurulma şartlarına bağlı olduğu durumlarda, ekipmanın kurulmasından sonra ve ilk defa kullanılmadan önce ve her yer değişikliğinde uzman kişiler tarafından kontrolü yapılacak, doğru kurulduğu ve güvenli şekilde çalıştığını gösteren belge düzenlenecektir. Kontrol sonuçları kayıt altına alınacak, yetkililerin her istediğinde gösterilmek üzere uygun şekilde saklanacaktır.

(İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık Ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği 7, 8-b)

4. İşverenler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının tesis edilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler. Bu amaçla, işverenler, çalışanları karşı karşıya buldukları mesleki riskler ve bunlarla ilgili alınması gerekli tedbirler konusunda işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim programlarını hazırlamak, eğitimlerin düzenlenmesini, çalışanların bu programlara

katılmasını sağlamak ve verilecek eğitim için uygun yer, araç ve gereç temin etmekle yükümlüdürler.

Sağlık ve güvenlik açısından özel önlem alınmasını gerektiren alanlarda çalışanlara özel eğitim verilir.

Verilen eğitimin sonunda bir ölçme ve değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonuçlarına göre eğitimin etkili olup olmadığı belirlenerek yeni eğitime ihtiyaç duyulup duyulmadığına karar verilir.

İşyerlerinde düzenlenen eğitimler belgelendirilir ve bu belgeler çalışanların özlük dosyalarında saklanır.

(Çalışanların İş Sağ. ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde: 4, 16, 17)

5. İşveren veya proje sorumlusu, yapı işine başlamadan önce, yapı alanında yürütülen faaliyetleri dikkate alarak, uygulanacak kuralları belirleyen bir sağlık ve güvenlik planı hazırlayacak veya hazırlanmasını sağlayacaktır. Yapı alanında bu yönetmeliğin Ek-II' de belirtilen işler yapılıyorsa, bu işlerle ilgili özel önlemler planda yer alacaktır.

Yapı üzerinde daha sonra yapılacak işler sırasında dikkate alınacak sağlık ve güvenlik bilgilerini içeren bir dosya hazırlayacaktır.

(Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği Madde: 5, 6, 7)

6. Her işveren, toplu koruma yöntemleri ile risklerin önlemediği veya tam olarak sınırlandırılmadığı durumlarda, kişisel koruyucu donanımlardan işçilerin sağlık ve güvenlikleri için gerekli olanları değerlendirecek ve işçilere verecektir.

İşveren, işçilerin kişisel koruyucu donanımları uygun şekilde kullanmaları için her türlü önlemi alacaktır.

(Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik Madde: 8, Ek-III)

İşçinin, iş güvenliği araçlarını kullanıp kullanmadığını denetlemeyen işveren, iş kazasından sorumludur.

(T. C. Yargıtay 9. Hukuk Da. E: 1979/ 5905, K: 1979/ 8813, T: 07.11.1979)

7. İşyerinde çalışan işçilere, yapacakları işlere bedenen elverişli ve dayanıklı olduklarını belirten "Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği" nde belirtilen örneğine uygun sağlık raporlarından alınacaktır. Sağlık raporu alınmadan, işçilerin işe alınmaları ve çalıştırılmaları yasaktır.

(İş Kanunu Madde: 86 – Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği : 5)

8. İş Kanununun 73. Maddesi gereğince işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve güvenliğini korumak için gerekli olanı yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğün sadece önlem almakla yetinilebileceği anlamı taşımadığı, alınan önlemlere uyulmasının temin anlamında bulunduğu da açıktır. Başka bir deyişle işveren, işyerinde geniş anlamda doğmuş ve doğabilecek tüm tehlikeleri önlemek zorundadır. Bu zorunluluk sonucu olarak işyerinde, işveren bakımından tam anlamı ile geniş bir kontrol mekanizması kurulmalıdır.

(İş Kanunu Madde: 77, T.C. Yargıtay 10. Hukuk Da. E: 1978/2077, K: 1978/7689, T: 31.10.1978)

B. Yaşı ve tecrübesi itibariyle tehlikeyi öngörebilecek durumda bir kişi olmasına rağmen, kalıp sökülümünde çalışırken kendi sağlık ve güvenliği için gerekli dikkati göstermeyen **kazalı işçi** **kazanın meydana gelmesinde ikinci derecede kusurlu bulunmuştur.**

1. İşçiler, kendi sağlık ve güvenlikleri için gerekli dikkati göstermek, işçi sağlığı ve iş güvenliği usul ve şartlarına uymakla yükümlüdür.

İşçiler çalışırken hem kendilerini hem de diğer çalışanları riske sokmayacak, dikkatli ve tedbirli çalışacaklardır. İşyerinde sağlık ve güvenlik için ciddi ve ani bir tehlike olduğu kanaatine vardıkları herhangi bir durumla karşılaştıklarında veya koruma tedbirlerinde bir aksaklık ve eksiklik gördüklerinde, işverene derhal haber vereceklerdir.

(İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde: 2, T.C. Yargıtay 9. Hukuk Da. E: 1991/13260, K: 1991/14830, T: 26.11.1991)

IV. SONUÇ ve KANAAT:

Dosyada bulunan mevcut bilgilerin, ifade tutanaklarının incelenmesi sonucu hazırlanan raporun diğer bölümlerinde de açıklandığı üzere;

██████████' in yaralanması ile sonuçlanan kazanın meydana gelmesinde raporun;

1. III. A. Bölümünde belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen; **davalı işveren ████████ İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.' nin % 75 (Yüzde Yetmiş Beş) oranında kusurlu olduğu,**

2. III. B. Bölümünde belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen; **kazalı işçi ██████████' in % 25 (Yüzde Yirmi Beş) oranında kusurlu olduğu,**

kasıt unsuru bulunmayan olayda, mevcut bilgilere göre başka kişilere kusur atfedilemeyeceği görüş ve kanaatinde bulunduğumuzu belirtir iş bu bilirkişi raporu, tasviplerinize saygıyla arz olunur. ████████.2013

██████████
██████████
██████████

İnşaat Mühendisi

İnşaat Mühendisi

██████████
██████████

Elektrik Mühendisi

“A SINIFI” İ Ş G Ü V E N L İ Ğ İ U Z M A N L A R I

EK-2: ÇALIŞMAMIZDA KULLANILAN BİLİRKİŞİ HESAP RAPORLARINDAN BİRİ

1. İŞ MAHKEMESİ HAKİMLİĞİNE

BİLİRKİŞİ HESAP RAPORU

ESAS NO : [REDACTED]
DAVACI : Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
VEKİLİ : Av. [REDACTED]
DAVALI : 1- [REDACTED] Genel Müdürlüğü
VEKİLİ : Av. [REDACTED]
2- [REDACTED] İNŞ.TİC. A.Ş.
VEKİLİ : Av. [REDACTED]
KONU : İş kazası sebebiyle tazminat
BİLİRKİŞİ : Av. [REDACTED]

Yukarıda tarafları ve numarası yazılı dosyada res' en bilirkişi olarak seçilmem üzerine dosya tarafıma verilmiş; içindeki belge ve bilgiler tarafların iddia ve savunmaları birlikte değerlendirilerek aşağıdaki rapor düzenlenmiştir.

1-DAVACININ İSTEMİ:

Davacı vekili; [REDACTED].2011 tarihli dilekçe ile, sigortalı [REDACTED]' in davalılardan [REDACTED]' nin alt işvereni olan diğer davalının galeri sürme işinde çalışırken [REDACTED].2009 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu malul kaldığını, bu kazanın davalının işçi sağlığı ve iş güvenliği kurallarına uymaması, gerekli önlemleri almaması sonucu meydana geldiğini, kazada malul kalan sigortalıya kurumca 41.425,16TL peşin değerli gelir bağlandığını, 9.427,13TL masraf ve ödeme yapıldığını, uğranılan kurum zararının 50.852,29TL olduğunu, uğranılan kurum zararından şimdilik 1.000,00TL'nin gelirlerin onay, masrafların ödeme tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

2-DAVALININ CEVABI:

Davalı vekili matbu hazırlanmış yazılı itirazlarında; davacının maruz kaldığı olay iş yasası ve Sosyal Sigortalar Yasasında öngörülen bir iş kazası olmadığı, bu kaza nedeniyle malul kaldığı iddialarını kabul etmediklerini, iş kazası olayında müvekkil müessesenin hiçbir kusur veya tedbirsizliği olmadığını belirterek haksız açılan davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

3-BİLİRKİŞİDEN İSTENEN HUSUS:

[REDACTED],2012 tarihli celsede hesap raporu düzenlenmek üzere dosyanın bilirkişiye tevdiine karar verilmiştir.

4-İNCELEME:

Dosyada bulunan bilgi ve belgelerden; sigortalının [REDACTED].1970 d.lu olduğu, davalıya ait işyerinde çalışmakta iken [REDACTED].2009 tarihinde iş kazası geçirerek % 39,2 oranında malul kaldığı, bu maluliyet nedeniyle davacı kurum tarafından sigortalıya 41.425,16TL peşin değerli gelir bağlandığı, 5.758,36TL geçici iş göremezlik ödemesiyle 3.668,77TL tedavi masrafı yapıldığı, uğranılan kurum zararının 50.852,29TL olduğu anlaşılmaktadır.

Dosyada davacının ücreti ile ilgili herhangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Asgari ücret düzeyinde ücret aldığı düşünülerek davacının maddi zararı tespit edilecektir. Brüt asgari ücretten %14 sig. primi, %1 işsizlik fonu ve damga vergisi kesilerek aktif dönemde elde edebileceği kazançları tespit edilecektir.

[REDACTED].2012 tarihli kusur raporuna göre iş kazasının oluşmasında %40 oranında asıl işveren [REDACTED], %40 oranında alt işveren [REDACTED] İnş.Tic. AŞ.'nin, %20 oranında ise Kazazede işçi [REDACTED]' in kusurun bulunduğu kanaatine varılmıştır.

5-HESAPLAMADA GÖZÖNÜNE ALINAN İLKELER :

a) Davacının dayanağı, sigortalıya iş kazası nedeniyle bağlanan peşin değerli gelirler ile yapılan harcama ve ödemeler nedeniyle uğranılan kurum zararının rucü' en ödetilmesi istemidir.

b) 5510 Sayılı Kanununun 21.maddesi uyarınca Kurumun tazmin sorumlularından isteyebileceği rucu alacağı miktarı, sigortalının tazmin sorumlularından isteyebilecekleri maddi tazminat miktarı ile sınırlı olmaktadır.

c) Sigortalının iş gücü kaybı sebebiyle uğradığı maddi tazminat hesabı yapılırken aktif dönem + pasif dönem zararlarının ne olduğu araştırılmaktadır.

d) Yargıtay 10.Hukuk Dairesinin rucu davalarında konuya açıklık getiren içtihadı uyarınca, sigortalının aktif dönemdeki çalışmalarıyla ileride yaşlılık aylığına hak kazanma üstün olasılık içinde olduğundan, pasif dönemin gerçek zarar hesabında dikkate alınmaması gerekmektedir.

e) Bu dosyadaki sigortalı ■■■■■.1970 doğumlu olup aktif dönemi ■■■■■.2030 tarihinde sona ermektedir. Sigortalının kazanç kaybı miktarı, yer altı çalışmaları ağır ve yıpratıcı işlerden olması sebebiyle 50 yaşına kadar davalı işyerinde çalışarak (1970+50=2020) yer altı koşullarında elde edeceği gelirler ile 50-60 yaş arası (2020+10=2030) asgari ücret ile tam yıl çalışıp elde edeceği aktif dönem gelirlerinden oluşacaktır.Yargıtay 10.Hukuk Dairesinin içtihadı uyarınca 60 yaş sonrası kazanç kaybı hesabı yapılmayacaktır.

f) Sigortalı yeraltı maden işçisi olduğundan Gelir Vergisi Yasası Md.23/3 uyarınca sırf yeraltı çalışmalarına münhasır olarak alınan ücretler gelir vergisinden muaf tutulduğundan kazançlarından gelir vergisi kesintisi yapılmayacaktır. Ancak işçi ücretinden %14 oranında SSK primi, %1 işsizlik ödeneği kesintisi yapılacaktır.

g) Rapor tarihindeki brüt asgari ücret,10 kişi ve fazlasını çalıştıran işyerlerindeki 16 yaşından büyükler için 2012 yılının birinci altı ayı için 886,50TL,ikinci altı ayı için 940,50TL olarak tespit edilmiştir. Bu miktarın neti, destek primi, gelir vergisi ve damga resmi kesintileri yapılarak bulunmuştur. Rapor tarihinden sonraki bilinmeyen yıllar için 2012 yılının ikinci altı ayında belirlenen asgari ücretin neti %10 artırılarak her yıl için ayrı ayrı hesap yapılarak 50-60 yaş arası kazançlar tespit edilecektir.

h) Rapor tarihine kadar fiilen alabileceği net ücret iskontoya tabi tutulmadan hesaplanacak, rapor tarihinden sonraki dönemler için her yıl ayrı ayrı hesap yapıp, bir sonraki yıl için %10 artırılıp, %10 iskontoya tabi tutulacaktır.

i) ■■■■■.2012 tarihli kusur raporuna göre iş kazasının oluşmasında %40 oranında asıl işveren ■■■■■, %40 oranında alt işveren ■■■■■ İnş.Tic. AŞ.'nin, %20 oranında ise Kazazede işçi ■■■■■'in kusurun bulunduğu kanaatine varıldığından, kazanç kaybına davalı kusurları toplamı %80 kusur uygulanacaktır.

j) Bu verilerin ışığı altında yapılan hesaplama ile ilgili tablo ekte sunulmuştur.

./..

KAZANÇLARIN TESPİTİ

	1.altr aylık	2.altr aylık	Net	yıllık net
YILI	brüt kazançları	brüt kazançları	Kazançlar	kazançlar
2009	666,00	693,00	573,50	6881,98
2010	729,00	760,50	628,57	7542,83
2011	796,50	837,00	689,34	8272,04
2012	886,50	940,50	770,99	9251,93
2013	1034,55	1034,55	873,16	10477,92

Kazançların netleştirilmesinde, davacı maden işçisi olduğundan sadece %14 sigorta primi, %1 işsizlik fonu ve damga vergisi kesilmiştir.

MADDİ TAZMİNAT HESAP TAPLOSU

YILLAR		KAZANCI	ISK.KAT S.	PEŞİN DEĞERL
AKTİF DÖNEM KAZANÇLARI				
22.05.2009	31.12.2009	4223,46		4223,46
01.01.2010	31.12.2010	7542,83		7542,83
01.01.2011	31.12.2011	8272,04		8272,04
01.01.2012	08.11.2012	7070,90		7070,90
08.11.2012	31.12.2012	2181,03	0,909	1982,56
01.01.2013	31.12.2013	10477,92	0,826	8654,76
01.01.2014	31.12.2014	11525,71	0,751	8655,81
01.01.2015	31.12.2015	12678,29	0,683	8659,27
01.01.2016	31.12.2016	13946,11	0,621	8660,54
01.01.2017	31.12.2017	15340,73	0,564	8652,17
01.01.2018	31.12.2018	16874,80	0,513	8656,77
01.01.2019	31.12.2019	18562,28	0,466	8650,02
01.01.2020	10.09.2020	14153,10	0,424	6000,92
AKTİF DÖNEM KAZANÇLARI TOPLAMI				95682,05
PASİF DÖNEM KAZANÇLARI				
10.09.2020	31.12.2020	2622,33	0,909	2383,70
01.01.2021	31.12.2021	9679,00	0,826	7994,85
01.01.2022	31.12.2022	10646,90	0,751	7995,82
01.01.2023	31.12.2023	11711,59	0,683	7999,02
01.01.2024	31.12.2024	12882,75	0,621	8000,19
01.01.2025	31.12.2025	14171,02	0,564	7992,46
01.01.2026	31.12.2026	15588,13	0,513	7996,71
01.01.2027	31.12.2027	17146,94	0,466	7990,47
01.01.2028	31.12.2028	18861,63	0,424	7997,33
01.01.2029	31.12.2029	20747,80	0,289	5996,11
01.01.2030	10.09.2030	15819,48	0,263	4160,52
PASİF DÖNEM KAZANÇLARI TOPLAMI				76507,19
AKTİF VE PASİF DÖNEM KAZANÇLARI TOPLAMI				172189,24

%39,2 Kazanç Kaybı	39,2%	172189,24	67498,18
%80 kusurlu kazanç Kaybı	80%	67498,18	53998,54

SONUÇ:Yukarıda açıklanan gerekçelerle yapılan hesaplama sonucu sigortalının kusurlu kazanç kaybının **53.998,54TL** olabileceğine dair üç nüsha halinde düzenlenen kanaat raporu takdir Mahkemeye ait olmak üzere saygı ile arz olunur. ■■■■■.2012

BİLİRKİŞİ

Av. ■■■■■